

**TERRORI-ISKUJEN REPRESENTAATIO
TELEVISION UUTISKUVISSA 2002-2019**

Laura Kangas
Maisterintutkielma
Journalistiikka
Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2020

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Tekijä Laura Kangas	
Työn nimi Terrori-iskujen representaatiot television uutiskuvissa 2002-2019	
Oppiaine Journalistiikka	Työn laji Pro gradu
Aika Syksy 2020	Sivumäärä 72 sivua + 1 liitesivu
<p>Tiivistelmä</p> <p>Terrori-iskut ovat merkittäviä yhteiskunnallisia tapahtumia, jotka saavat osakseen myös huomattavan paljon huomiota uutisissa. Terrorismista on tullut erottamaton osa televisiouutisia viimeistään vuonna 2001 New Yorkissa tapahtuneen 9/11-iskun myötä. Siihen nähden terrorismia on tutkittu suomalaisen median osalta vähän.</p> <p>Lisäksi nyky-yhteiskunnassa on yhä enemmän visuaalisuutta ja kuvallisuutta, jolloin kuvan painoarvo kasvaa myös journalismissa. Utiskuva on tehokas viestinnän väline, jolla voidaan välittää sekä informaatiota että tunteita, mutta toisaalta kuvan viestien tulkinta on usein monitahoista ja tiedostamatonta.</p> <p>Tässä tutkimuksessa tarkastellaan terrori-iskujen uutisoinnissa Yleisradion televisiouutisissa esiintynyttä kuvamateriaalia ja sen tuottamia representaatioita. Aineisto koostuu Ylen tv-utiskuvasta vuosilta 2002-2019. Analyysimenetelmänä on sisällönanalyysi.</p> <p>Aineiston analyysin perusteella terrori-iskuja käsittelevä televisiouutisten kuvamateriaali noudattaa pitkälti totuttuja konventioita, eikä uutisissa käytetty kuva ole merkittävästi muuttunut viimeisten 17 vuoden aikana. Eniten kuvassa esiintyvät toimijat, joiden representaatioissa korostuvat tiedonvälitys ja auktoriteettiasema. Väkivaltaa esiintyy terrori-iskujen uutiskuvassa vähän. Myös terrori-iskujen uhrin ja iskujen tekijät esiintyvät television uutiskuvissa vähän ja heidät esitetään etäältä katsojasta.</p> <p>Televisiouutisten kuvamateriaali terrori-iskuista ei välitä kuvaa terrori-iskuista mediatapahtumina, joihin liittyisi suurta draamaa. Televisiouutisissa käytetty kuva on väkivallan määrän kannalta maltillista ja tunteita välittävä kuva jää vähemmistöön.</p>	
Asiasanat Terrorismi, televisio, visuaalinen journalismi, sisällönanalyysi, kuva-analyysi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Kuvan kohteiden jakautuminen arvoihin, koko aineisto.....	44
KUVIO 2	Kuvan kohteiden jakautuminen arvoihin, iskut eriteltynä.....	47

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Tutkimusaineistoon mukaanluetut terrorismi-iskut.....	47
TAULUKKO 2	Aineiston määrä sekunteina.....	48
TAULUKKO 3	Väkivaltaa sisältävän kuvan määrä.....	50

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	TERRORISMI UUTISISSA.....	4
	2.1 Terrorismin luvut.....	4
	2.2 Terrorismin määritelmät.....	5
	2.3 Terrorismi ja journalismi.....	6
	2.3.1 Terrorismi mediatapahtumana	10
	2.3.2 Katastrofin kuvat eli icons of outrage	12
	2.4 Väkivalta uutisissa	13
3	VISUAALINEN JOURNALISMI.....	21
	3.1 Kuvajournalismin erityispiirteitä	21
	3.2 Representaatio	24
	3.3 Televisio ja liikkuva kuva	26
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	31
	4.1 Sisällönanalyysi	31
	4.2 Tutkimuskysymykset ja aineisto	36
	4.2.1 Terrori-iskut 2002–2019	37
	4.2.2 Aineiston jaottelu.....	41
5	TULOKSET	44
	5.1 Aineiston kuvaus	45
	5.1.1 Kuvan kohteet.....	45
	5.1.2 Uutisten kuvakoot.....	48
	5.1.3 Väkivaltaa sisältävät kuvat	49
	5.2 Kuka näkyy kuvassa ja mitä siitä voi päätellä?	50
	5.2.1 Auktoriteetit ja toimittajat faktan välittäjinä	51
	5.2.2 Uhrit ja terroristit: kahdenlaisia representaatioita.....	52
	5.2.3 Verisiä vaatteita ja kuolleita terroristeja: väkivalta kuvassa	53
	5.2.4 Lohduttava kuva	55
	5.2.5 Ikonista tv-kuvaa ei ole.....	56
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	57
	6.1 Tutkimuksen tulokset.....	57
	6.2 Tutkimuksen arviointi.....	60
	6.3 Jatkotutkimusaiheita.....	61

KIRJALLISUUS63

LIITTEET

Liite 1: Luokittelurunko

1 JOHDANTO

On vaikea kuvailla sitä tunnetta, kun näkee elämänsä ensimmäisen kerran kuvan kuolleesta ihmisestä – ei elokuvanäyttelijästä, vaan oikeasta ihmisestä.

Joudumme onneksi todistamaan toisen ihmisen kuolemaa läheltä hyvin harvoin, jos koskaan, joten ensimmäiset silminäkijätodisteet kuolemasta ovat yleensä mediasta: uutislähetystä, sanomalehden kuvasta, internetissä vastaan tulleesta videosta.

Minulle ensimmäinen kerta, kun tiedostin näkeväni kuoleman, oli internetissä vastaan tullut terroristijärjestö Isisin teloitusvideo. Ensimmäinen kerta aiheutti, ainakin minulle, tietynlaisen peruuttamattomuuden tunteen: samalla kun toisen ihmisen elämä lopullisesti päättyy, joku osa minusta on lopullisesti muuttunut, kun olen todistanut sitä, vaikkakin välillisesti, maantieteellisesti ja ajallisesti kaukaa. Näin 27-vuotiaana olen nähnyt tietokoneiden ja puhelimien ruuduilta jo niin monta kuollutta ihmistä, että nykyään reaktioni on ensimmäiseen verrattuna melko olematon.

Yhteiskunnan raat puolet tulevat silmiemme eteen usein suurten tragedioiden aikaan. Sellaisia ovat muun muassa terrori-iskut, joista vakavimmat pysäyttävät hetkeksi kaiken muun ja raivaavat muut uutiset tieltään.

Terrori-iskut ovat olleet merkittäviä uutisaiheita jo pitkään. Esimerkiksi Yleisradio reagoi iskuihin ylimääräisillä uutislähetyksillä ja tuntien mittaisilla erikoislähetyksillä. Terrori-iskut tuovat katsojat ruudun äärelle ja medioiden nettisivuille, mutta samalla ne ovat toimituksille kova ponnistus: miten uutisoida tragedia nopeasti, tarkasti, kiinnostavasti, eettisesti? Kaikkea voidaan harjoitella, sääntöjä ja ohjeita voidaan tehdä, aiemmasta kokemuksesta voidaan oppia, mutta loppujen lopuksi terrori-iskun kaltaisen kriisin uutisoiminen on medioille ”testi, johon joukkoviestimissä ei ole koskaan voitu täysin ennalta varautua” (Uskali 2001, 2).

Myös terrori-iskujen uutisoiminnan visuaaliset valinnat ovat toimituksille haasteita. Kuvan täytyy olla informatiivista ja kiinnostavaa, mutta kaikkea ei voi televisiossa

näyttää - mediaa kritisoidaan usein väkivallalla mässäilystä, ja liian groteski sisältö aiheuttaa katsojassa nopeasti negatiivisen reaktion: esimerkiksi New Yorkissa vuonna 2001 tapahtuneiden, World Trade Center -pilvenpiirtäjiin kohdistuneiden iskujen uutisoinnissa näytettiin kuolevista ihmisistä kuvaa, joka synnytti yleisössä voimakkaita vastareaktioita (Uskali 2001, 64).

Toisaalta väkivalta on osa terrori-iskun todellisuutta. Kuinka todellisuus välittyy, jos väkivalta pyyhitään pois näkyvistä?

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuka näkyy television uutiskuvassa ja millaisia representaatioita visuaaliset valinnat luovat kuvan kohteista. Samalla tarkoitetaan kartoittavaa, kuinka paljon terrori-iskujen uutisoinnissa näytetään väkivaltaista kuvasisältöä ja millä tavalla väkivalta kuvassa näkyy. Tutkimuksen tarkoituksena on myös tarkastella, onko terrori-iskujen uutisissa esiintyvä kuva muuttunut vajaan 20 vuoden aikana vuodesta 2002 vuoteen 2019.

Kuvien painoarvo viestinnän välineenä on kasvanut sitä mukaa, kun viestintä on 1900-luvun alusta lähtien sähköistynyt. Visuaaliseen viestintään liittyy paljon kirjallista tekstiä vahvemmin tulkinta ja assosiativisuus. Uutiskuvaan liittyy myös tekstiä vahvemmin koettu yhteys todellisuuteen, sillä valokuvien ja videoiden ajatellaan vastaavan todellisuutta enemmän kuin tekstin. Sen myötä kuvan avulla voi viestiä hyvinkin tehokkaasti. (Kunelius 2003)

Silti myös valo- ja videokuvan käyttöön liittyy runsaasti erilaisia tiedostettuja ja tiedostamattomia valintoja. Kuva ei ole objektiivinen heijastus absoluuttisesta totuudesta, vaan myös kuvaamiseen ja kuvan käyttämiseen liittyy subjektiivisia valintoja. Kuvajournalismilla on suuri valta vaikuttaa yleisön assosiaatioihin ja mielipiteisiin. Tavallisella tv-katsojalla ei välttämättä ole keinoja tarkastella ja arvioida kriittisesti mediassa näkemäänsä kuvamateriaalia verrattuna kirjoitettuun tekstiin, ja arviointitaitojen vähyyks korostuu etenkin videokuvan tulkinnassa (Meader, Knight, Coleman & Wilkins 2015).

Kaikesta huolimatta televisiuutisissa käytettyä kuvaa on tutkittu vähän, etenkin Suomen mediakentän osalta. Terrorismiuutisoinnin näkökulmasta aikaisempi tutkimus on lähes olematonta ja keskittyy pääasiassa 9/11-iskuun. Terrorismi ei kuitenkaan ole häviämässä mihinkään maailmasta tai uutisista, ja sitä käsitellään televisiuutisissa jatkossakin. Siksi on tärkeää tuottaa tietoa siitä, miltä terrorismin uutisointi suomalaisessa televisiossa näyttää.

Tutkimus on jaettu kuuteen osaan. Ensimmäisessä osassa esittelen tutkimuksen aiheen ja perustelen, miksi juuri tästä aiheesta tutkimuksen tekeminen on merkityksellistä ja tärkeää. Toisessa osassa kerron terrorismista ilmiönä, aikaisemmasta tutkimuksesta liittyen terrorismiin mediassa, terrorismiin liittyvistä tieteellisistä teorioista sekä väkivallasta televisiossa ja uutiskuvassa. Kolmannessa osassa kerron televisiuutisten luonteesta ja kuvajournalismille tyypillisistä piirteistä sekä liikkuvan kuvan erityispiirteistä verrattuna valokuvaan. Neljännessä osassa

esittelen tutkimuksen toteutuksen tavat, kuten tutkimusmetodin, tutkimuskysymykset, aineiston ja aineiston rajaus- ja keruuperiaatteet. Viidennessä osassa pureudun tutkimuksen tuloksiin määrällisen ja laadullisen analyysin keinoin ja pohdin tutkimuksen tuloksia suhteessa aikaisempaan tutkimukseen ja teorioihin. Kuudennessa osassa esittelen tutkimuksen johtopäätökset, arvioin tutkimusta sekä pohdin mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 TERRORISMI UUTISISSA

2.1 Terrorismin luvut

Media käsittelee terrorismia usein pelkoa herättävien kehysten kautta, mutta ne ovat ristiriidassa sen suhteen, missä ja kuinka paljon terrori-iskuja todellisuudessa tapahtuu.

The National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism eli START on Yhdysvaltain kotimaan turvallisuuden viraston (Department of Homeland Security) rahoittama tutkimuskeskus, joka toimii Marylandin yliopistossa Yhdysvalloissa. Se ylläpitää tilastoa terrori-iskuista ympäri maailman 1970-luvulta lähtien.

START:n tilastojen mukaan terrori-iskujen määrä maailmalla on kasvanut huomattavasti 2010-luvulla. Vuodesta 1970 vuoteen 2011 asti iskuja tilastoitiin enimmillään noin 5 000 vuodessa, mutta vuonna 2014 niitä tehtiin START:n mukaan noin 16 000. Vuosi 2014 oli tähänastisen tilaston huippuvuosi; sittemmin iskujen määrä on laskenut, ja vuonna 2018 niitä oli noin 10 000.

Valtaosa maailman terrori-iskuista tehdään muualla kuin länsimaissa. Esimerkiksi Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa tehtiin vuonna 2014 vain hieman yli 1 200 iskuja eli noin 7,5 prosenttia kaikista maailman terrori-iskuista. Jos lukuun ei lasketa myöskään Itä-Euroopassa tehtyjä iskuja, määrä pienenee entisestään: koko 2000-luvulla läntisessä Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa ei ole yhtenäkkään vuonna tehty yli 400 iskuja. On myös huomioitavaa, että vaikka iskujen määrä maailmanlaajuisesti on kasvanut, Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa iskujen vuosittainen määrä on laskenut. 2010-luvulla iskuja on kuitenkin ollut enemmän kuin

2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. (The National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism 2020)

Länsi-Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa yleisimmät terrorismin tekotavat nykyaikana ovat pommi-iskut, joita on noin 44 prosenttia kaikista vuodesta 2002 lähtien tehdyistä iskuista. Noin 33 prosenttia iskuista oli infrastruktuuriin ja palveluihin kohdistuvia iskuja ja noin 16 prosenttia oli aseellisia iskuja. (The National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism 2020)

2.2 Terrorismin määritelmät

Terrorismilla on useita erilaisia määritelmiä, joista osan taustalla vaikuttavat aatteelliset ja poliittiset tekijät. Sekä akateemisessa että geopolitiisessä kontekstissa on pitkään kiistelty siitä, miten terrorismin käsite oikeastaan pitäisi määritellä (Tuman 2009). Esimerkiksi Schmid et al. (2005) ovat tulleet lopputulokseen, jonka mukaan terrorismia ei voi määritellä yhdellä yksinkertaisella määritelmällä, sillä terrorismi on ilmiönä niin kompleksinen ja moninainen.

Vaikka terrorismille ei ole yhtä määritelmää, suurin osa tutkijoista allekirjoittaa tietyt terrorismin piirteet: terrorismi on siviileihin kohdistettua väkivaltaa, jonka tarkoituksena on herättää pelkoa ja jonka päämääränä on edesauttaa jonkin tietyn vakaumuksen, uskomusjärjestelmän tai aatteen leviämistä. (Fahmy 2017, 736)

Tämän tutkimuksen aineiston rajausta perustuu Bruce Hoffmanin (2013) terrorismin määritelmään sekä Global Terrorism Databasen määritelmään, joka puolestaan on sovellettu Hoffmanin määritelmästä. Aineistonrajauksessa on kuitenkin jouduttu jonkin verran poikkeamaan näistä määritelmistä suomalaisen median ominaisuuksista johtuen (tästä lisää Aineisto-kohdassa).

Hoffman (2013) määrittelee terrorismin seuraavanlaisesti:

We may therefore now attempt to define terrorism as the deliberate creation and exploitation of fear through violence or the threat of violence in the pursuit of political change. All terrorist acts involve violence or the threat of violence. Terrorism is specifically designed to have far-reaching psychological effects beyond the immediate victim(s) or object of the terrorist attack. It is meant to instill fear within, and thereby intimidate, a wider 'target audience' that might include a rival ethnic or religious group, an entire country, a national government or political party, or public opinion in general. Terrorism is designed to create power where there is none or to consolidate power where there is very little. Through the publicity generated by their violence, terrorists seek to obtain the leverage, influence, and power they otherwise lack to effect political change on either a local or an international scale. (Hoffman 2013, 40)

Global Terrorism Database (GTD) määrittelee terrorismin Hoffmanin määritelmää mukailleen seuraavanlaisesti:

The threatened or actual use of illegal force and violence by a non-state actor to attain a political, economic, religious, or social goal through fear, coercion, or intimidation. (Global Terrorism Database 2017)

Hoffmanin mukaan terrorismi on siis tarkoituksellista pelon aiheuttamista ja hyväksikäyttämistä väkivallan tai sen uhan avulla. Terrorismin tavoitteena on poliittinen muutos. Terrorismi on erityisesti suunniteltu aiheuttamaan kauaskantoisia psykologisia vaikutuksia myös muuten kuin välittömissä uhreissa tai kohteissa. Terrorismin tarkoitus on herättää pelkoa uhreja laajemmassa "kohdeyleisössä", joka voi olla esimerkiksi kilpaileva etninen tai uskonnollinen ryhmä, valtio, kansallinen hallinto, poliittinen puolue tai yleinen mielipide. Terrorismi on suunniteltu luomaan valtaa niille, joilla sitä ei ole, tai kasvattaa valtaa niillä, joilla on sitä hyvin vähän. Julkisuudella terroristit pyrkivät saavuttamaan vaikutusvaltaa, jota heillä ei muuten olisi, jotta he saisivat aikaan poliittista muutosta paikallisella tai globaalilla tasolla

GTD:n määritelmä mukailee Hoffmanin määritelmää, mutta ei ole yhtä yksityiskohtainen. GTD:n määritelmässä terrorismi eritellään kuitenkin laittomaksi voiman tai väkivallan käytöksi tai sen uhaksi, toisin kuin Hoffmanin määritelmässä, jossa laittomuudesta ei puhuta. (Global Terrorism Database 2017)

GTD:n määritelmän mukaan terrorismin kohteena on oltava taisteluihin osallistumaton, neutraali tai satunnainen osapuoli. Siihen kuuluvat myös iskut, jotka on kohdistettu armeijaan silloin, kun sotilaat eivät aktiivisesti osallistu taisteluun. Suomalainen media ei kuitenkaan tyypillisesti käsittele tällaisia iskuja terrorismina, minkä vuoksi sellaisia iskuja ei ole luettu mukaan aineistoon.

2.3 Terrorismi ja journalismi

Terrorismi on ollut median tärkeimpiä uutisaiheita jo vuosikymmeniä, mutta erityisesti se on noussut uutisissa pinnalle 2000-luvulla 11.9.2001 New Yorkissa tapahtuneen niin kutsutun 9/11-iskun myötä (Norris, Kern & Just 2003). Myös Isisin tekemät ja tukemat terrori-iskut Euroopassa 2010-luvulla ovat pitäneet aihetta pinnalla - ei vain niissä maissa, joissa iskuja on tapahtunut, vaan niiden "kulttuurisissa naapurimaissa" eli muissa länsimaissa Euroopassa sekä Yhdysvalloissa. Ne ovat myös olleet muokkaamassa sitä, mikä median rooli on kansallisissa käsityksissä globaaleista uhkakuvista (Nossek & Berkowitz 2006, 694).

Ne, jotka eivät työskentele mediassa, voivat luulla, että terrorismin uutisoinnissa on tarkat toimintaohjeet, mutta tosiasiaa sellaisia ei useimmiten ole. On hyviä käytäntöjä, mediayrityksen omia ohjesääntöjä, lain antamat raamit ja maalaisjärki, mutta lopulta yksilöt toimituksessa tekevät lopulliset päätökset. Yksilöiden omat arvot siis vaikuttavat siihen, miten toimitaan. (Fatah 2015)

Media joutuu terrorismin uutisoinnissa pättitilanteeseen, jossa vastakkain ovat terroristien tavoitteet sekä yhtäältä median tiedonvälitystehtävä että toisaalta shokeeraavien tapahtumien mukanaan tuomat katsojaluvut. (Enache 2012)

9/11-iskun uutisoinnissa median ensireaktiot keskittyivät selviytyjien ja silminnäkijöiden haastatteluihin, jotka tarjosivat ensimmäiset empiiriset tiedot siitä, mitä hetkeä aikaisemmin oli saattanut tapahtua (Randall 2011). Tyypillisesti toimittajat hylkäsivät tavanomaiset uutisoinnin tavat ja keskittyivät välittämään yleisölle rauhoittavia ja lohduttavia viestejä, joiden tarkoitus on voimistaa solidaarisuuden tunnetta (Carey 2002; Rosen 2002; Waisbord 2002; Schudson 2002).

Terrori-iskujen uutisointi noudattaa totuttuja journalistisia normeja ja rutiineja. Väkivalta, negatiiviset uutiset, sensationalismi ja uhkaava informaatio houkuttelevat paljon yleisöä siitä huolimatta, että mediayleisöt ovat tutkimuksissa osoittaneet myös kritiikkiä uutisten negatiivista painotusta kohtaan. (Gans 1979; Cook 2005; Soroka 2014)

Terrorismi sopii monella tavalla Galtungin ja Rugen (1965) perinteisiin uutiskriteereihin: se on odottamatonta, (suhteellisen) harvinaista, intensiivistä, väkivaltaista ja aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia valtioille ja eliitille.

Suurin osa terrori-iskuista ei kuitenkaan saa juurikaan mediahuomiota. Tyypillinen kaava on, että vain harvat iskut uutisoidaan, mutta ne saavat paljon ja intensiivisesti huomiota. Suuri kuolonuhrien määrä, kytkökset kotimaisiin terroristiryhmittymiin sekä iskun kohdistaminen lentoyhtiöön ja lentokonekaappaus tekotapana ovat tekijöitä, jotka lisäävät iskun saaman mediahuomion todennäköisyyttä. Myös itsemurhaiskut saavat paljon tilaa mediassa. (Chermak & Gruenewald 2006)

Läheisyys on myös yksi Galtungin ja Rugen perinteisistä uutiskriteereistä. Se vaikuttaa myös siihen, miten ulkomaan uutisia arvioidaan ja esitetään, myös terrori-iskujen kohdalla. Sekä maantieteellisesti että kulttuurisesti lähempänä tapahtuvat terrori-iskut saavat siis enemmän mediahuomiota kuin kauempana tapahtuvat. (Nossek & Berkowitz, 2006).

Toimittajat uutisoivat ulkomaan uutisista eri tavalla kuin kotimaan tapahtumista. Kotimaassa tapahtuneissa terrori-iskuissa korostuu voimakkaampi valtiollinen näkökulma ja toimittajat selittävät tapahtumat jaettuina kokemuksia. Näkökulmat, jotka saavat tilaa mediassa, ovat rajattuja. (Frosh & Pincheski 2009)

Toisaalta, joidenkin tutkimusten mukaan terrori-iskujen maantieteellisen läheisyyden merkitys on vähentynyt, sillä terrori-iskujen uutisointi on

standardisoitunut kansainvälisesti. Siksi terrori-iskut esitetään paikasta riippumatta usein samalla tavalla jaksoittaisten ja lainvastaisuutta korostavien kehysten kautta, jotka vahvistavat moraalista paheksuntaa. Vaikka isku tapahtuisikin toisessa maassa, mediat usein "paikallistavat" sen suosimalla kotimaisia tiedonlähteitä ja asiantuntijoita sekä korostamalla sitä, millaisia vaikutuksia sillä on maan omiin asukkaisiin ja politiikkaan. (Gerhards & Schaefer, 2014; Schaefer, 2003).

Gerhardsin & Schäferin (2014) mukaan eri maiden medioissa tapahtuvaan terrorismiuutisointiin vaikuttavat vahvasti kansalliset kontekstit. Niihin vaikuttavat muun muassa maan historialliset ja kulttuuriset erityispiirteet, politiikka, uskonto ja maantieteelliset ja kielelliset seikat sekä maan journalistiset käytännöt. Toisaalta Gerhards ja Schäfer (2014) löysivät tutkimuksessaan myös yhteisiä piirteitä eri kanavien terrorismiuutisoinnista: iskut esitettiin merkittävänä, iskut ja niiden tekijät tuomittiin jyrkästi ja uhrin esitettiin viattomina uhreina iskusta, mediasta ja valtiosta riippumatta.

Terrori-iskujen suhteellinen osuus länsimaissa on kuitenkin pienentynyt (kts. 2.1 Terrorismin luvut), mutta samalla kansalaisten kokema uhan tunne on kasvanut. Siihen on osittain vaikuttanut myös se, miten uutismedia konstruoi terrorismia (Dalal, 2017).

Julian Matthews (2016) on tutkinut brittimedian uutisointia Lontoossa vuonna 2005 tapahtuneista pommi-iskuista. Tutkimuksessaan Matthews tarkasteli muun muassa sitä, millaiset ihmiset saavat äänen uutisoinnissa. Hän jakoi uutisoinnissa äänen saavat toimijat prosentuaalisesti seuraavasti:

Ystävät, sukulaiset ja tavalliset ihmiset (34% uutisoinnista)

Poliisi ja turvallisuuspalvelut (24%)

Poliittinen eliitti ja kuninkaalliset (16%)

Selviytyjät ja silminnäkijät (14%)

Pelastushenkilökunta ja asiantuntijat (6%)

Etnisiä ja uskonnollisia intressejä edustavat henkilöt (5%)

Julkisuuden henkilöt ja mediatoimijat (1%)

Matthewsin mukaan ystävien, sukulaisten ja tavallisten ihmisten näkökulman yleisyys korostaa "human interest" -näkökulmaa, kun taas selviytyjien ja pelastushenkilökunnan äänet rekonstruoivat tapahtumia ja korostavat sen kauheutta. Poliitikkojen ja kuninkaallisten, etenkin pääministerin ja kuningattaren lausunnot taas korostavat "poliittista rituaalia".

Mediassa esiintyneet teemat Matthews jakoi seuraavasti:

Tapahtumien rekonstruointi, reaktiot (30%)

Iskun tekijöiden henkilöllisyydet (20%)

Poliisitutkimus (17%)

Uhrit ja kadonneet (15%)

Sankarillisuus ja selviytyjät (9%)

Lontoon reaktio (9%)

Ana Maria Enachen (2012) mukaan vaikuttaminen on journalismissa tarpeellista ja välttämätöntä: viestintää ei voi tapahtua, jos siinä ei pyritä välittämään sanomaa. Viestin on päädyttävä vastaanottajan tietoisuuteen ja muutettava jollain tavalla tämän näkökulmaa, jotta viesti saa aikaan reaktion, vaikka reaktio olisikin vain palautetta. Enachen (2012) mukaan on kuitenkin ongelmallista, että televisio vaikuttaa esittävän todellisuutta, mutta on todellisuudessa parhaimmillaankin vääristynyt kuvaus siitä. Uutiset eivät tietenkään kerro kaikkea maailmasta, vaan valikoivia osuuksia, etenkin negatiivisia tapahtumia. Television katsojalle maailma on surullinen paikka, jota dominoivat poliittiset ja taloudelliset kiistat, aseelliset konfliktit ja rikokset. 9/11-iskun jälkeen terrorismi on noussut merkittäväksi tekijäksi tällä listalla. Se esitetään sotaa haitallisempaa väkivallan muotona, jota on myös vaikeampi kontrolloida. Samalla terroristit onnistuvat tavoitteessaan saada teoilleen näkyvyyttä. Terroristiset teot saavat muuta rikollisuutta enemmän ruutu- ja keskusteluaikaa sekä muodostavat mediassa täysin oman kategoriansa. (Enache 2012)

Suomalaisen median toimintaa terrori-iskujen yhteydessä on tutkittu vain vähän. Suomalaisen median uutisointia terrori-iskujen jälkeen on kuitenkin käsitelty muun muassa teoksessa *Mediatesti: Syyskuun yhdestoista* (toim. Uskali 2001), jotka käsittelivät 9/11-iskun uutisointia Suomessa hyvin nopeasti iskun jälkeen.

Kuutin (2001) mukaan MTV3:n ja Yleisradion ensiuutisointi keskittyi amerikkalaiseen kuva-aineistoon, tapahtumien kuvailuun ja silminnäkijöiden haastatteluun. Niiden lisäksi lähetyksiin sisältyi kirjeenvaihtajien raportteja ja ulkomaantoimitusten ja asiantuntijoiden kommentteja. Yhdysvaltojen iskujen uutisoinnille raivattiin tilaa koko uutislähetyksen ajalta ja muut aiheet syrjäytettiin – olihan kuitenkin kyse maailman laajimmasta terrori-iskusta Yhdysvaltoihin. Tärkeimpinä teemoina uutisoinnissa korostuivat tuhojen ja kärsimyksen kuvailu ja vastaiskun tarve. Lähetyksissä nähtiin myös paljon kertausta ja toistoa ja pienetkin tiedonjyvät julkaistiin saman tien.

Kuutin (2001) mukaan syyskuun 2001 iskun tapauksessa televisiuutisoinnilla oli erityinen tiedottamisen tarve, sillä televisiolle on luonteenomaista pyrkimys mahdollisimman reaaliaikaiseen raportointiin. Koska tv-uutiset tulevat ennalta

määriteltyinä aikoina, molemmat iskut tavoittivat suomalaiset tv-uutiset vasta seuraavan päivän aamuna. Tieto iskusta oli tavoittanut suuren osan ihmisistä molemmissa tapauksissa jo edellisen illan aikana internetin välityksellä. (Kuutti 2001, 13)

2.3.1 Terrorismi mediatapahtumana

Vaikka terrori-iskut ovatkin yllättäviä ja odottamattomia tapahtumia, niiden uutisoinnissa esiintyy piirteitä etukäteen suunniteltujen mediatapahtumien uutisoinnista: mediatapahtumien uutisointi on usein jollain tavalla suunniteltua ja käsikirjoitettua ja siinä esiintyy personifikaatioita ja suurta draamaa. (Dayan & Katz 1992; Weimann, 1987) Jo Boorstin (1961) kutsui terrori-iskuja "pseudotapahtumiksi", jotka on alun pitäenkin suunniteltu uutismedioiden raportoitaviksi.

Danien Dayan ja Elihu Katz muodostivat kirjassaan *Media Events: Live Broadcasting of History* (1992) media event -teorian. Dayanin ja Katzin mukaan mediatapahtumia syntyy, kun uutisoidaan suurista, ennalta tiedetyistä tilanteista: olympialaisista, kruunajaisista, hautajaisista. Tapahtumista ilmoitetaan yleisölle etukäteen ja niitä pyritään mainostamaan ja markkinoimaan. Dayanin ja Katzin media event -teoria pyrkii kuvaamaan mediatapahtumia erityisesti televisiojournalismissa.

Mediatapahtumat eivät ole osa television päivittäistä rutiinia – päinvastoin, tavanomaisen kuvavirran keskeyttäminen on määrittävä piirre mediatapahtumissa (Dayan & Katz 1992). Mediatapahtuma monopolisoi televisiota: se syrjäyttää tavanomaisen ohjelmavirran mediarituaalin tieltä.

Toinen mediatapahtuman ominaispiirre on se, että se tapahtuu reaaliajassa, livenä. Siksi ne ovat alttiita yllätyksille: jokin voi aina mennä vikaan. Lisäksi mediatapahtumat tapahtuvat usein television "ulkopuolella": ne tapahtuvat kirjaimellisesti studion ulkopuolella, ja niiden järjestäjä on yleensä jokin muu kuin media itse, ja media ottaa tilanteessa sivustaseuraajan roolin.

Katzin and Dayanin (1986) mukaan mediatapahtuman pääpiirteet ovat:

Livelähetys

Jokapäiväisen elämän ja arkisen ohjelmavirran keskeytys

Tapahtumien ennakkoon suunniteltu ja käsikirjoitettu luonne

Valtava yleisö

Normatiivinen ajatus siitä, että tapahtuman seuraaminen on pakollista

Kunnioittava, ihaileva narratiivi

Tapahtuman yhteiskuntaa yhdistävä tehtävä

Tapahtuman sovitteleva luonne

Dayanin ja Katzin alkuperäinen teoria sulki ulos terrori-iskujen kaltaiset rikokset, onnettomuudet ja katastrofit – ne eivät ole ennalta suunniteltuja eivätkä seremoniallisia, siispä ne eivät ole mediatapahtumia. Ne keskeyttävät ohjelmavirran, niillä on suuri yleisö ja joskus niiden etenemistä pystytään seuraamaan myös liveinä – mutta muita kriteereitä ne eivät täytä. Silti niissä on selkeitä mediatapahtuman piirteitä. Myöhemmin muut tutkijat ovat kuitenkin ehdottaneet, että media event -teoriaa tulisi laajentaa koskemaan myös väkivaltaisuuksien ja onnettomuuksien kaltaisia yllättäviä tapahtumia.

Esimerkiksi Weimann sanoi jo vuonna 1987, että terrori-iskuissa on media event -teoriassa läsnä olevia suuren draaman ja personifikaation piirteitä. Myös Midu ja Poulakidakos (2010) argumentoivat, että vaikka terrori-iskuista puuttuu Dayanin ja Katzin määrittelemä rituaalisuus, ne ovat silti laskettavissa teorian mukaisiksi mediatapahtumiksi.

Esimerkiksi katastrofit, sota, poliittiset mullistukset ja terrorismi eivät ole ”rituaaleja” Dayanin ja Katzin tarkoittamassa merkityksessä, sillä niiden perustarkoitus ei ole yhteiskunnallinen sovinto, mutta ne rakentavat nykykulttuuria ja -yhteiskuntaa siinä missä muutkin mediatapahtumat. (Mitu & Poulakidakos 2010)

Terrorismin uutisointi korostaa mediatapahtumien tavoin draamaa ja personifikaatiota. Terrorismi mediatapahtumana ei kuitenkaan ole median itsensä rakentama, vaan terroristien suunnitelmalliset pyrkimykset muovaavat median terrorismiin kohdistamaa huomiota. (Weimann 1987)

Vuonna 2007 Katz julkaisikin Tamar Liebesin kanssa artikkelin ‘No More Peace!': How Disaster, Terror and War Have Upstaged Media Events, jossa peräännyttään Katzin ja Dayanin alkuperäisestä, jyrkästä kannasta, jossa yllättävät tapahtumat suljettiin teorian ulkopuolelle. Ne ovat edelleen eri genreä kuin ennakoitujen tapahtumien, argumentoivat Katz ja Liebes, mutta nousseet niin merkittäväksi osaksi journalismia ja etenkin televisiota, että ne ansaitsevat tulla sisällytetyksi media event -teorian piiriin. (Katz & Liebes, 2007). Katzin ja Liebesin mukaan ennakoitujen uutistapahtumien tärkeys ja relevanssi on pienentynyt ajan myötä, kun taas onnettomuuksien, terrorin ja sodan merkitys uutisoinnissa on vain kasvanut.

Katzin ja Liebesin (2007) mukaan ”terrorismimaratonit” pitäisi lukea omaksi genrekseen, erilleen mediatapahtumista, sillä ne ovat kehittyneet luonteeltaan niin kauaksi alkuperäisestä mediatapahtumien teoriasta.

Dayan (2010) kehitti media event -teoriaa omalta osaltaan ja totesi, että nykyiset mediatapahtumat ovat usein menettäneet mediatapahtumille tyypilliset erityispiirteet ja kehittyneet enemmän muiden genrejen kaltaisiksi. Mediatapahtumat ovat muuttuneet, kun mediassa esiintyy lukuisia eri sanomia yhden dominoivan

viestin sijaan yleisö on muuttunut valikoivammaksi ja sosiaaliset verkostot ovat läsnä kaikessa toiminnassa. Dayanin mukaan nykyajan medioituneissa julkisissa tapahtumissa korostetaan stigmatisointia ja häpeää, jolloin mediatapahtumat menettävät ominaisen kykynsä hillitä konflikteja ja luovat sen sijaan jakolinjoja ja skismaa eri ryhmien välille.

Katz ja Dayan (1986) jakoivat alkuperäisessä teoriassaan mediatapahtumat kolmeen kategoriaan: kilpailut, valloitukset ja kruunajaiset (contests, conquests, coronations). Terrorismi ja muut samantyyppiset tapahtumat voisivat kuitenkin muodostaa neljännen kategorian, pakotilanteet (coercion). Pakko syntyy siitä, että media nähdään pakotettuna antamaan tapahtumille huomiota ja palstatilaa. Myös medioissa koetaan, että ne ovat ennemminkin pakotettuja uutisoimaan tapahtumia kuin että ne tekisivät sen vapaasta tahdostaan. (Katz & Liebes 2007)

2.3.2 Katastrofin kuvat eli icons of outrage

Terrorismiuutisointi tuo mukanaan runsaasti kuvaa traumasta, surusta ja tuskasta (Kircher 2016; Nacos 2016). Valokuvilla on kuitenkin suuri merkitys tunteiden ilmaisussa ja surusta parantumisessa (Zelizer 2002).

Terrori-iskut ovat visuaalisia tapahtumia, ja median visualisoitumisen myötä iskujen uutisoinnin kuvallinen näkökulma korostuu entisestään. 9/11 oli Aretoulakisin (2008) mukaan tarkoituksellisen fotogeeninen isku. Koska terrorismin perimmäiset tarkoitukset piilevät viestinnässä, isku tehtiin tietoisesti sen tuottamaa kuvaa ajatellen. Katastrofaaliset kuvat räjähdyksistä ja sortuvista torneista muistuttivat Hollywood-katastrofielokuvien kuvastoa.

Digitaalisen kuvan kasvu 2000-luvulla edesauttoi myös katastrofin kuvien ottamista ja leviämistä. Koska kuvamateriaalia oli paljon, sekä amatöörien että ammattilaisten ottamana, tilanne pakotti mediat harkitsemaan uudelleen monia onnettomuuskuviin ennestään liittyneitä käytäntöjä. Esimerkiksi kuvat tornitaloista kuolemaansa pudonneista ihmisistä olivat ensin esillä mediassa, mutta vedettiin nopeasti pois, sillä ne tuomittiin liian häiritseviksi yleisölle. (Stubblefield 2014)

Sittemmin mediakuvastoon tulivat kuvat tuhojen korjaamisesta ja raunioiden raivaamisesta, jotka toimivat vertauskuvana kansallisen yhteiskuntarauhan palauttamiselle ja kollektiivisen trauman paranemisprosessin alkamiselle. (Stubblefield 2014)

Yung Soo Kim (2012) tutki Picture of the year -kilpailun 9/11-iskua käsitelleitä kuvia. Tutkimuksen mukaan kuvat voi jakaa neljään kategoriaan: tapahtumat, jälkiseuraukset, palomiehet ja muslimimaaailma. Suurin osa kuvista näytti tapahtumat patrioottisen pro-Yhdysvallat-kehyksen kautta.

Uskali (2001) on käsitellyt myös uutiskuvan käyttöä Yhdysvaltain vuoden 2001 WTC-iskuihin liittyen. Uskali käyttää David D. Perlmutterin (1998) termiä "the icon of outrage", jonka Uskali on suomentanut termiksi "hirmuteon ikoni". Hirmuteon ikoni on kuuluisaksi noussut uutiskuva, joka on uutisoitu näyttävästi ja toistuvasti. Sen kohteena on historiallinen tapahtuma tai kuuluisa henkilö. WTC-iskujen yhteydessä tällaiseksi kuvaksi nousi iskun jälkeen pilvenpiirtäjässä riehunut tulimyrsky, joka valittiin useimmissa suomalaisissa lehdissä 12.9. lehden pääkuvan aiheeksi (Uskali 2001).

WTC-iskujen kuvallista kerrontaa väritti myös väkivaltaisuus: mediassa näytettiin kuvia ja videoita pilvenpiirtäjästä putoavista ihmisistä, katkenneesta kädestä ja lentokoneen törmäyksestä. Tällaisen kuvaston näyttäminen kuitenkin synnytti vastalauseita, ja tv-yhtiöt jättivätkin tulevissa uutisissa kaikkien väkivaltaisimman materiaalin näyttämättä. (Uskali 2001, 62-70; Perlmutter 1998)

Uskalin (2001) mukaan kriisiuutisoinnissa ensimmäiset hetket ovat kaikkein kriittisimmät, ja tv-toimituksilla on suuri eettinen vastuu siitä, mitä tilanteiden alkuvaiheissa päätetään näyttää. Puutteellisen tai väärän tiedon levittämistä täytyisi ehkäistä kiireestä huolimatta. Uskalin mukaan kuvallisen kerronnan käytössä ja sen tulkinnessa tulisi olla erityisen tarkkana, sillä kuvan emotionaalinen vaikutus ja valta ovat tekstiä voimakkaampia.

2.4 Väkivalta uutisissa

Televisioväkivaltaa on tutkittu käytännössä niin kauan kuin televisio on ollut olemassa (Hamilton 2000). Vuosikymmenienkään aikana mediatutkimuksessa ei ole kuitenkaan muodostunut yhtä väkivallan määritelmää, vaan määrittely on usein hyvin subjektiivista.

Metodologia ja aineiston rajaus vaikuttavat voimakkaasti tutkimuksen lopputuloksiin. Tutkimuksissa, joissa on selvitetty väkivaltaisen sisällön määrää mediassa, on saatu hyvin erilaisia tuloksia riippuen aineistonkeruumenetelmästä ja siitä, mitä on laskettu väkivallaksi.

Gerbnerin (1988) televisioväkivallan määritelmän mukaan väkivalta on "avointa fyysisen voiman ilmaisua (aseen kanssa tai ilman) itseä tai toista vastaan, pakottavaa toimintaa, joka on vastaan ihmisen tahtoa olla tulematta satutetuksi tai tapetuksi, tai toimintaa, joka johtaa satuttamiseen tai tappamiseen". Williams, Zabrack ja Joy (1982) taas käyttävät laajempaa aggression määritelmää, jossa aggressio on "käytöstä, joka aiheuttaa vahinkoa, joko fyysisesti tai psykologisesti ja joka sisältää suorat ja epäsuorat uhkaukset ja nonverbaalisen käytöksen". Potter et al. (1995) määrittelevät

väkivallan ”miksi tahansa toiminnaksi, jonka tarkoitus on heikentää jotain fyysisellä, psykologisella, sosiaalisella tai emotionaalisella tavalla”. Luonnollisesti, mitä laajempaa määritelmää käytetään, sitä enemmän väkivaltaa tutkimustulokset viittaavat mediassa olevan.

Yhdysvaltalaisten yliopistojen vuodesta 1994 lähtien tuottama National Television Violence Studyn määritelmän mukaan televisioväkivalta on sitä, että televisiossa esitetään avointa ja peittelemätöntä fyysistä voimankäyttöä tai fyysisen voimankäytön uhkaa, jonka tarkoituksena on vahingoittaa yhtä tai useampaa elävää olentoa. NTVS jakaa televisioväkivallan määritelmän kolmeen osaan: uskottava väkivallan uhka, väkivaltainen käyttäytyminen ja väkivallan haitallisten vaikutusten esittäminen. (Federman 1997)

Ainakin Grimes, Anderson ja Bergen (2008) ovat kritisoineet NTVS:n väkivallan määritelmää, sillä se ei saavuta täydellistä tarkkuutta ja objektiivisuutta. NTVS:n määritelmään mahtuu myös iso joukko tapauksia, joita kaikkien määritelmien mukaan ei välttämättä laskettaisi väkivallaksi: esimerkiksi kuolleen ruumiin esittäminen laskettaisiin tämän määritelmän mukaan väkivaltaiseksi sisällöksi. NTVS:n määritelmä voi ylikorostaa väkivaltaisen sisällön yleisyyttä mediassa.

Rikosuutisointi on lisääntynyt useissa länsimaissa viimeisen vuosisadan aikana, samoin väkivallan osuus uutisoinnissa (Smolej 2011). Vuosina 1994–1996 toteutettu National Television Violence Study osoitti, että yli puolet uutis- ja ajankohtaisohjelmista ei sisältänyt ollenkaan väkivaltaa, noin 20 prosenttia sisälsi visuaalista väkivallan kuvausta ja noin 25 prosenttia sisälsi väkivallan sanallista kuvailua tai raportointia. Uutisohjelmien väkivaltaisesta sisällöstä noin puolet kuvasi myös vahinkoja, joita väkivallan osapuolille aiheutui. Uutis- ja ajankohtaisohjelmissä esiintyi vähemmän visuaalista väkivallan kuvausta kuin kaikissa televisio-ohjelmissä keskimäärin (39 prosenttia) (Federman 1997).

On kuitenkin hyvä huomata, että vaikka väkivallan esiintymistä uutisissa on tutkittu paljon yhdysvaltalaisen ja brittiläisen median osalta, niistä ei voi tehdä kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä suomalaisen median osalta. Esimerkiksi mediaan kohdistunut voimakas kritiikki Jokelan vuoden 2009 kouluampumisen jälkeen on osoitus siitä, että suomalainen mediayleisö on keskimäärin valveutunut ja kriittistä (Hakala 2009), ja suomalainen media on myös herkkä korjaamaan haitallisia toimintatapojaan negatiivisen julkisen reaktion jälkeen (Kivioja 2008). Suomalaista mediaa ei myöskään mielletä samalla tavalla poliittisesti jakautuneeksi kuin Yhdysvalloissa tai Isossa-Britanniassa, suomalaisessa mediassa erityisen haavoittuvaiset rikosten uhrin (esim. lapset) ovat vähemmän esillä ja suomalaisessa politiikassa rangaistuskeskeinen suhtautuminen rikospolitiikkaan ei ole yhtä suosittua (Smolej 2011).

Väkivaltaisen materiaalin yleisyyttä suomalaisessa mediassa on tutkittu selkeästi vähemmän kuin esimerkiksi amerikkalaisessa tai brittiläisessä mediassa. Etenkin tuoretta tutkimusta tältä vuosikymmeneltä on vain vähän.

Kenties eniten Suomessa on tutkittu väkivaltaista sisältöä iltapäivälehdissä. Esimerkiksi Huovilan (2002) tutkimuksessa todettiin väkivaltaan liittyvän uutisoinnin lisääntyneen molemmissa iltapäivälehdissä (Ilta-Sanomat ja Iltalehti) vuosien 1994 ja 2000 välillä.

Kemppi ja Kivivuori (2004) taas ovat tutkineet Ylen televisiouutisten prime time-lähetyksissä esiintyvän rikosuutisoinnin määrällisiä trendejä. Tutkimuksen mukaan vuosien 1985-2003 välillä rikoksiin liittyvä uutisointi lisääntyi merkittävästi Ylen puoli yhdeksän uutisissa eli illan pääuutislähetyksessä. Etenkin väkivaltaan ja huumeisiin liittyvän uutisoinnin määrä kasvoi.

Suomalaisen uutismedian vuosiseuranta (Suikkanen, Holma & Raittila 2012) kuitenkin osoittaa, että väkivaltaisen sisällön määrän kasvu on sittemmin pysähtynyt suomalaisessa mediassa. Suomalaisen uutismedian vuosiseurantatutkimus tehtiin vuosina 2008, 2010 ja 2012, ja tuona aikana olennaisesti väkivaltaa sisältävien juttujen osuus laski. Tutkimuksessa analysoitiin kahdeksaatoista uutismediaa 14 päivän ajan, ja vuonna 2012 joka kymmenes uutislähetys sisälsi väkivaltaa.

Valtaosassa väkivaltaa käsitelleissä jutuissa oli hyvin vähän tekojen kuvaamista: juttuja, joissa väkivaltaa kuvattiin yksityiskohtaisesti ja avoimesti, oli aineistossa vain prosentin verran.

Mediaväkivalta nousi puheenaiheeksi vuonna 2006, kun muun muassa lapsiasiavaltuutettu kritisoi iltapäivälehtien väkivaltaisia lööppejä. Kiviojan (2008, 202) haastattelemat iltapäivälehtien päätoimittajat ovat kertoneet, että julkinen keskustelu vaikutti journalistisiin linjauksiin lehdissä: niissä alettiin esimerkiksi välttää väkivallan tarpeettoman yksityiskohtaista kuvailua.

Suomalaisen uutismedian vuosiseurannassa (Suikkanen, Holma & Raittila 2012) huomattiin myös, että väkivalta väheni uutisista paperilehdissä ja televisiossa, mutta lisääntyi internetissä. Erityisesti vuosien 2008 ja 2010 välillä uutismedioiden internet-sivujen onnettomuus- ja rikosuutisoinnin määrä kasvoi merkittäväksi. Rikollisuus ja väkivalta siirtyivät siis paperilehdistä ja televisiosta internettiin.

Yleisen ajattelutavan mukaan mediaväkivalta johtaa antisosiaaliseen käytökseen. Tämä ajatus näkyy muun muassa Society for Professional Journalists -järjestön eettisissä ohjeissa (Society for Professional Journalists 2014). Myös Ylen eettinen ohjeistus ohjaa varovaisuuteen väkivallan käsittelyssä (Yle 2017).

Väkivallan näyttäminen uutisissa johtaa usein kritiikkiin tarpeettomasta sensationalismista (Hoffner et al. 1999; van der Molen 2004; Vettehen, Nujiten & Beentes 2005) ja katsojien vieraannuttamisesta (Keith, Schwalbe & Silcock 2006).

Terrorismiuutisointi voi kasvattaa yleisön huolta suuremmaksi kuin mitä voidaan pitää perusteltuna, kun huomioidaan myös objektiiviset todennäköisyydet

terrori-iskuille. Tutkimuksessa on saatu viitteitä siitä, että terrorismiin ja samankaltaisiin tapahtumiin liittyvät voimakkaat tunteet voivat saada ihmiset liioittelemaan niihin liittyviä riskejä (Lerner, Gonzalez, Small, & Fischhoff, 2003).

George Gerbner on tutkinut The Cultural Indicators Project -tutkimuksessa vuodesta 1967 lähtien sitä, millaisia vaikutuksia televisiolla ja etenkin televisiossa esitetyllä väkivallalla on ihmisiin, jotka viettävät paljon aikaa katsoen televisiota. Se on pioneeriprojekti, johon viitataan usein, kun tutkitaan television vaikutuksia yleisönsä.

Gerbnerin et al. (1995) mukaan mukaan televisio muodostaa päivittäisen rituaalin, jonka kaikki ihmisryhmät jakavat, niin työntekijät kuin eliittikin. Television sosiaalinen funktio piilee sanoman jatkuvassa toistossa, joka määrittää katsojille maailmaa ja sosiaalista järjestystä.

Gerbner et al. (1995) havaitsivat, että stereotyyppioilla on suuri merkitys yleisön mielipiteiden ja uskomusten muokkaamisessa. Projektin kyselytutkimusten vastausten perusteella ne ihmiset, jotka katsovat ainakin neljä tuntia päivässä televisiota, tulevat "immuuneiksi" julmuudelle, jota televisiossa esitetään. He uskovat, että kyseiset tapahtumat ovat osa todellisuutta, joten on vain loogista, että niitä esitetään televisiossa. Jotkut vastaajat myös ajattelivat, että he joutuisivat jossakin elämänsä vaiheessa väkivaltaisen iskun tai muun kuolonuhreja tuottavan tapahtuman uhreiksi.

Gerbnerin mukaan pitkäaikainen altistuminen televisiolla, jossa näytettävää jatkuvaa väkivaltaa on käytännössä mahdotonta välttää, muodostaa katsojalle maailmasta kuvan ilkeänä ja vaarallisena. Televisio muodostaa näissä katsojissa todellisuuskäsityksen, jonka mukaan ihmisiin ei voi luottaa ja että turvallisuutta yhteiskunnassa tulisi lisätä. Gerbner kutsuu tätä ilmiötä nimellä "the mean world syndrome", vapaasti suomennettuna "ilkeän maailman syndrooma". (Gerbner 1980)

Joidenkin tutkimusten mukaan terrorismin esiintyminen mediassa voi johtaa paitsi negatiivisiin tunteisiin tekijöitä kohtaan, myös ennakoasenteisiin tekijöiden edustamia ihmisryhmiä kohtaan (Das, Bushman, Bezemer, Kerkhof, & Vermeulen, 2009; Levin & Grisham, 2016).

Mediatutkimuksessa, etenkin nykyään, on kuitenkin esitetty myös vaihtoehtoisia näkemyksiä väkivallan käsittelyyn. Jos mediassa ei näytetä väkivaltaa, se voi vaikeuttaa todenmukaisen uutisoinnin saavuttamista ja vähentää tragedian vaikutuksia (Fahmy et al 2017; Cook 2001; Fahmy 2005; Kratzer & Kratzer 2003; McKinley & Fahmy 2011). Tutkimustieto moraalisten tunteiden kyvystä kasvattaa moraalista sensitiivisyyttä osoittaa myös, että negatiivisia tunteita välittävä sisältö voi myös edesauttaa prososiaalisen käytöksen lisääntymistä. (Elson & Ferguson, 2014; Ferguson, 2010, 2015; Markey, Males, French, & Markey, 2015).

Tutkimuksissa on myös todettu, että väkivaltaa esittävät valokuvat voivat parantaa ihmisten moraalista arviointia. Emotionaalinen ja automaattinen ajattelu

sekä visuaalisuus johtavat ratkaisuihin, jotka korostavat puuttumisen keinoja lopputulosten sijaan, kun taas sanallinen viestintä johtaa ratkaisuihin, jotka suosivat positiivisia lopputuloksia ja yleistä hyvää. (Coleman 2006; Coleman 2011b)

Dan Berkowitz (2017) väittää, että medialla on potentiaalia paitsi välittää informatiivista kuvaa terrorismista, myös edesauttaa iskuista toipumista ja solidaarisuutta globaalisti valokuvien avulla. Ongelmana kuitenkin voi olla se, että valokuvat ja muut visuaaliset esitykset eivät välttämättä ole universaalisti ymmärrettäviä, vaan ovat ymmärrettävissä vain tietyn kulttuurisen kontekstin tunnistaville. Siksi teksteillä on myös iso merkitys siinä, millainen vaikutus kuvilla on.

Kuten Dayanin ja Katzin (1992) alkuperäisessä mediatapahtumateoriassa, joka korosti kansakuntia yhdistäviä seremoniallisia tapahtumia, Berkowitz (2017) argumentoi, että myös terrori-iskujen uutisoinnilla on potentiaalia rakentaa solidaarisuutta luomalla narratiivin, joka korostaa yhteisöllisyyttä ja iskun yläpuolelle asettumista.

Koska mediayleisö näkee jatkuvasti uutisointia terrori-iskuista, sille on kehittynyt tietynlainen visuaalinen "sanasto": ymmärrys siitä, mitä tietynlaiset kuvat representoivat ja millaisia kuvia on odotettavissa. Sellaisia kuvia ovat esimerkiksi kuvat terrori-iskun tapahtumapaikalle tuoduista kynttilöistä, jotka symboloivat suremista, sympatiaa uhreille, paranemista ja yhteisöllisyyttä. (Berkowitz 2017)

Zelizerin (2002) mukaan valokuvat toimivat kaksoisroolissa sekä journalismin tiedonvälityksen osana että välineenä terrorismin aiheuttaman kollektiivisen trauman käsittelemiseen. Tässä toisessa tarkoituksessaan valokuvat ikään kuin kertovat yleisölle, että turvallisuus on palannut yhteiskuntaan ja suru on ylitetty.

Valokuva myös toimii tekstin tukena, jolloin on tärkeää, että yleisö ja journalistit jakavat samat merkitykset: kuvat tapahtumapaikalle tuoduista kynttilöistä ovat jo odotettuja, sillä ne viestivät yhteisöllisyydestä ja jaetusta surun kokemuksesta (Griffin 2004).

Moraalin syntyä tutkineen sosiaalipsykologi Jonathan Haidtin mukaan ihmisen moraalit on pitkälti sisäsyntyinen ja evoluution aikaansannosta, mutta sen variaatiot ovat yhteydessä kulttuuriin, politiikkaan, työelämään ja uskontoon. Voimakkaat tunteet voivat kuitenkin voimistaa väliaikaisesti tiettyjä moraaliin kytkeytyviä tunteita. Väkivaltaisen kuvan aiheuttamat tunteet ovat yksi esimerkki tästä. (Haidt & Joseph 2008)

Zillmannin mukaan esimerkit ja konkreettiset kuvaukset saavat mediayleisössä aikaan voimakkaampia reaktioita kuin abstrakti informaatio, kuten tilastot. Hänen mukaansa myös visuaaliset kuvaukset herättävät voimakkaampia reaktioita kuin teksti, sillä ne ovat konkreettisempia, ja mitä tunteellisempia ja konkreettisempia kuvat ovat, sitä suurempi vaikutus edelleen on. (Zillmann 2002)

Esimerkiksi Zillmannin ja Ganin (1996) tutkimuksessa huomattiin, että inhorealitiset kuvat ihosyövän runtelemista kehoista syövästä kertovan

uutisartikkelin yhteydessä aiheuttivat sen, että yleisö arvioi ihosyövän riskin ja seuraukset suuremmiksi kuin silloin, jos kuviksi valikoitiin "siistimpiä" kuvia. Myös Borland et al. (2009) saivat samansuuntaisia tuloksia tutkimuksessaan, joka käsitteli tupakka-askien varoituskuvia. McKinleyn ja Fahmyn (2011) tutkimuksessa huomattiin, että väkivaltaisemmat kuvat Israelin ja Palestiinan konfliktista johtivat negatiivisempiin tunteisiin.

Moraalisten tunteiden tutkimus myös tukee oletusta, että moraalisten tunteiden kokeminen johtaa toiveisiin moraalista käytöksestä (Hutcherson & Gross, 2011; Prinz & Nichols, 2010; Tangney et al., 2007).

Grizzard et al. (2017) tutkivat tunnereaktioita, joita uutiskuvat Isisin suorittamista joukkoteloituksista aiheuttivat. Tutkimuksessa väkivaltaisemmat kuvat johtivat voimakkaampiin vihan ja inhon ilmaisuihin, jotka puolestaan ennakoivat suurempaa moraalista sensitiivisyyttä, vahvempia toiveita Isisin vastaisiin toimenpiteisiin (sekä aseellisiin että humanitaarisiin) ja kasvatti eudaimonista motivaatiota. Merkillepantavaa on myös se, että tutkimuksessa ei havaittu, että väkivaltainen kuva kasvattaisi kielteisiä asenteita arabimuslimeja kohtaan.

Uutismedia mäyttää usein väkivaltaa kuvaavaa materiaalia, mutta samalla sillä on vaikeuksia käsitellä väkivaltaisen materiaalin käsittelyyn liittyviä eettisiä kysymyksiä. Society of Professional Journalists -järjestön viralliset lausunnot ohjaavat toimittajia pidättäytymään erityisen väkivaltaisen materiaalin esittämisestä, sillä se koetaan tarpeettomana ja sensationalistisena. (Society for Professional Journalists 2014)

Koska tuoreen tutkimuksen mukaan väkivaltaisen materiaalin esittäminen johtaa kuitenkin usein prososiaaliseen käytökseen ja moraalisten tunteiden vahvistumiseen, voidaan kysyä, onko medioiden nykyinen konsensus varovaisuudesta oikea toimintatapa. Esimerkiksi Grizzard et al. (2017) argumentoivat, että medioiden pitäisi ohjeistuksissaan ja käytännöissään noudattaa tasapainoisempaa lähestymistapaa varovaisuuden ja konservatiivisuuden sijaan.

Voimakasta väkivaltaa sisältävien kuvien sanitisointi voi tuoda mukanaan seurauksia, joita toimituksissa tai journalististen organisaatioiden ohjeistuksissa ei tällä hetkellä osata ottaa huomioon. Esimerkiksi kansanmurhista tehty tutkimus osoittaa, että niiden ehkäiseminen on mahdollista vain, jos yhteiskunnassa on ensin tahtotila toimia ajoissa ja tehokkaasti. Jos hirmutekojen visuaalisia todisteita sanitisoidaan, media voi epäonnistua tahtotilan synnyttämisessä. (Grizzard 2016)

Grizzardin (2016) mukaan väkivallan näyttäminen mediassa onkin todennäköisesti kaksiteräinen miekka: sekä väkivallan näyttämällä että peittämällä on hyviä ja huonoja vaikutuksia. Grizzardin mukaan nykyisiä journalistisia käytäntöjä tulisi kuitenkin kyseenalaistaa ja väkivaltaisen materiaalin positiiviset vaikutukset tulisi huomioida päätöksenteossa.

Toisaalta valokuvilla ja liikkuvalla kuvalla voi olla erilaisia vaikutuksia niiden katsojiin. Meader, Knight, Coleman ja Wilkins (2015) tutkivat sitä, onko liikkuvalla

kuvalla samanlaisia moraalisen arvioinnin vaikutuksia katsojaan kuin valokuvalla. Tutkimuksen mukaan kuvan eettisyyden arviointi heikkeni huomattavasti tutkittavilla, joille näytettiin vain video yhden kerran verrattuna niihin, jotka näkivät samasta tilanteesta otetun valokuvan. Valokuvan ja kolmeen kertaan näytetyn videon välillä ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja.

Tulosten perusteella Meader, Knight, Coleman ja Wilkins (2015) argumentoivat, että journalismissa tulisi suosia valokuvia videokuvan sijaan silloin, kun on kyse eettisesti latautuneista aiheista, jotta yleisö oppisi tulkitsemaan näkemäänsä paremmin eettiseltä pohjalta. Heidän mukaansa medialla on valtaa asettaa julkisia agendoja, mutta myös muokata eettistä keskustelua siitä, miten yhteiskunnan ongelmia ratkaistaan. Heidän mukaansa medialle on houkuttelevaa näyttää kaikkein dramaattisinta ja huomiota herättävintä visuaalista materiaalia, jota on saatavilla, mutta se ei auta yleisöä tekemään moraalisempia arviointeja yhteiskunnallisista kysymyksistä liittyen väkivaltaan.

Ylen televisiouutisten kuvaan vaikuttavat myös monet eettiset ohjeistukset, kuten yhtiön sisäiset ohjeistukset, Journalistin ohjeet ja laki. Ne rajaavat monella tapaa sitä, millaista sisältöä uutisissa voi olla, erityisesti väkivaltaan liittyvissä aiheissa.

Ylen uutislähetykset noudattavat Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettisiä ohjeita (Yle 2017). Yleisradion toiminta puolestaan perustuu Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin (1993/1380). Ylen ja ylipäättään median toimintaa koskevat myös perustuslain sananvapautta koskeva pykälä (1999/731, 12 §), tietoyhteiskuntakaari (2014/917) sekä esimerkiksi rikoslain (1889/39) kunnian ja yksityiselämän suojaan liittyvät kohdat. Yle on myös sitoutunut noudattamaan Journalistin ohjeita, joiden tulkinnasta ja toteutumisesta vastaa Julkisen sanan neuvosto (Yle 2017).

Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettisissä ohjeissa kerrotaan, että Yle noudattaa valtakunnallisten televisiotoiminnan harjoittajien sopimusta lapsille sopimattomien ohjelmien ennakkoinformaatiosta ja lähetysaikojen porrastuksesta. Tämä vaikuttaa esimerkiksi siihen, että aamu-uutisissa ei voida näyttää samanlaista uutiskuvaa kuin myöhäisillan uutisissa.

Yksityisyyden, rauhan ja kunnian suojausta määrätään rikoslaissa (1889/39, 24 luku, 8§). Laissa muun muassa kielletään levittämästä yksityiselämään liittyvää tietoa loukkaavasti (1889/39, 24 luku, 8 §). Esimerkiksi ihmisen terveydentilaan liittyvät arkaluontoiset tiedot luetaan yksityisyydensuojaa loukkaavaksi tiedoksi. Siksi esimerkiksi pahasti loukkaantuneen terrori-iskun uhrin kuvan julkaiseminen voisi rikkoa yksityisyyden suojaa.

Yle saa ulkomaista kuvamateriaalia Euroopan yleisradioyhtiöiden liiton EBU:n uutisvaihdon sekä Reutersin kuvatoimiston kautta. Yle hyödyntää uutisoinnissaan myös ulkomaisten televisiokanavien kuvaa. Yle saa ulkomaisilta kumppaneiltaan myös sellaista kuvaa, jota ei eettisiin ohjeistuksiin tai lakiin nojaten voi julkaista Ylen tv-uutisissa. Esimerkiksi Pariisin vuoden 2015 iskun aikaan Yle päätti jättää

näyttämättä uutisissa kuvaa, jossa veristä, terrori-iskussa loukkaantunutta ihmistä raahattiin kadulla turvaan (Kangas 2016).

3 VISUAALINEN JOURNALISMI

3.1 Kuvajournalismin erityispiirteitä

”Visuaalisuus” voi yksinkertaisimmillaan tarkoittaa näköaistimusta eli sitä, mikä on silmillä havaittavissa. On kuitenkin hyvä muistaa, että visuaalisuus on harvoin satunnaista näköaistimusten virtaa, vaan visuaalisuuteen muodostuu myös erilaisia järjestyksiä ja rakenteita. (Seppänen 2001, 34)

Nykyaikaisissa läntisissä yhteiskunnissa visuaaliset representaatiot korostuvat, sillä visuaalisuus on keskeinen osa näiden yhteiskuntien sosiaalisen elämän kulttuurisia konstruktioita. Visuaaliset kuvat ja teknologiat tuottavat näkökulmia maailmasta ja rakentavat maailmaa visuaalisuuden ehdoilla. (Rose 2016)

Visuaalisuuden merkityksestä nyky-yhteiskunnassa ovat kirjoittaneet muun muassa John Berger (1972), Gordon Fyfe ja John Law (1988) sekä Martin Jay (1993). Fyfen ja Law’n (1988) mukaan asioiden näkeminen ja visuaalinen kuvaaminen ovat kaikkialla läsnä olevia maailman ymmärtämisen prosesseja. Berger (1972) korostaa ihmisen aistien ja viestintätaitojen kehittymistä jo lapsuudessa toteamalla, että näkökyky kehittyy ennen kykyä kommunikoida sanoin – lapsi näkee ja tunnistaa näkemänsä ennen kuin oppii ymmärtämään puhetta tai puhumaan itse. (Berger 1972)

Toisaalta jotkut tutkijat painottavat historiallista visuaalisuuden merkityksen kasvua ihmisen biologisten, fysiologisten tai psykologisten ominaisuuksien sijaan. Näiden tutkijoiden mukaan visuaalisuuden merkitys oli nykyistä pienempi esimoderneissa yhteiskunnissa, joissa visuaalisia kuvia ei ollut yhtä paljon saatavilla. Moderneissa ja postmoderneissa yhteiskunnissa visuaalisuus on kuitenkin niin olennainen osa kulttuuria, että modernit maailman ymmärtämisen tavat ovat riippuvaisia näkemisestä. Esimerkiksi Chris Jenks (1995, 1-2) toteaa, että katsominen

ja näkeminen ovat kytkeytyneet osaksi tietämistä. Nicholas Mirzoeff (1988) taas painottaa viestinnän merkitystä ja toteaa, että postmodernin maailman silmäkeskeisyys ei johdu kuvien yleisyydestä tai tiedon visuaalisesta artikuloinnista vaan siitä, että vuorovaikutus on nykyisin yhä voimakkaammin visuaalista.

Jay (1993) korostaa visuaalisuuden merkitystä silmäkeskeisyyden (ocularcentrism) käsitteellä. Jayn mukaan silmäkeskeisyys tarkoittaa visuaalisuuden keskeisyyttä nykyaikaisille läntisille kulttuureille.

Joka tapauksessa on selvää, että nyky-yhteiskunta on täynnä visuaalisuutta ja kuvallisuutta (Rose 2016).

Sähköinen joukkoviestintä alkoi maailmalla toden teolla yleisradiotoiminnan myötä 1920-luvulla, Suomessa 1950-luvulla televisiotoiminnan alkamisen myötä. Sähköisen joukkoviestinnän rooli mediassa on siitä vain voimistunut. (Kunelius 2003, 44)

Osittain sähköistymisen myötä visuaalisuudesta on tullut entistä olennaisempi osa journalismia. Toki kuvallisen viestinnän merkitystä painetussakaan viestinnässä ei tule väheksyä, mutta erityisesti televisiolla on keskeinen rooli siinä, että kulttuurimme on kyllästynyt erilaisilla kuvallisilla ilmaisuilla. (Kunelius 2003, 44)

Kuvalliseen viestintään liittyy vahvasti sen assosiativisuus. Kuva sisältää paljon enemmän tulkinnan mahdollisuuksia kuin kirjoitettu teksti. Kun tekstin kirjoittaja voi kontrolloida tekstinsä aiheuttamia mielleyhtymiä melko pitkälle, kuvan tulkinnan kontrollointi onkin paljon hankalampaa. Toisaalta, jos kuvan avulla viestijä osaa hallitsee kuvan assosiaatioiden hallitsemisen, kuvan viestintä voi olla hyvinkin tehokasta. Toisaalta valokuvaan, kuten videokuvaankin, liitetään usein ajatus sen ja todellisuuden vastaavuudesta. Ajatellaan, että valokuva tai videokuva vastaa todellisuutta suodattamattomana ja vääristelemättä. Valokuva tai video palveleekin mediassa usein todisteena: se kertoo, että uutistapahtuma on todellakin tapahtunut. (Kunelius 2003, 45–47)

Ihmiset tuottavat visuaalisia järjestyksiä luodessaan kuvallisia esityksiä. Journalistit luovat visuaalisia järjestyksiä valokuvatessaan ja videokuvatessaan sekä päättäessään, mitä päättyy tv-uutislähetukseen ja mitä jää leikkauspöydälle. Ihmiset myös tulkitsevat kuvallisia esityksiä ja liittävät ne osaksi tuntemiaan merkityksiä. Samalla he myös tuottavat visuaalisia järjestyksiä. Visuaaliset järjestykset ovat aina ihmisen toiminnan tulosta. Visuaaliset järjestykset ovat merkityksellisiä: niihin liittyy odotuksia, normeja ja tunteita. (Seppänen 2001, 29–39)

Usko valokuvan autenttisuuteen on ollut olemassa valokuvien keksimisestä saakka. Se juontuu valokuvan mekaanisista ominaisuuksista: (analoginen) valokuva syntyy kemiallisena reaktiona mekaanisessa laitteessa, eikä kuvaaja pysty vaikuttamaan kuvan sisältöön laukaisupainikkeen painamisen jälkeen. Myös yleisön tottumus vastuulliseen kuvajournalismiin ja tavallisten kansalaisten riippuvuus valokuvista oman elämänsä luotettavina dokumentoijina lisäävät ihmisten

luottamusta valokuviiin. Valokuvan muodoista erityisesti kuvajournalismi on saavuttanut yleisön silmissä erityisen aseman todellisuuden kuvaajana vetoavalla ja uskottavalla tavalla. (Wheeler 2002)

Kuvajournalismi ei tietystikään ole koskaan täysin puolueetonta ja sen subjektiiviset piirteet ja kuvamanipulaation mahdollisuudet tunnustetaan: kuvaaja valitsee, mitä kuvaa, miten rajaa kuvan ja miten kehittää kuvan, puhumattakaan digitaalisen kuvan tarjoamista mahdollisuuksista. Harhaanjohtavia tai muokattuja journalistisia kuvia pidetään kuitenkin yleisesti poikkeuksina. Sanomalehden lukijat tietävät, että kuvat voivat olla muokattuja ja vääristeltyjä ja kertoa valheellista tai rajallista tietoa maailmasta, mutta nämä seikat eivät ole vähentäneet yleisön luottamusta valokuvan kykyyn heijastaa todellista maailmaa. Katsojat uskovat kuvan todellisuuteen, kunhan he uskovat, että vastaa todellisuutta merkityksellisellä tavalla. (Wheeler 2002)

Valokuvalla ajatellaan olevan erityinen suhde todellisuuteen verrattuna muihin kuvallisiin esityksiin (Bazin & Gray 1960). Kameran ajatellaan tällöin olevan yhtenäinen näköhavainnon kanssa tai jopa peilaavan ja jäljentävän todellisuutta sellaisena kuin se on.

Valokuva pystyy kuitenkin toistamaan vain visuaalista todellisuutta. Se ei kykene välittämään hajua, makua tai tunneaistia. Ja vaikka valokuva on jonkinlainen näköhavainnon vastine, tälläkin ulottuvuudella on rajansa: valokuva on kaksiulotteinen ja kehystää kuvan rajallisemmin kuin silmät. Valokuva ei myöskään kykene ilmaisemaan ääntä tai aikaa, mihin liikkuva kuva kykenee, mutta myös liikkuva kuva kykenee toistamaan niitä rajallisesti ihmisaisteihin tai todellisuuteen verrattuna.

Päättyessään, miltä kuva näyttää, kuvaaja liittää sen mukaan aina omia arvokäsityksiään. Siksi valokuvat ovat tulkintoja maailmasta, kuten maalaukset tai piirrokset. Valokuvaajan tekemä tulkinta ei liity näkymän uudelleenluomiseen – kuten piirtäessä tai maalatessa väistämättä tapahtuu – vaan valintoihin siitä, millä tavalla näkymä nähdään ja pysäytetään kuvaksi. Toisaalta valokuvaus, toisin kuin maalaus tai piirros, muodostuu kameran koneiston automaattisesti tuottamana tapahtumasarjana. Kun kameran laukaisijaa on painettu, kuva syntyy valon piirtämänä jälkeenä filmille kemiallisen prosessin kautta (nykyään elektronisesti). Kuvien mekaaninen synty tapa sijoittaa ne erilaiseen suhteeseen kuvan ja todellisuuden kanssa. (Sontag 2008)

Monet journalismin tutkijat (esim. Perlmutter & Dahmen 2008; Griffin 2004; Newton 2001; Perlmutter 1998; Zelizer 1998, 2004; Barnhurst 1994) ovat jo pitkään kritisoineet ajatusta siitä, että uutisvalokuvat olisivat itsessään heijastus todellisuudesta. Sen sijaan heidän mukaansa tulkinnalla, kehystämällä ja kontekstilla on enemmän merkitystä.

Esimerkiksi Perlmutter ja Dahmen (2008) ovat tutkineet NASA:n valokuvia kuukävelystä ja todenneet, että niitä on mahdollista tulkita täysin vastakkaisilla ja ristiriitaisilla tavoilla.

3.2 Representaatio

Representaatio on merkitysten tuottamista mielessämme olevien käsitteiden avulla (Hall 1997, 17). Representaation käsitteen avulla voidaan pohtia sitä, millä tavoin mediat esittävät ja tuottavat todellisuutta, kenen näkökulmasta ja millaisin välinein (Seppänen 2005, 77).

Representaatiota voi käsitellä kahdesta näkökulmasta. Olennaista on, nähdäänkö sen heijastavan todellisuutta vai rakentavan sitä. Representaatiot eivät ole vain subjektiivisia ja henkilökohtaisia, vaan ne rakentuvat kulttuurissa. Niiden tulkintakin on siis kulttuurisidonnaista. (Seppänen 2005, 94–96)

Hallin mukaan on kaksi representaatioiden järjestelmää. Ensimmäinen järjestelmä koostuu mentaalisista representaatioista, mikä tarkoittaa asioiden välittämän informaation tulkitsemista ja informaation merkityksen sisäistämistä. Meillä on esimerkiksi mentaalinen representaatio siitä, miltä ihminen näyttää, ja sen perusteella tunnistamme ihmisen ihmiseksi liikennemerkistä tai wc-tilan ovesta. Ilman näitä mentaalisia representaatioita emme voisi ymmärtää läheskään kaikkea näkemäämme. Nämä mentaaliset representaatiot ovat usein jaettuina ja kulttuurissa rakentuvia. Toisessa representaatioiden järjestelmässä merkkijärjestelmät välittävät merkityksiä toisille. Viestintä muodostaa merkkijärjestelmän, jolla merkityksiä viestitään. Tämä representaation järjestelmä rakentuu siis vuorovaikutuksessa, ei yksilön mielessä. Representaatioissa asia, mielikuva ja merkkijärjestelmät kohtaavat niin, että representaatioiden avulla kuvien merkitykset voidaan sitoa osaksi vuorovaikutusta, kulttuuria ja merkkijärjestelmiä. (Hall 1997, 17–19)

Mediakuvat tekevät usein läsnä olevaksi sellaisia asioita, jotka eivät ole läsnä katsojan välittömässä elinpiirissä: kaukaisia maita, eduskunnan käytäviä ja valtionjohtajia. Representaatioiden tulkinta kuvallisessa viestinnässä on haastavampaa kuin sanallisessa, sillä kuvallinen viestintä on sanallista monitulkintaisempaa (Kunelius 2003, 45).

Koodi on väline, joka sitoo merkit mentaaliin representaatioihin. Valokuvan koodi on kuitenkin vaikeampi käsite kuin verbaalisen tekstin koodi. Barthesin mukaan valokuva on "kooditon sanoma": tunnistamme valokuvassa olevan puun puuksi samanlaisella tavalla kuin luonnossakin. Valokuvissa on kuitenkin myös merkityksiä, jotka on opittava tunnistamaan ja niiden merkitykset ovat aikaan, paikkaan ja kulttuuriin sidonnaisia. (Seppänen 2005, 82)

Kuvallisten esitysten määrä on kasvanut valtavasti 1900-luvulla, kun valokuvat ja televisio ovat vallanneet alaa mediakentältä. Kuvalliset esitykset ja monimedialaiset julkaisut vaativat yleisöltä sopeutuvuutta muuttuviin visuaalisiin ympäristöihin. (Seppänen 2001)

Valokuva näyttää avautuvan katsojalle "luonnostaan", mutta niiden merkitykset muodostuvat katsojalle visuaalisten järjestysten kautta. Visuaaliset järjestykset koostuvat ihmisen elinympäristön vakiintuneista piirteistä ja niiden merkityksistä. (Seppänen 2001)

Representaatio kytkeytyy läsnäoloon ja poissaoloon: representaatio perustuu siihen, että läsnä oleva edustaa poissa olevaa (Knuuttila & Lehtinen 2010). Representaatio tapahtuu kahdentumisen avulla: varsinaisen representoitavan, konkreettisen kohteen lisäksi on olemassa tietoisuudessa koettu tai ulkoisin representaatioin ilmaistu kohde, joka esittää konkreettista kohdetta. Varsinaisen kohteen tiedollinen käsitteleminen on mahdollista representaation avulla.

Representaatioiden tulkitsemisessa on tärkeää vastata neljään kysymykseen: mitä representoidaan, miten representoidaan, miksi representoidaan ja missä representoidaan. (Rossi 2010, 264–265,)

Heijastusteoreettisen näkökulman mukaan erilaisilla merkeillä toteutettavat tekstit kuvastavat eli heijastavat todellisuutta peilin tapaan. Tällöin tärkein kysymys on, heijastavatko nämä tekstit todellisuutta todenmukaisesti ja oikeellisesti. Heijastusteoriaa on kuitenkin kritisoitu voimakkaasti: representaatiot, jopa todellisuutta tarkkaan kuvaavina pidetyt valo- ja videokuvat, on jo pitkään ymmärretty rakennetuiksi representaatioiksi, jotka eivät vain heijasta todellisuutta, vaan niiden rakentamisessa on tehty erilaisia valintoja. (Rossi 2010, 267–268)

Esimerkiksi Hall (1997) näkee representaation ilmiönä, joka mahdollistaa todellisuuden ymmärtämisen ja jakamisen, kommunikaation ja tulkinnan. Hallin mukaan representaatiot tulisi mieltää heijastusteoreettisen näkökulman sijaan konstruktionistisesti: ne rakentavat ja tuottavat ja ovat osa todellisuutta. Kysymys ei silloin olekaan siitä, miten hyvin representaatiot heijastavat todellisuutta, vaan se, millaisilla tavoilla ne rakentavat todellisuutta ja millainen niiden rakentama todellisuus on.

Representaatiot tuottavat siis merkityksiä, mutta merkityksiä eivät tuota vain representaatioiden esittäjät. Myös representaatioiden vastaanottajat ovat osa merkitysprosessia, sillä yhtä tärkeää kuin representaation tuottajan intentio tai representaatio itse on myös vastaanottajan tulkinta. (Rossi 2010, 268)

Representaatioissa olennaisia ovat erot, joita ne tuottavat. Ihmiselle on luontaista hahmottaa asioita erojen kautta: koiralla ja kissalla on molemmilla turkki ja neljä jalkaa, mutta luppakorvat ja haukkumisääni saavat ihmisen tunnistamaan eläimen nimenomaan koiraksi kissan sijaan.

Erojen korostaminen representoitavien asioiden välillä tuottaa herkästi hierarkioita asioiden välille. Siksi representaatiot usein arvottavat asioita.

Hallin mukaan kulttuuri koostuu jaetuista konsepteista, kielijärjestelmistä sekä koodeista, jotka hallitsevat eri kielijärjestelmien välisiä suhteita. Hallin mukaan asiat itse tai kielen käyttäjät yksilöinä eivät muodosta merkityksiä, vaan ihmiset konstruoivat merkityksiä käyttämällä representaatiojärjestelmiä. Jotta sosiaaliset toimijat voivat tehdä maailmasta merkityksellistä ja välittää merkityksiä toisilleen, he tarvitsevat representaatiojärjestelmiä. (Hall 1997)

Valokuvan representaatiota voidaan ajatella puhtaasti informatiivisena, sillä valokuva mielletään objektiiviseksi representaatioksi, koska se näyttää todellisuutta "aidosti". Valokuvan informatiivinen arvo syntyy kuitenkin aina sen tekijän perspektiivistä, sillä kuvaaja päättää esimerkiksi kuvan fokuksesta, rajauksesta ja siitä, mitä kuvassa ylipäättään on. Valokuva onkin keksimisestään asti ollut paitsi informaation tallentamisen, myös taiteen väline. Siksi valokuvan tuottama representaatio on sekoitus tunnetta ja informaatiota. (Hall 1997, 78–80)

3.3 Televisio ja liikkuva kuva

Televisioutisilla on oma, elokuvista tai fiktiivisistä tv-sarjoista erottuva kuvakielensä ja visuaalinen tyylinsä. Siihen liittyvät muun muassa nopeat leikkaukset sekä epävakaava kuva. Onnistunut uutiskuva asettelee kuvan kohteet ideaalilla tavalla aivojen tietojenkäsittelyä varten, jotta katsoja pystyy tulkitsemaan kuvassa näkyviä ryhmyksiä, kuvioita ja muotoja nopeasti, tehokkaasti ja vaivattomasti. Myös verrattain matalalaatuinen kuva sekä värintoisto ovat uutisille tyypillisiä visuaalisia piirteitä. Muita televisioutislähetysten keskeisiä määrittäviä tekijöitä ovat muun muassa ajankohtaisuus (uutisaiheet koostuvat yleensä tapahtumista viimeisen 24 tunnin ajalta), segmentoituminen (uutislähetys jakautuu erilaisiin osiin, kuten juontoihin ja insertteihin) ja toisto. (Ward 2003; Fiske 2011)

Televisiokuvalla on tiettyjä rajoituksia esimerkiksi elokuvaan verrattuna: televisiota katsotaan verrattain pieneltä ruudulta, ja televisio kilpailee ihmisten kodeissa huomiosta muiden kodin asioiden, kuten toisten ihmisten (ja nykyään yhä enemmän älypuhelimien) kanssa. Televisiokuvan äärelle ei voi pysähtyä samalla tavalla kuin vaikkapa printtilehdessä olevan valokuvan ääreen. Lisäksi kuva vaihtuu usein videon leikkausten myötä. Näistä syistä katsoja ei tyypillisesti lue televisiossa näkemäänsä kuvaa yhtä syvällisesti kuin valokuvaa, eikä sitä tulkita pienissä osissa, vaan kokonaisuutena. (Barry 1997)

Televisioutisissa faktan ja fiktion, tiedon ja viihteen rajat ovat tärkeitä, sillä katsojat tulkitsevat uutisia eri tavalla kuin viihteellisiä ohjelmia. Se ei kuitenkaan

tarkoita sitä, etteikö journalistisella ja viihteellisellä sisällöllä olisi yhteisiä piirteitä. Vaikka uutiskuva erottuu muista videokuvan genreistä, fiktiossa käytetään samankaltaisia keinoja representoimaan "objetiivista todellisuutta". Esimerkiksi kauhuelokuvissa "käsivarakameralla" pyritään usein luomaan autenttisuuden illuusiota. Katsoja siis tulkitsee kuvaa ja sen todellisuusarvoa paitsi kontekstin ja kuvan ilmissisällön, myös erilaisten visuaalisten keinojen avulla, ja myös kuvan tekijät käyttävät sitä hyväkseen. (Ward 2003)

Subjektiiviseen ilmaisuun ja estetiikkaan pyrkivällä sekä todellisuuden representointiin pyrkivällä liikkuvalla kuvalla on myös paljon samankaltaisuuksia. Tietyt videokuvaan, kuten kuvakokoon tai leikkaukseen, liittyvät säännöt ovat osin samoja sekä elokuvissa että uutisissa - molemmissa kuvat esimerkiksi pyritään sommittelemaan niin, että katsojan silmien liike tapahtuu luontevasti ja kuvaa on helppo seurata. Lisäksi, vaikka uutisten pääasiallinen tarkoitus onkin tiedonvälitys, niissä käytetään myös tunteita herättäviä ja yleisöä houkuttelevia elementtejä. Televisiokuva siis tasapainottelee katsojan huomion herättämisen ja objektiivisen tiedonvälityksen välillä siinä missä tekstimuotoinen uutisartikkelikin, ja uutisten kuvaajalla on aina houkutus kuvata esteettisesti miellyttävillä tavoilla. (Ward 2003)

Televisio välittää yleisölle todellisuutta tuottamalla siitä representaatioita, jotta todellisuus olisi teknologisesti siirrettävissä ja tulkittavissa ymmärrettäväksi kulttuuriseksi viestiksi yleisön näkökulmasta. Televisio tuottaa representaatioita erilaisten teknisten koodien avulla. Television teknisillä koodeilla Fiske viittaa muun muassa kameran käyttöön: kuvan rajaukseen, tarkennukseen, välimatkaan kuvattavasta kohteesta, kuvakulmiin ja kuvan liikkeeseen. (Fiske 2011)

Fisken (2011) mukaan televisio nähdään usein joko ikkunana maailmaan tai peilinä, joka heijastaa maailman takaisin meille. Molemmat vaihtoehdot esittävät television kylmänä lasina, elottomana esineenä, jossa ihmisyyttä ei ole läsnä. Etenkin uutisten ajatellaan tuovan todellisuuden yleisön eteen objektiivisesti, sellaisena kuin se on empiirisessä todellisuudessa. Televisiouutiset ovat arvostettu formaatti, joilla on korkea status. Niiden (väitetty) objektiivisuus ja itsenäisyys poliittisista ja valtiollisista toimijoista koetaan elintärkeäksi demokratialle. (Fiske 2011)

Todellisuudessa televisiosisältöjä tuottavat, valitsevat ja rakentavat tietenkin ihmiset. Televisiouutiset eivät ole vain todellisuuden objektiivista kuvausta sellaisenaan, vaan ne hyödyntävät samanlaisia keinoja representaatioiden rakentamisessa kuin vaikkapa käsikirjoitetut tv-sarjat. (Fiske 2011)

Esimerkiksi interpersonaalisen välimatkan koodit vaikuttavat siihen, miten yleisö suhtautuu siihen, kuinka läheltä televisiossa oleva ihminen on kuvattu. Esimerkiksi lähikuvassa tai erikoislähikuvassa näytetyt ihmisen kasvot koetaan tilanteena yleensä joko intiimiksi tai uhkaavaksi. (Fiske 2011)

Uutistoimituksen arki vaikuttaa myös uutisten rakenteisiin. Aikataulut vaativat toimittajilta tehokkuutta ja nopeutta. Sen vuoksi uutislähetykset noudattavat paljon totuttuja konventioita. (Fiske 2011)

Uutisten kertomat tapahtumat ovat Fisksen (2011) mukaan itsessään "luonnollisia", mutta tarinoiden kertominen ja tärkeiden ja olennaisten tapahtumien valikoiminen ovat kulttuurisia toimintoja. Tällä tavoin uutisissa kulttuuri jäsentää luonnollista maailmaa. Uutistenlukija esiintyy Fisksen mukaan "toden" objektiivisen diskurssin puhujana, joka ei luo omaa diskurssiaan. Katsojasta diskursiivisesti etäämpänä ja uutisten hierarkiassa alempana on inserteissä esiintyvä toimittaja, joka edustaa uutisessa sekä yksilön että instituution ääntä ja toimii linkkinä katsojan, uutistenlukijan ja "toden" välillä. Sekä diskursiivisesti että maantieteellisesti kauimpana katsojasta on insertti ja sen sisältämät paikat, silminnäkijät ja muut ihmiset.

Fisksen mukaan diskursiivisesti ajateltuna televisiouutisten "objektiivinen totuus" ikään kuin sijaitsee tv-studiossa, mutta se on myös riippuvainen videon autenttisuudesta ja todistusarvosta (Fiske 2011). Uutistenlukijan sanoma on katsojalle todempi kuin silminnäkijän, mutta uutistenlukija ei voi vain sanoa, että jotakin on tapahtunut, vaan se pitää myös näyttää videolla. Toisaalta vain videon autenttisoivalla funktiolla on merkitystä, ei sen sisällöllä. Esimerkiksi terrori-iskujen kohdalla tv-kamerat eivät useinkaan satu paikalle niiden tapahtuessa, mutta todistusarvoksi riittää se, että näytetään tapahtumapaikkaa, vaikka siellä ei kuvaushetkellä tapahtuisi mitään.

Toisaalta television tarkoitettu narratiivi ei aina välity katsojalle tarkoituksenmukaisesti. Esimerkiksi Lewisin (1985) tutkimuksessa todettiin, että kaduntallaajan haastattelulla oli suurempi vaikutus katsojien ajatteluun kuin uutistenlukijalla, sillä kaduntallaaja on uutistenlukijaa autenttisempi tiedon lähde. Toisaalta uutisnarratiivin tehokkuutta voi huonontaa printtimediasta omaksuttu uutisen rakenne, jossa uutisen tärkein asia kerrotaan ensimmäisenä. Tälle rakenteelle ei ole televisiossa samanlaista tarvetta kuin printissä, ja Lewisin mukaan tv-uutisen ensimmäiset sekunnit kuluvat yleensä katsojan totutella vaihtuneeseen aiheeseen. Uutisen kärki, tärkein sanoma, menee siis monelta katsojalta ohi.

Television uutiskuvan luonteeseen kuuluu myös ennakoimattomuus: kuvaajan työtä rajoittavat monet seikat, kuten pääsy tapahtumapaikan läheisyyteen ja turvallisuus. Terrori-iskua ei tietenkään voi kuvata lähietäisyydeltä. Tämä johtaa joskus ennakoimattomiin valintoihin, jotka muodostavat tarkoittamattaan representaatioita: jos televisiokuvaaja kuvaa mielenosoitusta turvallisesta paikasta poliisin takaa, hän asemoi itsensä ja kameransa samaan paikkaan poliisin kanssa ja mielenosoittajat itseään ja kameraa vastaan. (Ward 2003)

Valokuvan ja liikkuvan kuvan erottaa se, että liikkuva kuva voi paljastaa asioita, joita valokuva ei kykene paljastamaan. Valokuva kuvaa maailmaa siis rajallisemmin

kuin liikkuva kuva. Valokuva voi luoda samanlaisia informatiivisia rakenteita kuin liikkuva kuva, mutta rajallisemmin. (Anderson 2007, 19–23)

Erityistä liikkuvassa kuvassa on sen kyky tallentaa liikettä, mihin valokuva ei samalla tavalla kykene. (Currie 1999, 288–289; Gibson 1979, 281–282)

Video kykenee näyttämään meille kehon liikkeitä ja eleitä. Toisin kuin valokuva, aika on myös merkittävä tekijä videon tulkinnassa. Valokuvaa ei lueta vasemmalta oikealle, kuten kirjoitettua tekstiä, eikä ajallisesti alusta loppuun, kuten videota. Video koostuu ajassa etenevistä osista, ja niiden kautta tehdyt valinnat luovat videon narratiivin. (Ivakhiv 2013)

Anderson (2007) väittää, että ihmisen evoluutio on saanut ihmiset suosimaan televisiota ja elokuvaa printtimedian edelle, sillä liikkuva kuva tarjoaa meille ikkunan maailmaan, joka tuntuu meistä todelliselta. Andersonin mukaan ihmiset katsovat ja reagoivat televisiosisältöön kuin se olisi todellista. Realismi on siis tärkeä tekijä television ja videoiden kulutuksen suosiossa. Ihmiselle on luontaista reagoida visuaaliseen stimulaatioon, etenkin silloin, kun kuvassa on ihmisiä. Liikkuva kuva on formaatti, jonka ihmiset kokevat luonnostaan kiinnostavana. Se ei välttämättä kuitenkaan tarkoita suoraan sitä, että liikkuva kuva tarjoaisi oikeaa informaatiota. Television katsojat eivät kuitenkaan luonnostaan erota faktaa fiktiosta katsellessaan liikkuvaa kuvaa, vaikka he ovat kykeneväisiä siihen, jos he ovat motivoituneita tekemään niin tai jos todellisuus on ristiriidassa kuvan kanssa. Katsojat kuitenkin käyttävät vähän kognitiivisia resursseja siihen, onko televisiokuva fiktiota vai todellista.

Kressin ja van Leeuwenin (1996) mukaan kuvakoot ja niiden tuottamat merkitykset ovat representaatioita sosiaalisista välimatkoista. Kasvokkaisessa viestinnässä sosiaalisella välimatkalla, sekä kuvainnollisella että kirjaimellisella, on merkitystä. Esimerkiksi Edward Hall (1969) on osoittanut, että ihmissuhteet ja niiden luonteet vaikuttavat siihen, kuinka lähelle itseämme me päästämme toisia ihmisiä, olemmeko kosketusetäisyydellä ja kuinka ison osan me voimme nähdä toisesta ihmisestä. Hall jakaa sosiaaliset välimatkat kategorioihin, jotka vastaavat televisiossa ja elokuvissa tyypillisiä kuvakokoja: erikoislähikuva kasvoista viestittää intiimiyttä ja läheisyyttä, yleiskuva, jossa näkyy ihmisen lisäksi myös muutakin, taas päinvastaista. (Hall 1969)

Toinen vastaavanlainen kuvan rakenteen tuottama representaatio muodostuu siitä, mihin kuvassa olevat asiat on sijoitettu. Vasemmalta oikealle -lukusuunnan mukaisesti vasemmalle sijoitetut objektit mielletään tutuksi ja vanhaksi, oikealle sijoitetut uudeksi ja vieraaksi.

Merkitystä on myös esimerkiksi sillä, puhuuko ihminen kameralle vai toiselle ihmiselle, kuinka kauan henkilö on kuvassa ja kuinka pitkissä leikkauksissa henkilö on.

Elokuvan tavoin uutisinsertti konstruoi oman aikansa ja paikkansa: yö voi vaihtua päiväksi ja maa Suomesta Yhdysvaltoihin silmänräpäyksessä. Insertti ei siis tietenkään noudata todellisuuden aikaa ja paikkaa, vaan konstruoi ne itse erilaisten tekniikoiden, kuten leikkausten avulla. Leikkausten rajoja voidaan hälventää esimerkiksi äänellä, joka jatkuu leikkauksen yli. On tyypillistä, että esimerkiksi uutisinsertissä haastateltavan ääni kuuluu hiukan ennen kuin kuvan leikkaus vaihtuu häneen.

Verrattuna muihin journalismin muotoihin televisiouutiset operoivat mediassa, jonka kulutus on iskostunut syvälle jokapäiväiseen elämään ja kulttuuriin läntisessä maailmassa (Hart 1994; Silverstone 1994). Television kulutus on läntisissä yhteiskunnissa kaikkialla läsnä olevaa, ja televisio on yleinen merkitysten välittäjä sekä päivittäinen ajanviete (Briggs & Burke 2009).

Digitaalisen median ajallakin televisiouutiset ovat edelleen useimmissa maailman maissa kulutetuin, arvostetuin ja luotetuin tiedonlähde. Digitaalisten, interaktiivisten ja multimediaisten journalismin muotojen vallatessa alaa on helppo unohtaa, että kehityksestä huolimatta television vaikuttavuus ja saavuttavuus säilyvät. Esimerkiksi yleisötutkimuksissa on havaittu, että online-journalismia käytetään täydentämään, ei korvaamaan muita journalismin muotoja (ainakin nykyisin). Televisio on osa jokapäiväistä elämää, jolloin sen tarjoama journalismi on säännöllisemmin ja tiiviimmin kytköksissä yleisöönsä kuin muut mediat. Televisiouutiset ovat myös muita journalismin muotoja enemmän kytköksissä julkiseen palveluun ja sääntelevisiin rakenteisiin, jolloin niiden tarjoama journalismi on säilynyt yleisön silmissä tasapainoisempana, arvostetumpana ja luotetumpana kuin muunlaisessa journalismissa. (Cushion 2012, 1-3)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Sisällönanalyysi

Tämän tutkimuksen metodina on sekä määrällinen että laadullinen sisällönanalyysi, joka sisältää sekä aineiston tilastollista että sanallista kuvailua.

Sisällönanalyysi on ollut aina oleellinen osa mediatutkimusta. Määrällinen sisällönanalyysi on yksinkertaistettuna kuvan ja tekstin järjestelmällistä muuttamista numeroiksi, aineiston määrällisiksi piirteiksi. Se on systemaattinen, tarkasteleva ja tekninen metodi, jonka tarkoituksena on tutkia keinoja, joilla media representoi erilaisia asioita, kuten ihmisiä, ihmisryhmiä ja tilanteita. Siinä aineisto muutetaan järjestelmällisesti ja johdonmukaisesti mitattaviksi määrällisiksi arvoiksi. (Seppänen 2005, 142; Bell 2001, 13).

Ensimmäinen sisällön erittelyn menetelmäkirja, Bernard Berelsonin *Content Analysis in Communication Research* (1952, 18) määrittelee sisällön erittelyn seuraavasti: "Sisällön erittely on kommunikaation ilmissisällön objektiivista, systemaattista ja määrällistä kuvailua varten soveltuva tutkimustekniikka." Berelsonin määritelmän mukaan määrällistä sisällön erittelyä määrittää etenkin sen luokitteleva ja tilastoiva ote (Pietilä 1976, 51).

Riffe et al. (2014) puolestaan määrittelevät sisällönanalyysin seuraavasti: "Systemaattista ja toistettavaa viestinnän symbolien tarkastelua, jossa symboleille on asetettu numeerisia arvoja pätevien mittausääntöjen mukaisesti sekä näiden arvojen suhteiden analyysia tilastollisia metodeja hyödyntämällä, jolla kuvaillaan viestintää, tehdään päätelmiä sen tarkoituksesta ja kontekstista, sekä viestinnän tuottamisesta että kuluttamisesta."

Berelsonin alkuperäinen sisällön erittelyn määritelmä on rajallisempi kuin se, miten sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä nykyisin käsitetään. Esimerkiksi Pietilän (1976) mukaan hedelmällisintä on käsittää sisällön erittely joukoksi menettelytapoja, joiden avulla dokumenttien sisällöstä tehdään havaintoja ja kerätään tietoja tieteellisiä pelisääntöjä noudattaen. Tärkeintä on menetelmän systemaattisuus. Pietilän mukaan sisällön erittely on tutkimustekniikka, joka koskee koko tietojen keruun, järjestelyn ja käsittelyn prosessia kokonaisuutena. Riffe et al. (2014) taas käsittävät sisällönanalyysin metodiksi, jonka määrällinen ja laadullinen puoli ovat lähentyneet toisiaan eikä nykytutkimuksessa tyypillisesti tehdä tiukkaa rajaa määrällisen ja laadullisen sisällönanalyysin välille.

Sisällön erittelyä ei kuitenkaan ole syytä rajoittaa Berelsonin ajatusten mukaisesti koskemaan pelkkää ilmisisältöjen tutkimusta tai tilastollista analyysia. Aineiston ilmisisällön lisäksi voidaan tutkia myös ilmiöitä, joita aineisto ilmaisee epäsuorasti. Määrällinen sisällönanalyysi ei käytännössä koskaan olekaan pelkkää sisällön kvantitatiivista raportointia, vaan usein tuloksia kommentoidaan jollakin tavalla. Lisäksi määrällinen sisällönanalyysi perustuu käytännössä aina kvalitatiivisiin ratkaisuihin: on perusteltava, miksi tutkimuksessa mitataan juuri tiettyä asiaa ja juuri tietyllä tavalla. Loppujen lopuksi tiukan rajan vetäminen määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välille sisällönanalyysin tapauksessa on usein mahdotonta.

Lutzin ja Collinsin (1993) mukaan sisällönanalyysi voi sisältää myös laadullista sisällön tulkintaa. Myös Krippendorff (2013) sanoo, että sisällönanalyysi käsittää myös laadullisia prosesseja: teksti viittaa aina myös laajempiin kulttuurisiin konteksteihin, joiden osa se on, ja sisällönanalyysin avulla voidaan ymmärtää tekstin symbolisia ominaisuuksia.

Joskus määrällinen ja laadullinen sisällönanalyysi erotetaan toisistaan erillisiksi metodeiksi. Esimerkiksi Bellin (2001, 27) mukaan määrällisen sisällönanalyysin avulla mediatutkimuksessa voidaan saada kvantitatiivista tietoa, jota voidaan hyödyntää laadullisen sisällönanalyysin tekemisessä. Tyypillisiä ja toistuvia esimerkkejä käyttäen tutkimuksessa voidaan ensin määrällisen sisällönanalyysin avulla kertoa, "mitä näytetään" ja laadullisen analyysin avulla kertoa, "mitä se tarkoittaa".

Pietilän (1976, 232) mukaan sisällönanalyysi - tai sisällön erittely, kuten hän tutkimusmenetelmää nimittää - koostuu sanallisesta ja tilastollisesta kuvailusta. Tutkimuskysymyksestä riippuu, käytetäänkö molempia vai vain toista kuvailutapaa. Sanallinen kuvailu tarjoaa Pietilän mukaan yleiskuvan aineistosta. Siitä huolimatta kuvailu on tyypillisesti hyvinkin yksityiskohtaista. Tilastollinen analyysi taas helpottaa sisällön vertailun selkeyttämistä.

Tilastollista ja sanallista kuvailua on Pietilän mukaan hyvä käyttää yhdessä esimerkiksi silloin, kun tilastollinen analyysi helpottaa sisällön vertailun selkeyttämistä, mutta pelkkä tilastollinen kuvailu jäisi epähavainnolliseksi.

Sisällönanalyysin tarjoamat mahdollisuudet monissa tutkimustilanteissa ovat rajalliset, mikä täytyy huomioida tutkimuksen johtopäätöksissä. Sisällönanalyysi ei useinkaan kykene yksin tarjoamaan tietoa erilaisten representaatioiden merkityksistä tai seurauksista. Eri asioiden yleisyys aineistossa ei myöskään suoraan korreloi niiden merkityksellisyyden kanssa. Sisällönanalyysissa olennaista on se, onko tutkittava aineisto ja tutkimuksen kiinnostuksen kohde sellainen, jolla on semanttista merkitystä yleisölle, katsojille ja lukijoille: tuottaako analyysi johtopäätöksiä, joilla on merkitystä median kuluttajille? (Bell 2001, 25)

Sisällönanalyysi ei kykene osoittamaan sitä, miten median kuluttajat ymmärtävät näkemäänsä, kuulemaansa ja lukemaansa ja miten he arvottavat mediasisältöjä. Sisällönanalyysi kykenee kuitenkin kertomaan, millaisille asioille annetaan tilaa ja aikaa mediassa ja mitä priorisoidaan. Se voi osoittaa, millaisille asioille annetaan julkisuutta, mitä näytetään (ja mitä toisaalta jätetään näyttämättä) ja millaiset asiat ovat yhteydessä toisiinsa. Sisällönanalyysi voi osoittaa ja tuoda näkyviksi mediarepresentaatioiden vakiintuneita konventioita. (Bell 2001, 26)

Sisällönanalyysia tekevän tutkijan on syytä huomioida, että aineistoa on helppo tulkita vain omia hypoteeseja tukevien havaintojen kautta ja niiden vahvistamiseksi. Sisällönanalyysin säännöt ja systemaattiset prosessit suojaavat päättelyvinoumilta, kun tutkimus on metodologisesti yksiselitteinen. (Rose 2016)

Nykyisin tutkimuksessa on siirrytty pitkälti pois määrällisen ja laadullisen sisällönanalyysin tiukasta kahtiajaosta. Sisällönanalyysia käytetään myös usein yhdessä muunlaisten tutkimusmenetelmien kanssa. (Riffe et al. 2014)

Tyypillisesti sisällönanalyysia käyttävät tutkimukset pyrkivät jollain tavalla kuvailemaan tutkimuksen kohteena olevaa teemaa tai ilmiötä. Varhainen sisällönanalyysi olikin luonteeltaan hyvin deskriptiivistä: se vastasi kysymykseen, "mikä tutkittava ilmiö on". Nykyisin sisällönanalyysilla pyritään yleensä kuitenkin ymmärtämään tutkimuksen kohteena olevia asioita syvällisemmin. Se tapahtuu muun muassa hyödyntämällä muita tutkimusmenetelmiä sisällönanalyysin rinnalla tai heijastamalla sisällönanalyysin tuloksia teorioihin. (Riffe et al. 2014)

Koska sisällönanalyysi on hyvin vakiintunut tutkimusmenetelmä, sillä on vain vähän annettavaa sellaisille aiheille, joita on tutkittu jo runsaasti. Nykyisin sisällönanalyysia käytetäänkin tutkimuksessa yleensä silloin, kun tutkitaan sellaisia aiheita, joista on ennestään vain vähän tutkimustietoa. Tässä suhteessa sisällönanalyysi soveltuu hyvin mediatutkimukseen, sillä median käyttötapojen muuttuessa ja uusien mediateknologioiden yleistyessä syntyy säännöllisin väliajoin uusia ilmiöitä, joita on mielekästä kuvata myös sisällönanalyysin keinoin. (Riffe et al. 2014)

Sisällönanalyysi soveltuu tutkimusmenetelmäksi myös silloin, kun erilaisten asioiden välillä havaitaan uusia yhteyksiä. Esimerkiksi väkivallan määrää televisiosisällöissä ryhdyttiin kartoittamaan määrällisen sisällönanalyysin keinoin

silloin, kun tutkimuksissa selvisi, että väkivaltaisen kuvan katsomisella voi olla vaikutuksia yksilöihin. (Riffe et al. 2014)

Sisällönanalyysissä olennaisia käsitteitä ovat sisältöluokka (muuttuja), aineisto, havaintoyksikkö, luokitusyksikkö, reliabiliteetti ja validiteetti. Sisältöluokka tai muuttuja tarkoittaa aineistossa olevaa sisällöllistä tietoa, josta kerätään tietoa (Pietilä 1976). Sisältöluokka tarkoittaa määrällisesti tai laadullisesti vaihtelevaa suuretta: lukumäärää, aikaa tai laatueroasteikkoa. Sisältöluokka voi kuvata esimerkiksi kuvassa esiintyvän ihmisen sukupuolta. Sukupuolta voi nimittää myös muuttujaksi, jolla on eri muuttujan arvoja. Sisältöluokat voivat olla esimerkiksi mies, nainen, muu, ei ihmistä. Tällöin sukupuoli on muuttuja, jolla on neljä arvoa.

Aineisto koostuu perusjoukosta eli joukosta, josta aineisto valitaan. Sellainen voi olla esimerkiksi yhden vuoden aikana julkaistut lehdet.

Otoksena ei useinkaan ole koko perusjoukko, sillä koko perusjoukko saattaa olla tarpeettoman laaja. Esimerkiksi vuoden lehtiä tutkittaessa otoksen voi rajata vain parillisten päivien lehtiin, jolloin aineiston määrä pienenee puolella, mutta otos pysyy tarpeeksi edustavana, jotta tutkimuksessa kyetään tuottamaan luotettavaa tietoa. Tässä tutkimuksena aineistona on tv-kuva kymmenen eri terrori-iskun ensiuutisoinnista kolmen päivän ajalta. Koko perusjoukon käyttäminen tutkimuksessa olisi paitsi tarpeetonta, myös käytännössä mahdotonta, sillä iskuja saatetaan käsitellä uutisissa kuukausien ja vuosien ajan esimerkiksi oikeudenkäyntien tai iskujen muistopäivien muodossa. Tv-uutisten perkaaminen vuosien ajalta ei olisi siis mielekäästä.

Havaintoyksikkö tarkoittaa yksittäisiä aineiston osia, joista koko aineisto koostuu. Koodausyksikkö tarkoittaa asiaa, johon jokaisessa havaintoyksikössä kiinnitetään huomiota. Tässä tutkimuksessa koodausyksikköjä on kolme: kuvassa esiintyvät ihmiset, kuvakoko ja väkivalta.

Visuaalisen aineiston sisällönanalyysissä on joitakin erityispiirteitä. Valokuva on monimutkainen aineisto, jonka kvantifioiminen koodeihin voi ensiajatuksella tuntua epäloogiselta. Määrällinen analysointi voi kuitenkin auttaa löytämään aineistosta merkityksiä, joita olisi vaikea havaita muilla keinoin. (Rose 2016)

Visuaalinen sisällönanalyysi voi syventyä tutkimuskohteeseensa sekä mikro-että makrotasolla. Kuvassa esiintyvien asioiden lisäksi kuvasta voidaan tarkastella muun muassa eleitä, ilmeitä ja asentoja. (Bell 2001, 20)

Sisällönanalyysi koostuu yleensä jo olemassa olevista representaatioista ja valmiista aineistosta. Visuaalisella aineistolla on kirjalliseen aineistoon verrattuna joitakin erityispiirteitä. Visuaalista aineistoa luetaan yleensä eri tavalla kuin kirjallista: verbaalista tekstiä luetaan lineaarisesti, mutta kuvaa luetaan kokonaisuutena tai painottaen joitakin osia kuvasta, ei kuitenkaan lineaarisesti edeten. Joka tapauksessa kuvan sisällönanalyysissä kuvasta haetaan merkityksellisiä yksityiskohtia.

Sisällönanalyysissa olennaista on määrittää tutkittava sisältö hyvin tarkkaan ja järjestelmällisesti. Se on olennaista etenkin visuaalisen aineiston sisällönanalyysissa, sillä visuaalisen aineiston osat eivät usein ole yhtä yksinkertaisesti laskettavissa ja kategorisoitavissa kuin vaikkapa uutistekstin sanat. (Bell 2001, 15)

Visuaaliset sisällöt ovat kulttuurisesti hyvin monimutkaisia ja monitulkintaisia. Se aiheuttaa haasteita visuaalisen aineiston sisällönanalyysille. Se tarkoittaa sitä, että joko tutkimuskohteena on oltava yksinkertaisia ja sosiaalisesti konventionaalisia kategorioita, tai tutkimus jättää monenlaisia tulkintoja ja abstraktioita pois tutkimuksen piiristä. Sisällönanalyysi ei voi yksin vastata kysymyksiin siitä, ovatko aineiston tarjoamat representaatiot virheellisiä, tarkkoja, negatiivisia, positiivisia, huonoja tai hyviä. Sisällönanalyysin tekijä ei voi myöskään laajentaa johtopäätöksiä koskemaan muita konteksteja kuin sitä, mitä on tutkittu: on eri asia esittää väkivaltaa uutisissa ja lännenelokuvissa, sillä ne ovat erilaisia tyyllilajeja, niiden sosiaalinen tarkoitus on erilainen ja yleisö tulkitsee niiden viestejä eri tavoilla. (Bell 2001, 24)

Subjektiiiset sisältöluokat vaativat tutkimuksen tekijää tekemään subjektiivisia arviointeja aineistosta, mikä taas voi vaikuttaa siihen, millainen tutkimuksen lopputuloksesta tulee. Sanat "mies" ja "nainen" on helppo poimia kirjoitetusta tekstistä, mutta kuvasta ihmisten sukupuolten määrittäminen on lopulta parhaimmillaankin valistunut veikkaus. Miten kuvasta erotetaan suomalainen ihminen ulkomaalaisesta? Subjektiiivisia ovat myös ihmisen ominaisuuksiin liittyvät arviot: jos kuvasta etsitään "kauniita" ihmisiä, "kauneus" perustuu aina yhteiskunnallisiin, kulttuurisiin ja sosiaalisiin käsityksiin sekä tutkijan subjektiivisiin mielipiteisiin. Tämän tyyppisiä tekijöitä tutkittaessa sisällönanalyysin keinoin täytyy tutkimuksessa olla mahdollisimman selkeästi määritellyt kriteerit. (Bell 2001, 24)

Visuaalisessa sisällönanalyysissa on myös hyvä huomioda, että kuvien tulkinnassa on aina läsnä jonkinlainen sosiokulttuurinen konteksti. Me opimme tunnistamaan ja assosioimaan kuvia tietyillä tavoilla, mutta tavat voivat vaihdella kontekstista, ajasta tai maantieteellisestä sijainnista riippuen. Siksi tutkimustuloksia tulee tulkita kuvan oman kontekstin kautta. Tässä tapauksessa se tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tutkimustulokset antavat tietoa siitä, miten suomalainen mediayleisö näkee terrori-iskut - toisesta maasta lähtöisin oleva ihminen saattaisi tulkita aineistoa eri tavalla. (Banks 2001, 2-12)

Banksin (2001) mukaan televisiossa näytetyn liikkuvan kuvan taustalla olevien syiden arviointi ei ole mielekäästä, sillä televisiouutiset ovat täynnä "täytekuvaa" eli sinänsä hyvin merkityksetöntä kuvaa, jonka informaatioarvo on hyvin pieni ja jonka näennäisenä tarkoituksena on lähinnä toimia taustakuvana äänelle, jossa kerrotaan uutisen tärkeimmät tiedot. Lisäksi Banks argumentoi, että televisiotoimitusten kiireinen arki johtaa siihen, että jokainen uutislähetyskseen valikoitunut kuva tuskin on kovin tarkkaan harkittu. Siksi kuvien taustalla piilevien motiivien arviointi pelkän kuva-aineiston perusteella on paitsi mahdotonta, myös tarpeetonta, sillä kuvien

taustalla harvoin piilee kovin syviä merkityksiä. Sellaisiin kysymyksiin sisällönanalyysi ei kykenekään vastaamaan.

4.2 Tutkimuskysymykset ja aineisto

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten Yleisradion terrori-iskuja koskevat televisiouutiset representoivat väkivaltaa?
2. Miten Yleisradion terrori-iskuja koskevat televisiouutiset representoivat kuvan kohteita?

Tutkimuksen aineistona ovat Ylen tv-uutislähetykset vuosina 2002–2019, jotka koskevat länsimaissa ja Venäjällä tapahtuneita terrori-iskuja, joissa on kuollut vähintään 40 ihmistä. Aineistossa ovat mukana kutakin terrori-iskua koskevat osat uutislähetyksistä alkaen ensimmäisestä lähetyksestä, jossa uutinen iskusta on kerrottu ja päättyen kolmen vuorokauden päähän ensiuutisoinnista. Mukana ovat kaikki kyseisillä aikaväleillä lähetetyt valtakunnalliset suomenkieliset uutislähetykset.

Kolmen vuorokauden rajausta johtuu paitsi tutkimusekonomisista syistä, myös siitä, että useimpien terrori-iskujen kohdalla aineisto ehtii siinä ajassa kyllääntyä. Useimpien iskujen kohdalla sama kuvamateriaali toistui kolmen päivän aikana, eikä kolmantena päivänä uutisissa näkyneenä enää merkittävästi aiemmin näyttämätöntä kuvaa. Usein kolmantena päivänä toistettiin täysin samaa inserttiä uutislähetyksestä toiseen.

Aineistosta on rajattu pois muu journalistinen sisältö, joissa terrori-iskuja on käsitelty, kuten erikoislähetykset ja ajankohtaisohjelmat.

Mukana ovat vain suomenkieliset tv-uutiset, jotta pystyn laadullisissa analyysissä huomioimaan mahdollisesti myös lähetysten ääni- ja tekstisisällön. Koska kaikki aineisto on peräisin ulkomailla tapahtuneista iskuista, todennäköisesti erikielisisä uutislähetyksissä on myös käytetty pitkälti samanlaista uutiskuvaa kuin suomenkielisisä, joten niiden sisällyttäminen aineistoon ei toisi tutkimukseen lisäinformaatiota.

Aineisto on kerätty Kansallisen audiovisuaalisen instituutin KAVI:n sähköisen radio- ja tv-arkiston kautta. Lähetykset on haettu järjestelmästä hakusanalla ”uutiset” ja rajaamalla haun kanavan osalta Yle TV1:een ja ajan osalta kunkin iskun tapahtumapäivään ja sitä seuraaviin päiviin.

Hakujärjestelmässä mahdollisesti olevien puutteiden takia on mahdollista, että aineistosta on jäänyt lähetystyksiä pois. Jokaisen iskun kohdalla löytyi kuitenkin useita

uutislähetystä jokaisen päivän kohdalta ja niiden lähetyksissä oli enintään muutaman tunnin aikaero. Siitä on pääteltävissä, että aineistosta puuttuu enimmäkseen yksittäisiä lähetyksiä. Lisäksi aineiston kylläntyminen loppua kohden ja samojen kuvien toistuminen viittaa siihen, että mahdollisissa poisjääneissä lähetyksissä ei todennäköisesti ole ollut ainakaan merkittävässä määrin sellaista kuvaa, jota ei olisi ollut jossain muussa lähetyksessä.

4.2.1 Terrori-iskut 2002–2019

Global Terrorism Database (GTD) on kartoittanut maailmalla tapahtuneita terrori-iskuja vuodesta 1970 vuoteen 2018 saakka.

GTD:n tilaston mukaan vuoden 2002 jälkeen länsimaissa (Venäjä ja Itä-Eurooppa mukaanlukien ja Latinalainen Amerikka poislukien) on tapahtunut 10 terrori-iskua, joissa on kuollut yli 40 ihmistä.

TAULUKKO 1 Tutkimusaineistoon mukaanluetut terrori-iskut.

Päivämäärä	Paikka	Kuolleet
23.10.2002	Moskova, Venäjä	170
11.3.2004	Madrid, Espanja	191
1.9.2004	Beslan, Venäjä	386
7.7.2005	Lontoo, Yhdistynyt kuningaskunta	52
29.3.2010	Moskova, Venäjä	40
22.7.2011	Oslo ja Utøya, Norja	77
13.11.2015	Pariisi, Ranska	139
12.6.2016	Orlando, Yhdysvallat	50
14.7.2016	Nizza, Ranska	85
15.3.2019	Christchurch, Uusi-Seelanti	50

GTD:n määritelmän mukaan tähän listaukseen kuuluisi muitakin terrori-iskuja, jotka on kuitenkin jätetty ulos aineistosta.

GTD on tilastoinnissaan laskenut vuonna 2014 ja sen jälkeen Donetskin kansantasavallan separatistiorganisaation Ukrainaa vastaa tekemät operaatiot terrorismiksi. Ukraina on kuitenkin ollut Krimin kriisin 2014 jälkeen sotatilassa, minkä vuoksi suomalaiset mediat eivät ole pääsääntöisesti käsitelleet Donetskin kansantasavallan tekemiä operaatioita terrorismina vaan sotateoimina. Siksi Donetskin kansantasavallan teot eivät sovellu osaksi tutkimusaineistoa.

Venäjällä on myös 2000-luvun aikana tapahtunut lukuisia tšetšeeniterroristien tekemiä iskuja, jotka liittyvät Tšetšenian sotaan ja Tšetšenian

itsenäistymispyrkimykseen. Nämä iskut eivät kuitenkaan yksittäisinä ole saaneet kovinkaan paljoa mediahuomiota Suomessa, mahdollisesti siksi, että niitä on pidetty osana sotatoimia tai siksi, että Venäjää pidetään Suomessa läheisyydestään huolimatta "toisena", etenkin silloin, kun tapahtumat sijoittuvat Pietaria ja Moskovaa kauemmaksi Suomesta (Pietiläinen 2005). Siksi ne eivät ole aineistossa tarkoituksenmukaisia.

Tutkimusaineiston ajankohdaksi on valikoitunut Yhdysvaltain 11. syyskuuta 2001 jälkeinen aika. Syyskuun 11. päivän 2001 terrori-isku on tuhoisin koskaan länsimaissa tapahtunut terrori-isku, ja sen uutisointia on tutkittu runsaasti, niin kansainvälisesti kuin Suomessakin.

Tutkimuskysymysten kannalta oleellisempaa onkin, millaista terrorismiuutisoinnin kuvallisuus on ollut vuoden 2001 jälkeen. Mediamaisema on muuttunut paljon näiden 19 vuoden aikana: Internetistä on tullut olennainen osa mediaa ja journalismia, jolloin tietoa on välitettävä entistäkin nopeammin. Tälle aikavälille mahtuu myös älypuhelimien keksiminen ja niiden yleistymisen niin, että lähes jokaisen taskusta löytyy väline, jolla voi sekä tallentaa että tarkastella kuvia ja videoita. Lisäksi ajanjaksolle osuu länsimaihin kohdistuneiden terrori-iskujen määrän kasvu vuodesta 2011 lähtien (Global Terrorism Database 2020).

Ajankohdan lisäksi aineistoon on valikoitu vain iskut, joissa on ollut vähintään 40 kuolonuhria. Kuolonuhrien määrä vaikuttaa voimakkaasti siihen, miten paljon ja millä tavoin iskuista uutisoidaan. Se on konkreettinen ja selkeä tapa rajata aineistoa.

Kuolonuhrien määrä rajaa aineistosta kuitenkin pois joitakin iskuja, jotka ovat saaneet runsaasti mediahuomiota verrattain vähäisestä uhriluvusta huolimatta. Yksi esimerkki niistä on Charlie Hebdo -lehden toimitukseen tehty terrori-isku Ranskassa vuonna 2015. Iskussa kuoli 12 ihmistä, mutta se sai runsaasti mediahuomiota iskuun liittyvien sananvapauskysymyksien vuoksi.

Terrori-iskujen uutisointiin vaikuttaa voimakkaasti iskun tapahtumapaikan kulttuurinen ja maantieteellinen välimatka: Yle uutisoi eri tavalla Indonesiassa tai Syyriassa tapahtuneista terrori-iskuista kuin Ranskassa tai Yhdysvalloissa tapahtuneista iskuista. Televisiouutisia tutkineiden Cohenin, Heimprechtin ja Wilsken (2012) mukaan ulkomaan uutisointi keskittyy pääasiallisesti maantieteellisesti läheisiin alueisiin, sitten suurvaltoja koskeviin uutisiin ja kriisipesäkkeitä koskeviin uutisiin ja viimeisenä kaikkiin muihin maihin, joiden uutisointi jää hyvin vähäiseksi.

Tämän tutkimuksen tavoitteena ei kuitenkaan ole tutkia maantieteellisten ja kulttuuristen erojen vaikutuksista uutisointiin. Siksi aineisto on rajattu länsimaihin terrori-iskujen tapahtumapaikan mukaan. Tutkimuksessa kysytään siis sitä, miltä tv-uutiset näyttävät silloin, kun terrori-isku kohdistuu "meihin".

Länsimaiden määritelmä ei ole yksiselitteinen, ja suomalaisen mediakentän ominaispiirteiden vuoksi on myös tarkoituksenmukaista rajata aineistoa hieman määritelmistä poikkeavilla tavoilla.

Kulttuurisesti länsimaat rajataan usein Eurooppaan ja maihin, joissa on vahvasti eurooppalaislähtöinen populaatio, kuten Amerikassa löytöretkien myötä ja Australiassa ja Uudessa-Seelannissa myöhemmin. Määrittelyyn vaikuttaa myös uskonto, jolloin länsimaina nähdään maat, joissa kristinusko on suurin uskonto. Toisaalta länsimaita voidaan määrittää myös taloudellisesti, jolloin länsimaihin kuuluvat taloudellisesti kehittyneet valtiot, joiden bruttokansantuote ylittää tietyn rajan. Historiallisissa määritelmissä painavat myös Kylmän sodan luomat maailmanpoliittiset jaot. (Thompson & Hickey 2005)

Käytännössä kaikkien määritelmien mukaan länsimaihin kuuluvat ainakin Länsi-Eurooppa, Yhdysvallat, Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti.

Yleensä kansainvälisessä tutkimuksessa Venäjää ei ole luettu länsimaaksi. Olen kuitenkin sisällyttänyt sen mukaan tähän tutkimukseen, sillä Suomen naapurimaana Venäjän asema suomalaisessa mediassa on erilainen kuin vaikkapa amerikkalaisessa mediassa: se ei ole kaukainen, itäinen maa, vaan naapurimaa, jolla on paljon taloudellisia, yhteiskunnallisia, historiallisia ja kulttuurisia kytköksiä Suomeen.

Venäjä on Euroopassa, erityisesti Suomessa, yksi ulkomaanuutisten tärkeimmistä kohdemaista (Pietiläinen 2005). Venäjä on yksi eniten mainituista ulkomaista suomalaisissa tiedotusvälineissä. Siihen vaikuttavat Venäjän suurvalta-asema, naapuruus Suomen kanssa ja tiiviit taloussuhteet Suomeen. Usein uutisointi liittyy jotenkin myös Suomeen.

Venäjä-uutisoinnissa on myös erityispiirteensä. Vaikka Venäjä on historiallisesti ja kulttuurisesti Suomelle läheinen, se on myös toiseutta edustava maa (Pietiläinen 2005).

Siitä kertoo myös Pietiläisen vertaileva tutkimus Madridin ja Moskovan vuoden 2004 terrori-iskuista: Madridin isku sai enemmän palstatilaa suomalaisessa mediassa ja Madridin isku kuvattiin kohdistuneen ”meihin”, Moskovan ei. Moskovan iskun tapauksessa suomalaisessa mediassa ei haastateltu Moskovassa asuvia suomalaisia, ei kirjoitettu pääkirjoituksia, ei arvioitu vaikutuksia Suomeen eikä verrattu tapahtumia muissa maissa tapahtuneisiin asioihin. Erot johtuvat siitä, että Espanjan koetaan olevan kulttuurisesti lähempänä Suomea kuin Venäjä. (Pietiläinen 2005)

Suomalaisen median Venäjä-uutisointi on Pietiläisen mukaan samankaltaista kuin Kiina-uutisointi: molemmat ovat poliittisesti, kulttuurisesti ja maantieteellisesti jokseenkin etäisiä suurvaltoja. Toisaalta Kiinan etäisyys Suomeen on huomattavasti suurempi kuin Venäjän, kun taas sen merkitys Suomelle on pienempi. (Pietiläinen 2005)

Samoilla perusteilla länsimaihin voi myös laskea Itä-Euroopan maat, joita ei välttämättä kaikissa määritelmissä laskettaisi länsimaiksi muun muassa Kylmään

sotaan ja Neuvostoliittoon kytkeytyvän historian vuoksi. Niissä ei kuitenkaan tapahtunut tarkastelujaksolla terrori-iskuja, joissa olisi kuollut tarpeeksi ihmisiä, jotta ne luettaisiin mukaan aineistoon.

Päinvastainen tilanne on Etelä- ja Väli-Amerikan kohdalla. Väli- ja Etelä-Amerikan maat voidaan laskea länsimaiksi, koska löytöretkien myötä espanjalais- ja portugalilaislähtöinen populaatio on alueen suurin ja valtauskonto on kristinusko. Toisaalta Väli- ja Etelä-Amerikan maat luetaan yleensä kehitysmaiksi, jolloin ne eivät sovi taloudellisen länsimaan määritelmään. Myös maantieteellinen välimatka tekee maanosasta etäisen Suomeen nähden. Esimerkiksi Anne Salomäen (2014), Hanna Koiviston (2008) ja Satu Nurmion (2004) pro gradu -tutkielmissa sekä Jukka Pakkasvirran kirjassa (1992) todetaan, että Latinalainen Amerikka nähdään suomalaisessa mediassa yleensä kolonialismi- ja kehitysmaakehyksien kautta ja se saa vain vähän palstatilaa tai ruutuaikaa.

Myös jotkut Itä-Aasian maat, kuten Kiina, Korea ja Japani, voitaisiin lukea ainakin taloudellisesta näkökulmasta "länsimaiksi", sillä ne kuuluvat kehittyneisiin maihin. Kulttuurisesti ja maantieteellisesti ne ovat kuitenkin kaukana Suomesta. Niissä ei myöskään tapahtunut tarkastelujakson aikana aineiston kriteerit täyttäviä terrori-iskuja.

Jokaisen iskun uutisoinnissa tarkastelen uutisointia noin kolmen päivän ajalta siitä päivästä lähtien, kun iskusta on uutisoitu ensimmäisen kerran. Tämä ratkaisu perustuu aineiston kylläntymiseen.

Aineiston kylläntymisen eli saturaatio tarkoittaa sitä, että uusi aineisto ei tuo tutkimukseen enää uutta tietoa eli aineisto alkaa niin sanotusti toistaa itseään (Eskola & Suoranta 1998, 62-63). Pienestäkin määrällisestä aineistosta voidaan tehdä yleisiä päätelmiä, jos aineisto alkaa toistaa itseään ja olla ennakoitavissa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 90).

Pistettä, jossa aineisto kylläntyy niin, ettei lisäaineiston kerääminen ja analysointi ole enää mielekäästä, on yleensä vaikea tai jopa mahdoton määrittellä yksiselitteisesti. Tutkija ei periaatteessa koskaan voi olla sataprosenttisen varma, ettei tutkimuskohde tuota enää uutta tietoa laajemman aineiston myötä (Hirsjärvi ym. 2004, 171).

Terrori-iskuja koskevissa televisiouutisissa käytössä olevan kuvamateriaalin määrä on käytännössä aina rajallinen: itse iskusta ei yleensä ole yhtäkään videota tai kuvaa, ja parhaimmillaankin niitä on vain vähän. Myös iskujen seuraukset häviävät näkyvistä ennen pitkää, kun tuhot saadaan raivattua, ambulanssit vievät uhrin sairaalaan ja elämä tapahtumapaikalla palautuu normaaliksi. Joissakin tapauksissa, joissa esimerkiksi iskun tekijä ei ole heti tiedossa, tapauksen käsittely saattaa kestää pitkään, jolloin uutta kuvaa tulee esimerkiksi valtionjohtajien puheista tai oikeudenkäynneistä.

Tapausten käsittelyssä saattaa kuitenkin kestää kuukausia, ja tämän tutkimuksen kiinnostuksenkohteena on tapausten ensiuutisointi, eikä kaiken olemassaolevan kuvan analysointi olisi tutkimuksen aikataulutuksen ja aineiston rajauksen kannalta edes mahdollista, saati kovin mielekästä. Lisäksi isku väistyy uutisista uusien aiheiden tieltä silloin, kun isku tai siihen liittyvät muutokset eivät enää täytä uutisuuden uutiskriteeriä.

4.2.2 Aineiston jaottelu

Aineiston havaintoyksikköinä ovat uutislähetykset, eli yksi uutislähetys on yksi havaintoyksikkö.

Sisältöluokkia on kolmenlaisia: kuvan kohteena olevien ihmisten roolit, kuvan koko ja kuvan väkivaltaisuuden laatu. Tutkimuksessa käytetään laatueroasteikkoa, eli havainnot luokitellaan kahteen tai useampaan ryhmään niiden samankaltaisuuden tai erilaisuuden perusteella.

Ensimmäisessä sisältöluokassa koodausyksikkönä toimii yksi tai useampi kuvan kohde eli kuvassa keskeisenä esiintyvä henkilö. Kuvan kohde on määritelty esimerkiksi kuvan tarkennuksen ja asettelun perusteella: kuvan kohde on yleensä henkilö, johon kuva on tarkennettu, joka on kuvassa keskellä tai joka esiintyy kuvassa etualalla. Jos kuvassa on esimerkiksi taustalla epätarkkana näkyvä ihmisjoukko ja etualalla keskellä poliisi, koodausyksikkö on poliisi.

Vaikka kuvan kohteen voi määritellä objektiivisten seikkojen kuten asettelun tai kuvakoon avulla, koodausyksikön valinta perustuu kuitenkin osittain myös tulkintaan, joka voi aiheuttaa tuloksiin epätarkkuutta. Suurimmassa osassa kuvamateriaalista kuvan kohde oli kuitenkin selkeästi määriteltävissä edellämainittujen määritelmien avulla.

Kuvassa esiintyvien ihmisten roolit on analyysissa jaettu laatueroasteikolla seuraaviin kymmeneen eri arvoon:

1. Tekijä: Terrori-iskun tekijä tai teosta syytetty henkilö.
2. Uhri: Terrori-iskussa haavoittunut tai kuollut henkilö tai tapahtuman todistanut henkilö, joka on ollut iskun kohteena. Tähän arvoon luetaan esimerkiksi Utoyan iskussa saarella olleet nuoret, vaikka he eivät olisi kuolleet tai haavoittuneet.
3. Pelastustyöntekijät : Ensihoidon ja pelastustoiminnan työntekijät. Tähän arvoon lasketaan muun muassa ambulanssihenkilökunta ja palopelastajat.
4. Poliisi: Poliisin työtehtävissä toimiva henkilö.
5. Sivullinen: Henkilö, joka ei ole iskun uhri, mutta johon tapahtumat ovat jollakin tavalla vaikuttaneet. Tähän kategoriaan kuuluvat iskujen silminnäkijät, iskun tapahtumapaikan asukkaat ja uhrien omaiset.
6. Sotilas: Maanpuolustuksen työtehtävissä toimiva henkilö.

7. Auktoriteetti : Henkilö, joka esiintyy uutisessa auktoriteettiasemassa, kuten poliitikot, asiantuntijat ja rikostutkijat.
8. Toimittaja: Yleisradion toimittaja. Tähän luokkaan kuuluvat uutistenlukijat ja tapahtumapaikoilta raportoivat toimittajat.
9. Ihmisjoukko: Kaksi tai useampi ihmistä, joiden roolia ei pystytä arvioimaan tai jotka edustavat useampia erilaisia rooleja (esim. kuvassa näkyy sekä poliiseja, pelastustyöntekijöitä että sivullisia).
10. Muut: Kuvat, joissa ei esiinny ihmisiä ollenkaan tai kuvassa esiintyvät ihmiset eivät ole kuvan kohteena. Nämä kuvat ovat esimerkiksi yleiskuvaa tapahtumapaikoista tai maisemista tai karttagrafiikoita.

Kuvan kohteet on tunnistettu erilaisten visuaalisten vihjeiden avulla: esimerkiksi poliisit, sotilaat ja pelastushenkilökunta on tunnistettu pääasiassa pukeutumisen (univormut) perusteella. Lisäksi tunnistamisessa on käytetty apuna toiminnan antamia visuaalisia vihjeitä, kuten sitä, että pelastushenkilökunta esiintyy kuvassa usein auttamassa uhreja. Uhrin on tunnistettu pääasiassa toiminnan ja ympäristön perusteella, esimerkiksi niin, että uhri on tyypillisesti loukkaantunut ja pelastushenkilökunnan hoidettavana, esimerkiksi paareilla makaamassa. Toisaalta tunnistamisessa on käytetty myös äänessä ja tekstissä ilmenevää informaatiota: uutisiin haastatellut uhrin, auktoriteetit, toimittajat ja tekijät esitellään yleensä juonnossa tai heidän nimensä ja roolinsa näkyvät kuvassa tekstinä.

Toimittaja-arvon kohdalla aineistosta on jätetty pois uutislähetysten alkujuonnot, koska ne ovat uutislähetyskonseptissa vakiintunut esittämisen tapa eikä niiden sisällyttäminen aineistoon kertoisi paljoo valinnoista, joita uutiskuvan valinnassa on tehty - on vakiintunut käytäntö, että toimittaja esittelee lyhyesti aiheen ennen kuin siihen pureudutaan tarkemmin esimerkiksi insertissä. Sen sijaan niiden sisällyttäminen kasvattaisi näennäisesti toimittaja-arvon esiintyvyyttä ja voisi antaa harhaanjohtavan kuvan aineiston kokonaisuudesta.

Käyttäessäni kuvan kokoa muuttujana jaoin sen kahdeksaan eri arvoon kuvan sosiaalisen läheisyyden perusteella. Vakiintuneita kuvakokoluokituksia ei ole, joten kuvakoon voi määritellä useammalla eri tavalla, mutta esimerkiksi Pirilä, Peltomaa ja Kivi (1983) ovat jakaneet erilaiset kuvakoot kahdeksanportaiseen järjestelmään. Tähän järjestelmään perustuvat kuvakoko-muuttujan arvot ovat:

1. Erikoislähikuva: Yksityiskohta, esimerkiksi jokin ruumiinosa tai esine.
2. Lähikuva: Pää ja olkapäät näkyvät hartioista ylöspäin.
3. Puolilähikuva: Rajaus rinnan korkeudelta.
4. Puolikuva: Rajaus vyötäröstä ylöspäin.
5. Laaja puolikuva: rajaus suunnilleen reiden kohdalta.

6. Kokokuva: Kuvan kohde näkyy kuvassa kokonaan. Ympäristöä on näkyvissä.
7. Laaja kokokuva: Kuvan kohteet näkyvät selkeästi kuvassa, mutta niiden huomioarvo ei ole suuri.
8. Yleiskuva: Kuvan ympäristö on pääosassa. Esimerkiksi ihmiset erottuvat vain pienikokoisina.
9. Muu: Kuvat, jota ei voi luokitella mihinkään edellämainituista arvoista, kuten kartat ja muut grafiikat.

Väkivaltaisuuden jaoin kolmeen eri arvoon väkivaltaisuuden asteen mukaan:

1. Loukkaantuneiden ihmisten kuvaukset.
2. Kuolleiden ihmisten kuvaukset kaukaa tai niin, ettei kuollut ole tunnistettavissa, veri, lievät vammat (esim. mustelmat).
3. Graafinen väkivalta, haavoittuneiden kuvaukset niin, että vammat ovat selvästi näkyvissä (muu kuin veri), ihmisen kuoleman näyttäminen, kuolleen ihmisen näyttäminen niin, että kuollut on tunnistettavissa.

NTVS:n televisioväkivallan määritelmässä väkivalta jaetaan kolmeen eri kategoriaan: uskottava väkivallan uhka, väkivaltainen käyttäytyminen ja väkivallan haitallisten vaikutusten esittäminen. Määritelmän laajuus kuitenkin johtaa väkivaltaisen kuvan määrän ylikorostumiseen. Käytännössä tämä määritelmä aiheuttaisi sen, että lähes koko tutkimusaineisto voitaisiin luokitella väkivaltaa sisältäväksi. Olen siis rajannut väkivaltaisen materiaalin NTVS:n määritelmää tiukemmin. Rajaukseen sisältyy NTVS:n määritelmästä käytännössä vain väkivallan haitallisten vaikutusten esittäminen, eikä sekään kokonaisuudessaan.

Sisältöluokiksi valitsin samat sisältöluokat kuin samaa aihetta suppeammin käsitelleessä kandidaatintutkielmassani (Kangas 2016), koska koin kandidaatintutkielmassa käyttämäni sisältöluokat tarkoituksenmukaisiksi. Tuolloin etsin analyysin alkuvaiheessa aineistosta hallitsevia teemoja, joiden mukaan muodostin sisältöluokat.

Jäsensin aineiston systemaattisesti eri arvoihin. Laskin eri arvojen esiintymisen ajallisesti sekunnin tarkkuudella.

5 TULOKSET

Yhteensä aineistoa kertyi 34 062 sekuntia eli 9 tuntia, 27 minuuttia ja 42 sekuntia.

Terrori-iskujen uutisoinnin määrä vaihteli voimakkaasti eri iskujen välillä: joidenkin iskujen kohdalla aihetta käsiteltiin runsaasti vielä kolmen päivän kuluttua, joidenkin kohdalla uutinen ehti siinä ajassa jo supistua lyhyiksi inserteiksi eikä aihe välttämättä esiintynyt enää joka lähetyksessä. Mahdollisia syitä tähän ovat muun muassa erot iskujen uutisarvossa (uhrien määrä, tapahtumapaikan maantieteellinen läheisyys) ja se, mitä muita aiheita lähetyksissä on samoina päivinä käsitelty. Myös iskujen keskenään erilainen luonne vaikuttanee aineiston määrään: esimerkiksi Moskovan isku 2002 oli panttivankidraama, jossa tilanteessa tapahtui muutoksia usean päivän aikana, joten siitä kertyi selkeästi eniten aineistoa. Ajallista muutosta iskujen uutisoinnin määrässä ei näy.

TAULUKKO 2 Aineiston määrä sekunteina.

Terrori-isku	Aika
Moskova 2002	11307
Madrid 2004	2440
Beslan 2004	1633
Lontoo 2005	6345
Moskova 2010	1132
Oslo ja Utøya 2011	3020
Pariisi 2015	7392
Orlando 2016	1531
Nizza 2016	3090
Christchurch 2019	1431

5.1 Aineiston kuvaus

5.1.1 Kuvan kohteet

Aineistossa yleisimmäksi kuvan kohteeksi nousi toimittaja. Toimittajat esiintyivät kuvan kohteena yhteensä 2 tuntia 19 minuuttia koko aineiston kestosta, mikä on noin 25 prosenttia aineistosta. Toimittajat esiintyvät kuvassa myös pitkiä aikoja kerrallaan: kun kuvan leikkaus kestää usein vain muutaman sekunnin ja joskus vain yhden sekunnin, toimittaja esiintyi usein kuvassa kymmeniä sekunteja kerrallaan. Tämä on tyypillistä etenkin silloin, kun kuvassa esiintyy katsojalle tietoja kertova ulkomaankirjeenvaihtaja, joita esiintyi aineistossa paljon: heille annetaan ruutuaikaa paitsi usein, myös paljon kerralla. Myös uutistenlukija on tyypillinen kuvan kohde. Toimittajat esiintyvät aineistossa eniten siitäkin huolimatta, että alkujuonnot on jätetty aineistosta pois.

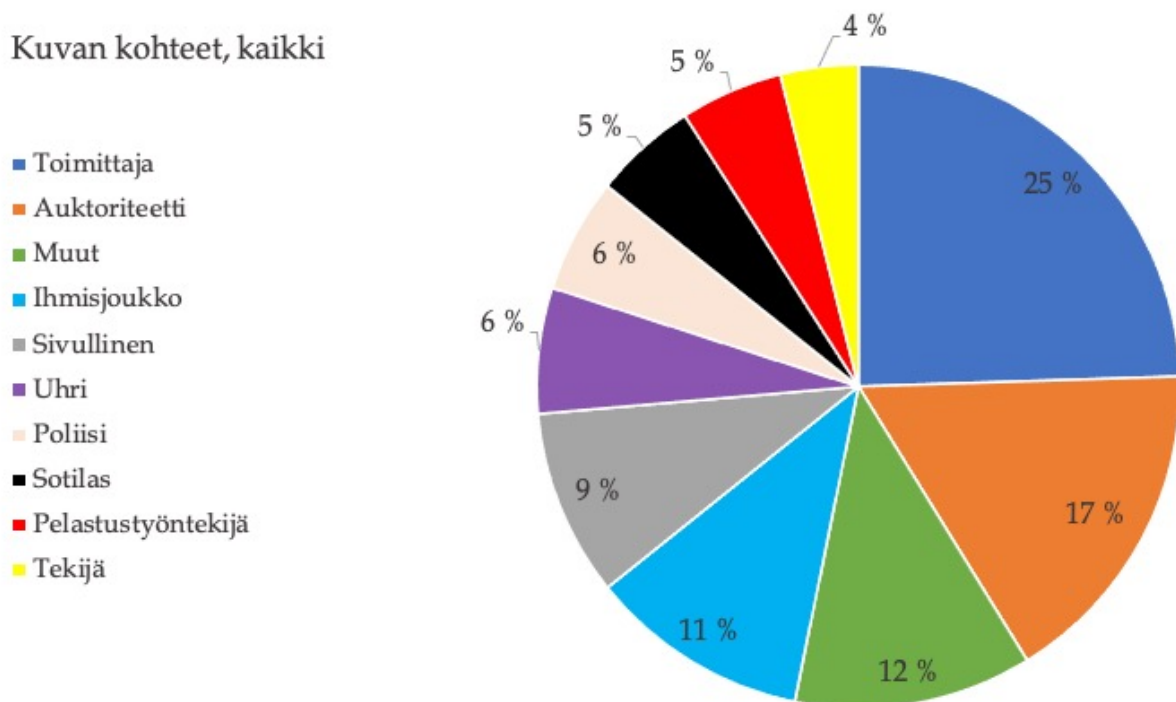
Toiseksi yleisimmin kuvan kohteena on jonkinlainen auktoriteettiasemassa esiintyvä henkilö, kuten valtionjohtaja, asiantuntija tai rikostutkija. Noin 17 prosentissa aineistosta kuvan kohteena on auktoriteetti. Myös tälle havaintoluokalle on tyypillistä, että kuvan kohde esiintyy pitkissä, usean kymmenen sekunnin leikkauksissa. Esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa on haastateltu asiantuntijaa tv-studiossa, asiantuntija on kuvan kohteena usean minuutin ajan, mikä keskeytyy vain ajoittain, kun kuva leikataan hetkeksi haastattelua tekevään toimittajaan.

Suuret ihmisjoukot, joista ei voi yksilöidä kuvan kohteen asemaa, muodostavat noin 11 prosenttia aineistosta. Sivulliset ihmiset ovat kuvan kohteena lähes yhtä usein, 9 prosenttia ajasta.

Loput kuvan kohteena olevat ihmisryhmät (Poliisi, sotilas, pelastustyöntekijä, uhri, tekijä) kukin esiintyvät kuvassa vähän, 4-6 prosenttia ajasta. Kaikkein vähiten aineiston kuvassa näkyy iskujen tekijöitä: he ovat kuvan kohteena vain reilut 22 minuuttia eli 4 prosenttia ajasta.

Aineiston perusteella on myös suhteellisen yleistä, että kuvassa ei näy ihmisiä ollenkaan. Muut-havaintoluokka oli kuvan kohteena 12 prosenttia ajasta. Kun kuvassa ei näy ihmisiä, siinä näkyy tyypillisesti rakennuksia tai autoja. Esimerkiksi ilmakuva kaupungista tai yleiskuva rakennuksesta tai muusta paikasta, jossa terrori-isku on tapahtunut, on tyypillinen tapa kuvittaa terrori-iskuista kertovia uutisia. Myös viranomaisten ajoneuvot, kuten ambulanssit, paloautot ja poliisiautot ovat yleisiä uutiskuvia – aineiston luokittelu ei ole tämän havaintoluokan osalta sen tarkempi, mutta valistunut veikkaukseni on, että jos pelkät autot olisivat olleet oma havaintoluokkansa, sen osuus kaikesta kuvasta ei olisi ollut aivan mitätön, ei välttämättä edes pienin kaikista havaintoluokista.

Kuvan kohteet, kaikki

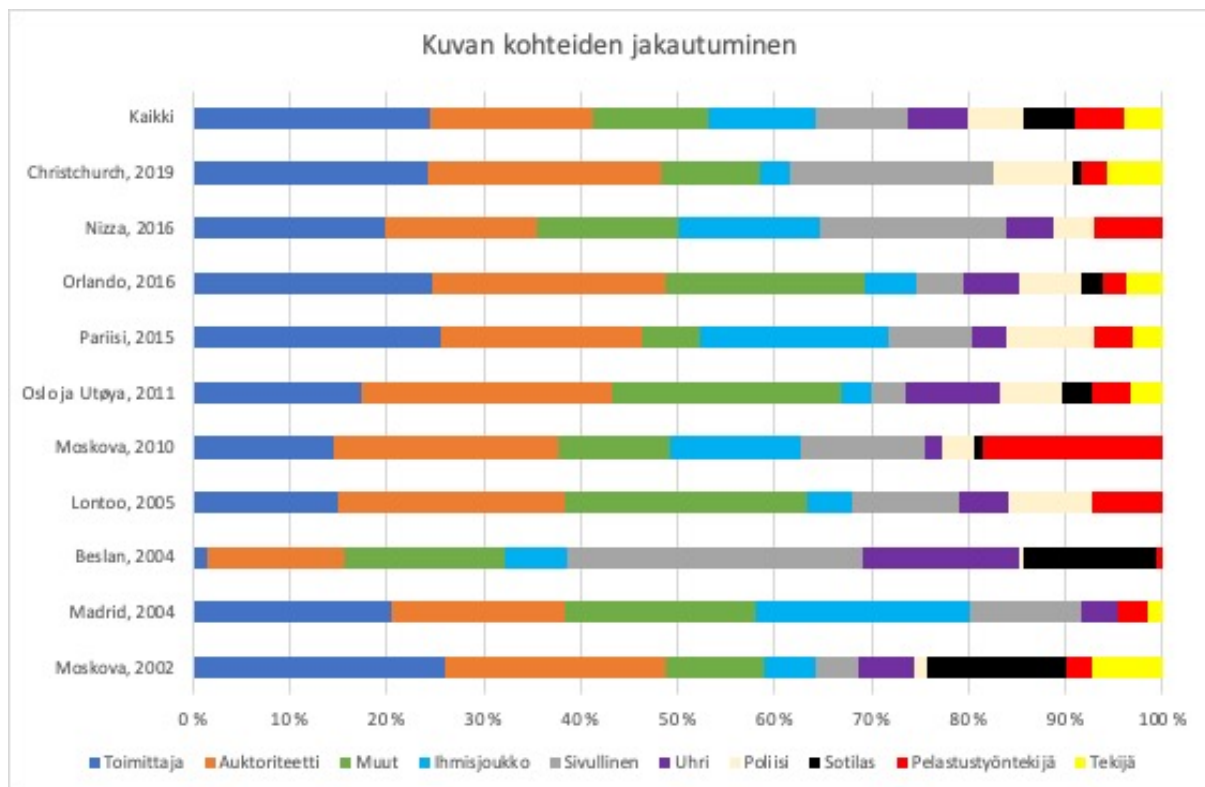
KUVIO 1 Kuvan kohteiden jakautuminen eri arvojen välillä, prosentteina ajasta, koko aineisto

Auktoriteetti on yksi suurimmista arvoista kaikkien iskujen uutisoinnissa, samoin toimittaja (lukuunottamatta Beslanin koulukaappausta). Tekijät, uhrit ja poliisit esiintyvät kaikkien iskujen kuvamateriaalissa vähän tai ei ollenkaan, samoin pelastustyöntekijät ja sotilaat paria poikkeusta lukuunottamatta. Sen sijaan ihmisjoukkojen, sivullisten ja muun kuvan esiintyvyydessä on isoja eroja eri iskujen uutisoinnin välillä.

Gerhardsin ja Schaeferin (2014) tutkimuksen mukaisesti terrori-iskujen uutisoinnissa korostetaan paikallisia lähteitä, kuten suomalaisia asiantuntijoita, suomalaisia poliitikkoja ja Ylen omia toimittajia, mikä näkyy auktoriteettien ja toimittajien yleisyytenä uutiskuvan kohteina (tosin auktoriteetti-arvoon kuuluvat myös ulkomaiset auktoriteetit). Esimerkiksi suomalaiset terrorismin ja ulkomaanpolitiikan asiantuntijat saavat usein merkittävästi aikaa uutislähetysissä.

Vaihtelu eri arvojen esiintyvyydessä toisaalta vahvistaa esimerkiksi Fatahin (2015) huomiota siitä, että medioissa työskentelevien yksilöiden omat arvot vaikuttavat uutisointiin: eri iskujen uutisoinnissa on ollut mukana eri ihmisiä, jolloin monen eri ihmisen ajatukset muokkaavat uutisointia. Toisaalta tiettyjen arvojen

säännönmukainen esiintyvyys viittaa vähintäänkin sisäistettyjen normien ja epävirallisten sääntöjen olemassaoloon: erilaisten auktoriteettien korostaminen ja toimittajan voimakas läsnäolo tuntuvat olevan elementtejä, joiden toimittajat saattavat tietoisesti tai tiedostamatta ajatella kuuluvan osaksi terrorismiuutisointia. Uutislähetykset noudattavat totuttuja konventioita (Fiske 2011), koska uutistoimitusten nopeampainen arki ja aikataulut vaativat tehokasta työskentelyä, mikä voi myös osaltaan johtaa uutiskuvan kaavamaisumiseen ja äänen sanomattomien normien kehittymiseen.

KUVIO 2 Kuvan kohteiden jakautuminen eri arvojen välillä, prosentteina ajasta, koko aineisto eriteltyinä iskujen välillä

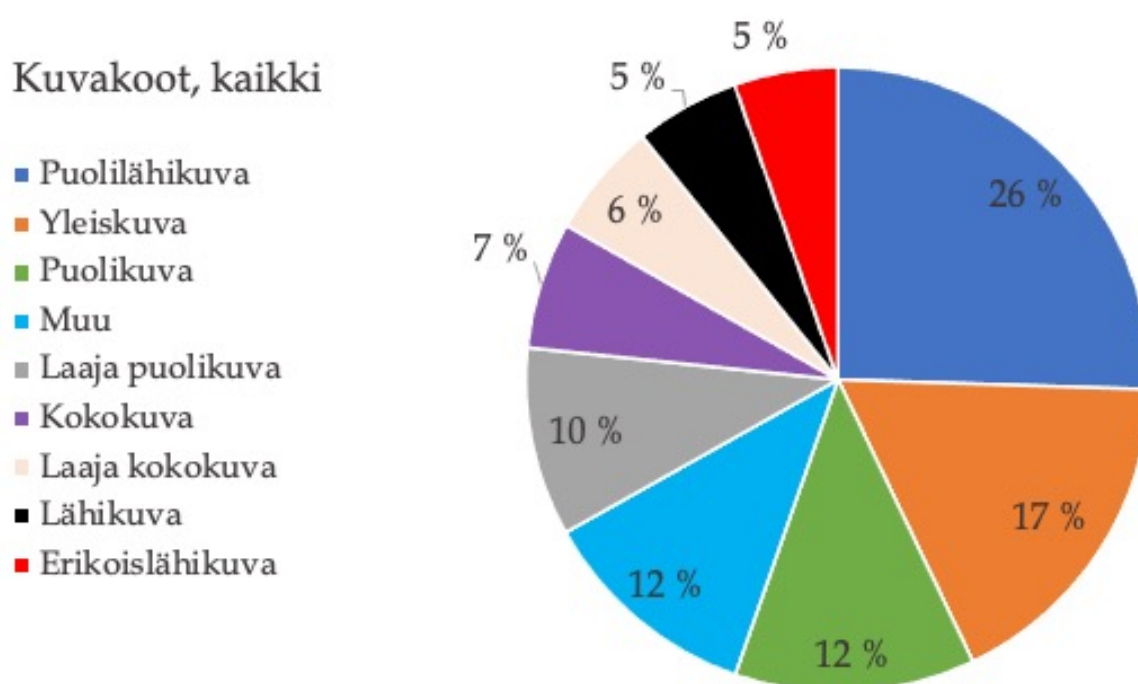
Matthewsin (2016) tutkimukseen verrattuna ystävät, sukulaiset ja tavalliset ihmiset (jotka kuuluisivat tässä tutkimuksessa sivullinen-arvoon) esiintyvät aineistossa harvemmin, samoin poliisi. Sen sijaan erilaiset auktoriteetit, kuten poliittinen eliitti ja asiantuntijat esiintyvät aineistossa selvästi Matthews aineistoa enemmän. Eron tuki vaikuttavat monet seikat: Matthews aineisto perustuu yhden terrori-iskun uutisointiin, Matthews aineistossa ei tutkittu kuvaa vaan sitä, millaiset ihmiset saavat äänen uutisoinnissa ja Matthews luokittelu on eri kuin tässä tutkimuksessa.

5.1.2 Uutisten kuvakoot

Aineiston kuvien kohteita ei useimmiten kuvata kovin kaukaa tai kovin läheltä, vaan siitä väliltä. Yli neljäsosa aineistosta on puolilähikuvia, mikä selittyy pitkälti sillä, että yleisimmät kuvan kohteet eli toimittajat ja auktoriteetit näytetään usein puolikuvassa. Puolilähikuvat ovat myös usein pitkiä leikkauksia, joten vaikka kuvien lukumäärä ei olisi iso, pitkät leikkaukset pidentävät puolilähikuvassa käytettyjen kuvien aikaa.

Toiseksi yleisin kuvakoko on kuitenkin yleiskuva, jota on 17 prosenttia aineistosta, ja kolmanneksi yleisin on puolikuva. Yhtä paljon aineistossa on myös muita kuvia, joita ei voi asettaa kuvakokojärjestelmään, kuten grafiikkaa.

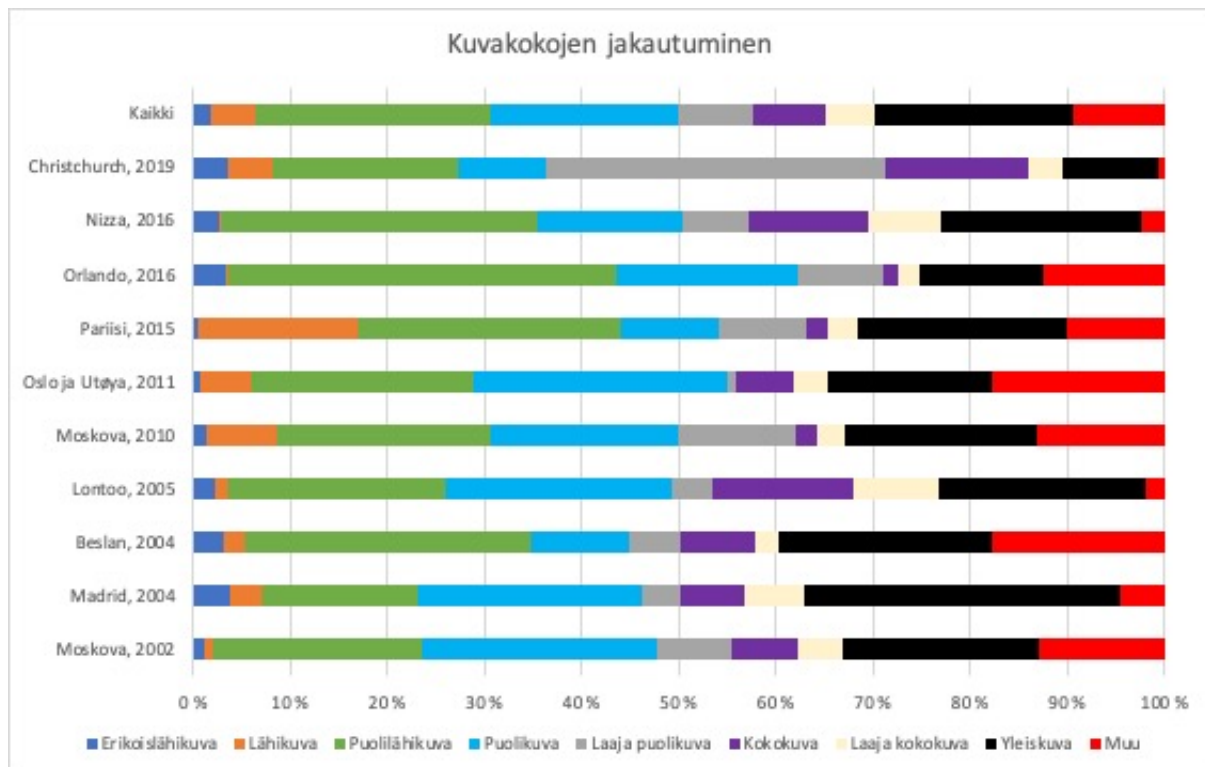
Vähiten aineistossa on lähikuvaa ja erikoislähikuvaa. Lähikuvassa esitetään yleensä sivullisia, uhreja tai muita asioita kuin ihmisiä, kun taas erikoislähikuvassa on useimmiten kuvattu muuta kuin ihmisiä.

KUVIO 3 Kuvakokojen jakautuminen eri arvojen välillä, prosentteina ajasta, koko aineisto

Kuvakoot jakautuvat aineistossa melko samalla tavalla joka iskun uutisoinnissa. Suurimpia eroja on muun kuvan ja kokokuvan määrässä.

Poikkeuksen muodostaa Christchurchin iskun uutisointi, jossa esiintyy laajaa puolikuvaa merkittävästi enemmän kuin muiden iskujen uutisoinnissa. Christchurchin iskun tapauksessa se on kaikkein yleisin kuvakoko, kun taas puolilähikuvaa ja puolikuvaa on merkittävästi vähemmän. Christchurchin iskun uutisoinnissa esiintyy myös hyvin vähän muuta kuvaa, kuten grafiikkaa.

KUVIO 4 Kuvakokojen jakautuminen eri arvojen välillä, prosentteina ajasta, koko aineisto

Samoin kuin kuvan kohteiden tapauksessa, uutisaiheesta toiseen jokseenkin samoina pysyvät kuvakoot viittaavat siihen, että kuvan rajaamiseen on olemassa vakiintuneita ja totuttuja tapoja (Fiske 2011). Yleensä kuva leikkautuu seuraavaksi erilaiseen kuvakokoon: yleiskuvan jälkeen näytetään vaikkapa kokokuva.

5.1.3 Väkivaltaa sisältävät kuvat

Väkivaltaista kuvaa esiintyi aineistossa odotetusti keskimäärin hyvin vähän. Määrä vaihtelee nolasta prosentista 2,8 prosenttiin eri iskujen uutisoinnin välillä. Joidenkin iskujen uutisoinnissa väkivaltaista kuvaa ei ollut ollenkaan ja osassa vain muutamia sekunteja. Koko aineiston keskiarvo on 1,0 prosenttia.

Poikkeuksen muodostaa Moskovan 2002 teatterikaappauksen uutisointi, jossa on merkittävästi enemmän väkivaltaa sisältävää kuvaa kuin muiden iskujen kohdalla. Väkivallan laatu Moskovan teatterikaappauksen kuvassa on myös raaempi kuin muiden iskujen uutisoinnissa. Toisaalta myös kyseisen iskun uutisoinnissa väkivaltaisen kuvan osuus koko aineistosta on pieni, alle kolme prosenttia.

Väkivallan määrä aineistossa mukailee suomalaisen uutismedian vuosiseurannan (Suikkanen, Holma & Raittila 2012) tuloksia, jossa väkivaltaa yksityiskohtaisesti ja avoimesti käsitteleviä juttuja oli aineistossa niin ikään noin prosentin verran. Suoraa vertailua ei toki voi tehdä, koska vuosiseurannassa tutkimuksen kohteena ei ollut uutiskuva.

Aineistosta on nähtävillä pieni ajallinen muutos väkivaltaisen uutiskuvan määrässä: prosentuaalisesti väkivaltaa esiintyy eniten ennen vuotta 2005 tapahtuneiden iskujen uutisoinnissa. Toisaalta määrällisesti mitattuna ajallista muutosta ei näy, ja lisäksi vuonna 2004 tapahtuneen Beslanin koulukaappauksen uutisoinnissa väkivaltaa ei esiinny ollenkaan. Ajallinen muutos tai sen puute voivat johtua terrori-iskujen poikkeuksellisesta luonteesta uutisaiheena ja siitä, että muutamaan terrori-iskuun perustuva aineisto ei ole tarpeeksi kattava otanta ajallisten muutosten arviointiin. Toisaalta Beslanin koulukaappauksessa iskun uhrit ovat lapsia, mikä on saattanut johtaa siihen, ettei kuolleita uhreja tai uhrien vammoja ole tahdottu näyttää uutisissa.

TAULUKKO 3 Väkivaltaa sisältävän kuvan määrä aineistossa, jaettuna arvoihin väkivallan laadun perusteella

Terrori-isku	Arvo 1	Arvo 2	Arvo 3	% koko aineistosta, yhteensä
Moskova 2002	0	190	119	2,8
Madrid 2004	0	50	0	2,0
Beslan 2004	0	0	0	0
Lontoo 2005	0	117	3	1,8
Moskova 2010	0	4	0	0,3
Oslo ja Utøya 2011	0	21	0	0,6
Pariisi 2015	0	121	0	0,9
Orlando 2016	7	0	0	0,4
Nizza 2016	0	42	0	1,4
Christchurch 2019	0	0	0	0
Yhteensä	7	545	122	1,0

5.2 Kuka näkyy kuvassa ja mitä siitä voi päätellä?

Kuvan kohteiden ja kuvakokojen yhdistelmät representoivat kuvien kohteita eri tavoin. Kuvakoot luovat katsojan ja kuvan kohteen välille ikään kuin todellisuutta

imitoivan välimatkan, joka vaikuttaa siihen, millaisena kuvan kohde koetaan ja miten yleisö kohteeseen suhtautuu (Fiske 2011).

Tässä alaluvussa erottelen erilaisia kuvaratkaisuja, kuten kuvan kohteen ja kuvakoon yhdistelmiä ja erilaisten kuvien esiintyvyyttä ja tarkastelen, millaisia representaatioita ne muodostavat.

5.2.1 Auktoriteetit ja toimittajat faktan välittäjinä

Toimittajat ja auktoriteetit on kuvattu usein puolilähikuvassa: ei kaukaa, muttei ihan läheltäkään. Kuvan rajausta toisaalta nostaa heidät kuvan kohteina keskiöön, kiinnittää heihin huomiota ja viestii siitä, että kuvassa on uutisen kannalta merkittävä kohde. Myös kuvien väliset leikkaukset korostavat kuvan kohteiden tärkeyttä: kun kuva viipyy toimittajan tai auktoriteetin kuvassa kymmeniä sekunteja tai enimmillään jopa minuutteja, korostuu vaikutelma, että henkilö on huomioimisen arvoinen. Auktoriteetteja tai toimittajia ei kuitenkaan useimmiten näytetä lähikuvassa eikä koskaan erikoislähikuvassa, mikä pitää heidät katsojasta jonkinlaisen välimatkan päässä: henkilökohtaista, intiimiä vaikutelmaa ei synny, ei toisaalta myöskään uhkaavaa.

Toimittajien näkyminen tv-uutisissa korostaa televisiouutisen luonnetta "objektiivisen totuuden" välittäjänä. Koska katsoja tyypillisesti pitää uutistenlukijan sanomaa totuudellisempana kuin esimerkiksi silminnäkijän kertomusta, joka taas koetaan subjektiivisena ja mielipiteellisenä, toimittaja (niin uutistenlukija kuin kentällä oleva kirjeenvaihtajakin) representoituu faktan välittäjänä (Fiske 2011). Myös kuvakoot ja leikkaukset tukevat tätä representaatiota: Puolilähikuva antaa toimittajalle aseman merkittävänä toimijana, muttei aseta häntä liian lähelle, subjektiiviseen asemaan, jossa tunteet olisivat läsnä. Toimittaja esiintyy aineistossa usein pitkissä leikkauksissa, mikä korostaa toimittajan välittämän sanoman tärkeyttä. Myös toimittajan asettelu kuvan sisässä tukee tätä: toimittaja useimmiten katsoo suoraan kameraan ja kohdistaa sanomansa ikään kuin suoraan katsojalle, ja lisäksi ulkomaankirjeenvaihtajat on lähes aina asemoitu kuvassa keskelle. Ulkomaankirjeenvaihtajat myös autentisoivat tapahtumia: jos uutistenlukija sanoo jotain tapahtuneen, se täytyy näyttää myös kuvassa, ja kirjeenvaihtaja on tapahtumapaikalla paikan päällä (joko tismalleen tapahtumapaikalla tai samassa maassa tai kaupungissa) toteuttamassa uutiskuvan autentisoivaa funktiota samalla tavalla kuin yleiskuvat maisemista tapahtumapaikalla.

Myös uutisissa haastatellut asiantuntijat toteuttavat samankaltaista representaatiota, tosin asiantuntija sijoittuu tiedonvälittäjänä ikään kuin toimittajan ja silminnäkijän välimaastoon: toisaalta pitkät leikkaukset ja lähikuva korostavat

asiantuntijan asemaa auktoriteettina, toisaalta asiantuntija on useimmiten asemoitu niin, että hän ei katso kameraan vaan toimittajaan. Asiantuntija ei siis näytä suuntaavan sanomaansa suoraan yleisölle vaan välittävän sen toimittajan kautta.

5.2.2 Uhrit ja terroristit: kahdenlaisia representaatioita

Terrori-iskujen uhrit kuvataan aineistossa useimmiten joko lähikuvassa tai sitten reilusti kauempaa, kuten kokokuvassa tai laajassa kokokuvassa. Kun uhri on äänessä esimerkiksi haastattelussa, kuva on yleensä rajattu tiukemmin kuin esimerkiksi asiantuntijahaastatteluissa tai valtionjohtajien puheissa, mutta kun uhri esiintyy kuvassa niin, ettei hän pääse itse ääneen, uhri esitetään usein kauempaa.

Lähikuva viestittää intiimiyttä ja läheisyyttä, mutta muut kuvat etäännyttävät uhrin katsojasta. Tällöin uutiskuva luo kahdenlaista representaatiota, joka vaihtelee eri iskujen uutisoinnissa.

Norjan iskun uutisoinnissa uhrit eli Utøyan saarelta pakenemaan päässeet nuoret esiintyvät lähikuvassa selvästi enemmän kuin muiden iskujen kohdalla. Heitä haastatellaan usein kameralle, heidän nimensä ovat näkyvissä ja he pääsevät uutisissa myös itse ääneen. Norjan iskun uutisoinnissa uhrit ovat myös kerralla kauemmin kuvassa ja kuvan leikkaukset ovat pidempiä kuin muiden iskujen uutisoinnissa keskimäärin.

Lisäksi Moskovan 2002 terrori-iskun uutisoinnissa esiintyy jonkin verran televisiokuvaa sairaalassa olevista uhreista, joita on niin ikään haastateltu kameralle, ja kuva on rajattu suhteellisen lähelle.

Muiden terrori-iskujen uutisoinnissa uhri näyttäytyy pääasiassa hiljaisena ja passiivisena toimijana, joka on etäällä katsojasta. Tietyllä tapaa sen voi ajatella olevan todenmukainen tapa representoida uhria, sillä terrori-iskun uhri on määritelmällisesti valikoitunut satunnaisesti, useimmiten lähinnä siksi, että sattuu olemaan paikassa, jossa isku tapahtuu. Uhrilla ei todellisuudessa ole keinoja estää terrori-iskua tai välttää joutumasta iskun uhriksi.

Terrori-iskun tekijä näkyy uutiskuvassa monella tapaa samanlaisena kuin uhri: tekijät näkyvät uutisissa niin ikään vähän, hiukan vähemmän kuin uhrit. Tekijät ovat kuvassa yleensä hiukan kaukaisemmassa kuvakoossa kuin uhrit: tyypillinen kuvakoko kuvassa, jonka kohde on iskun tekijä, on puolilähikuva tai puolikuva. Toisaalta iskun tekijää kuvataan uhria harvemmin kaukaa laajassa kokokuvassa tai yleiskuvassa. Uhrista poiketen tekijä ei myöskään pääse koskaan ääneen aineistossa: tekijää ei näytetä puhumassa eikä häntä haastatella. Usein tekijä myös näytetään still-kuvassa videokuvan sijaan.

Uhrikuviin verrattuna sivulliset ihmiset esitetään useammin lähempää ja kauemmin. Heitä on esimerkiksi haastateltu uutisiin, jolloin sivullinen näkyy kuvassa lähikuvassa tai puolilähikuvassa useita sekunteja, enimmillään kymmeniä sekunteja

per leikkaus. Koska sivullisia esittävälle kuvalle on annettu paljon aikaa ja he pääsevät myös ääneen, heidät representoidaan ihmisinä, joilla on uutisoinnin kannalta merkitystä ja joiden sanomisilla on painoarvoa. Tässä suhteessa he representoituvat ikään kuin asiantuntijoiden tavoin.

Toisaalta sivullisten kuvassa esiintyy kaikista kuvan kohteista eniten tunteita, kuten surua: itkeviä sivullisia näkyy kuvassa paljon enemmän kuin itkeviä uhreja, saati itkeviä toimittajia tai palopelastajia. Nämä kuvat eivät korosta asiantuntijuutta vaan intiimiyttä, varsinkin, kun itku näytetään usein myös lähikuvassa tai esimerkiksi puolilähikuvassa.

5.2.3 Verisiä vaatteita ja kuolleita terroristeja: väkivalta kuvassa

Väkivaltaa sisältävän kuvan määrä ei ole aineiston perusteella merkittävästi muuttunut 2000-luvun kuluessa, joskin suunta vaikuttaisi olevan enemmänkin vähenevä kuin kasvava.

Silloin, kun uutiskuvassa kuitenkin näkyy väkivaltaa, kyse on yleensä väkivallan seurauksista – itse tekoa näytetään uutiskuvassa hyvin harvoin, todennäköisesti senkin vuoksi, että kuvaa tapahtumasta ei yksinkertaisesti ole. Tämä eroaa esimerkiksi WTC-iskujen uutisoinnista vuonna 2001, jolloin lentokoneen törmäminen toiseen pilvenpiirtäjään toistui uutislähetyksestä toiseen. Toki WTC-iskut olivat jo poikkeuksellisen uhrimääränsä takia tyystin toisenlaisessa asemassa uutistapahtumana kuin tämän aineiston iskut, ja uutisissa käytettyyn kuvaan vaikutti myös se, että WTC-isku oli tietoisesti fotogeeninen ja suunniteltu visuaaliseksi speaktaakkeli: ensimmäisen lentokonetörmäyksen jälkeen tuhannet videokamerat olivat valmiina ikuistamaan toisen.

Tyypillisesti väkivaltaa sisältävä kuva uutisissa on kuva haavoittuneesta uhrista. Esimerkiksi veren näkyminen on tyypillistä siinä uutiskuvassa, jossa väkivallan merkkejä ylipäättään on. Myös kuolonuhrien näyttäminen on väkivaltaa sisältävässä aineistossa yleistä, joskin useimmiten kuolleet ovat sosiaalisesti kaukana katsojasta esimerkiksi yleiskuvassa tai laajassa kokokuvassa. Se heikentää kuvan tunteita herättävää vaikutusta ja pitää uhrin emotionaalisesti etäällä katsojasta. Väkivalta ei ole speaktaakkeli, jonka ääressä tarkasteltaisiin teon seurauksia läheltä ja kauan, vaan usein se ei edes ole kuvan keskeisin kohde. Monessa kuvassa väkivaltainen sisältö voi jopa jäädä vähemmän tarkkaavaiselta katsojalta näkemättä: esimerkiksi Madridin vuoden 2004 iskun uutisoinnissa käytettiin ilmasta käsin kuvattua yleiskuvaa tuhoutuneista junista, mutta tarkemmalla tarkastelulla kuvassa on selkeästi nähtävissä myös kuolleita ihmisiä.

Aineiston varhaisin isku eli Moskovan teatterikaappaus vuonna 2002 on selkeä poikkeus muuten johdonmukaisissa väkivallan esityksissä. Se sisältää erityisen väkivaltaista kuvaa, jossa tv-kamerat kuvaavat poliisin luoteihin kuolleita terroristeja

jopa lähikuvassa niin, että heidän kasvonsa ovat selkeästi esillä ja tekijät ovat tunnistettavissa. Kuolleiden terroristien ruumiit ovat liikkumattomassa istuma-asennossa teatterisalin penkeillä. Ympäriällä on pommivöitä ja verta.

Kun katsoja pidetään etäällä kuolleiden uhrien kuvasta, niin terroristien kohdalla tilanne on täysin erilainen. Siinä missä uhrien kuolema jää kuvassa taustalle, Moskovan vuoden 2002 iskun tekijöiden osalta kamera kääntyy hitaasti tyhjältä näyttävässä salissa ruumiiden suuntaan, ja katsoja kutsutaan todistamaan heidän kuolemaansa. Kuvan lisäksi terroristeja kuvaillaan myös sanallisesti: Ylen Moskovan-kirjeenvaihtaja toteaa: "Kuolleet istuvat siellä täällä, kuin unessa." Kuolleet näkyvät myös useassa perättäisessä, pitkässä leikkauksessa, kun taas uhrit näkyvät yleensä lyhyissä yksittäisissä kuvissa. Pitkät leikkaukset ja läheltä kuvatut ruumiit korostavat vaikutelmaa tapahtuneen merkityksellisyydestä: vaikutelma on, että on tärkeää tehdä selväksi iskun tekijöiden kuolleen.

Toisaalta on hyvä huomata, että myös tekijöitä kuvatessaan Moskovan isku on poikkeuksellinen: muiden iskujen kohdalla kuolleita tekijöitä näytetään kuvassa joko hyvin vähän tai ei ollenkaan, ja niissä kuvaus on yleensä samantyyppinen kuin uhrien osalta.

Väkivaltaisen materiaalin vähäisyys on linjassa Society for Professional Journalists -järjestön eettisten ohjeiden (Society for Professional Journalists 2014) sekä Ylen eettisen ohjeistuksen kanssa (Yle 2017), sillä molemmat kehottavat medioita varovaisuuteen väkivaltaisen sisällön esittämisessä. Pidättäytyminen väkivaltaisen kuvan näyttämistä myös ehkäisee väkivaltasisällön medialle aiheutuvia negatiivisia vaikutuksia, kuten kritiikkiä sensationalismista ja katsojien vieraantumista. Väkivaltaisen sisällön paljous voisi johtaa esimerkiksi siihen, että katsojat uskoisivat väkivallan uhan olevan todellista suurempi (Gerbner et al. 1995).

Toisaalta väkivaltakuvastosta pidättäytymisessä on nykyajan mediatutkimuksen valossa myös riskejä. Jos väkivaltaa tapahtuu, mutta sitä ei näytetä, se voi luoda kuvan tapahtumien vaikutuksien vähättelystä (Fahmy et al. 2017). Uutisointi ei silloin välttämättä saavuta riittävää todenmukaisuutta – väkivalta on merkittävä osa terrori-iskujen todellisuutta, mutta se ei käy ilmi uutiskuvasta (Cook 2001).

Monet tuoreehkot mediatutkimukset korostavat väkivaltakuvaston mahdollisia positiivisia vaikutuksia, kuten sen synnyttämiä empaattisia tunnereaktioita ja prososiaalisen käytöksen lisääntymistä, mutta aineiston perusteella Ylen tv-uutisissa kyseisiä vaikutuksia ei erityisemmin pyritä edistämään. Faktatietoa tarjoavien auktoriteettien korostaminen, väkivallan näyttämistä pidättäytyminen ja tunteiden sekä silminnäkijöiden ja uhrien kokemusten etäännyttäminen katsojasta luovat kehyyksen, jossa televisiouutinen on informaation välittäjä vailla sanomaa tai moraalista opetusta.

5.2.4 Lohduttava kuva

Terrori-iskujen uutiskuvalla voi olla paitsi informatiivinen, myös yhteisöllisyyttä, empatiaa ja solidaarisuutta välittävä funktio. Esimerkiksi Dan Berkowitz (2017) on argumentoinut, että solidaarisuutta korostavat valokuvat voivat edesauttaa iskusta toipumista.

Tällaisia empatiaa ja lohtua välittäviä kuvia esiintyi aineistossa jokaisen iskun uutisoinnissa. Tyypillisin esimerkki sellaisesta kuvasta on tapahtumapaikalle tai jollekin muulle keskeiselle paikalle tuodut kukat tai kynttilät. Usein kuvissa näkyy myös ihmisjoukko, joka on tullut osoittamaan myötätuntoa uhreja ja uhrien omaisia kohtaan ja kohtaamaan yhteiskunnallisen tragedian kollektiivisesti. Kuvat kukista ja kynttilöistä ovat usein erikoislähikuvia tai lähikuvia, ihmisjoukkokuvat taas laajoja kokokuvia tai yleiskuvia, usein kuvattu joko ylhäältä päin tai ihmisten tasolta.

Toistuessaan iskusta toiseen tällainen kuva on jo odotettua ja ennalta-arvattavaa: yleisö osaa tulkita kuvan representoivan suremista ja toisaalta paranemista ja yleisö myös saattaa odottaa näkevänsä tällaista kuvaa. Toisaalta kukat ja kynttilät ovat niin odotettu ja ennalta-arvattavaa uutiskuvaa, että ne eivät todennäköisesti synnytä merkittäviä tunnereaktioita. Lisäksi kuvien leikkaukset ovat yleensä melko lyhyitä, parin tai muutaman sekunnin mittaisia, mikä välittää viestin, ettei kyseisen kuvan merkitys ole suuri.

Aineistossa esiintyi myös muutamia lohdutusta esittäviä kuvia, jotka ovat kukkia ja kynttilöitä epäkonventionaalisempia. Esimerkiksi kolmantena päivänä Nizzan iskun jälkeen uutisissa näytettiin tapahtumaa, jossa miesjoukko soittaa kitaralla iloista sävelmää, jakaa ohikulkijoille meloneja ja kertoo kameralle haluavansa tuoda iloa Nizzan kaduille osoittaakseen, että tragediaa päästään eteenpäin.

Joidenkin iskujen uutiskuvassa esiintyi myös nationalismia ja kansallista yhtenäisyyttä korostavaa kuvaa, joka Berkowitzin (2017) mukaan myös vahvistaa yleisössä kollektiivisuuden tunnetta: iskun uhrina on ikään kuin ollut koko maa, mutta samalla kaikki maan kansalaiset asettuvat yhdessä terroristeja ja terrorismia vastaan. Esimerkiksi Orlandon, Nizzan ja Norjan iskujen uutiskuvassa näytettiin useita kertoja kunkin maan lippua. Myös valtionjohtajien esiintyminen uutiskuvassa voidaan tulkita symboloivan koko kansakuntaa, tosin vaikutelmaan vaikuttaa myös audion ja tekstin tarjoama konteksti, esimerkiksi se, mitä valtionjohtaja puhuu, jos hän on uutisissa myös äänessä. Norjan iskun uutisoinnissa uutisissa esiintyi usein Norjan silloinen pääministeri, joka oli vuorovaikutuksessa iskusta selvinneiden nuorten kanssa ja antoi medialle lohdutusta viestiviä lausuntoja.

Kansallisen yhtenäisyyden korostaminen voi myös viestiä siitä, että terrori-iskujen tekijöitä ei nähdä kuuluvan osaksi kansaa tai yhteiskuntaa. Tämä saattaa luoda muukalaisvihamielisiä representaatioita etenkin sellaisissa iskuissa, joissa tekijänä on ollut maahanmuuttaja, ulkomaalainen tai etnistä tai uskonnollista vähemmistöä

edustava ihminen, kuten Nizzan iskussa, jossa tekijä oli sekä Tunisian että Ranskan kansalainen ja jonka tekemän iskun terroristijärjestö Isis otti omiin nimiinsä. Tällaisia representaatioita voidaan torjua kuvaamalla iskun tekijän kanssa samoihin viitekehyksiin kuuluvia ihmisiä osana surevaa kansaa. Esimerkiksi Pariisin 2015 iskun tekijöinä olivat ulkomaalaiset islamistit, mutta sivullisina esitettiin myös niqab-huviin pukeutuneita musliminaisia. Heitä oli haastateltu uutisiin ja he esiintyivät aineistossa lähikuvassa. Tämä heikentää vaikutelmaa siitä, että islam olisi kansaa ja terroristeja erottava tekijä.

Myös auttamista ja vahinkojen korjaamista esittävä kuva luo representaatiota tilanteesta, jossa yhteiskunta selviää iskusta eteenpäin ja toipuu aktiivisesti. Auttajia, kuten poliiseja tai pelastushenkilökuntaa, esiintyy kuvassa kuitenkin suhteessa vähän. Heidät on myös tyypillisesti kuvattu melko etäältä, laajassa kokokuvassa tai kokokuvassa, mikä lisää auttajien sosiaalista etäisyyttä katsojaan. Esimerkiksi vuoden 2001 WTC-iskujen uutiskuvissa esiintyi tuhojen korjaamista, joka symboloi kansallisen yhteiskuntarauhan palauttamista ja kollektiivista paranemista (Stubblefield 2014). Tässä aineistossa sellainen kuva loisti pitkälti poissaolollaan.

5.2.5 Ikonista tv-kuvaa ei ole

Aineiston perusteella television liikkuva kuva eroaa merkittävästi esimerkiksi sanomalehtien valokuvasta.

Perlmutterin (1998) mukaan *icon of outrage*, ”hirmuteon ikoni”, on kuuluisaksi noussut uutiskuva, joka on uutisoitu näyttävästi ja toistuvasti. Tällaisia kuvia aineistossa ei ole. Vaikka monet kuvat toistuvat useassa eri uutislähetyksessä, niitä ei nosteta näyttävästi esiin eikä aineistossa ole millään tavalla kuuluisiksi luokiteltavaa kuvaa.

Lehtikuva lainaa usein muotokieltä taiteesta, etenkin voimakkaasti tunteita herättävien aiheiden kuvituksessa. Sen sijaan television liikkuva kuva on muodoltaan merkittävän kaukana esimerkiksi elokuvataiteesta. Tämän vuoksi tutkimuksen aineisto on ajoittain ristiriidassa uutiskuvaa käsittelevään aikaisempaan tutkimukseen, joka painottuu voimakkaasti valokuvan tutkimukseen.

Vaikka myös uutisvalokuvaa pidetään totuuden heijastumana ja todellisuuden välittäjänä, videokuvassa vaikutelma on vielä voimakkaampi muun muassa sen takia, että liikkuva kuva on valokuvaa lähempänä ”objektiivista” todellisuutta, koska se pystyy ikuistamaan muun muassa liikettä (Anderson 2005). Tätä vaikutelmaa vahvistaa se, että uutisvideo on usein jopa korostuneen epäesteettistä ja nojaa ennalta-arvattaviin konventioihin.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Tutkimuksen tulokset

Televisiouutisissa esiintyvät kuvan kohteet sekä uutisoinnissa käytetyt kuvakoot ovat pysyneet pitkälti muuttumattomina vuodesta 2002 lähtien. Aineistosta ei käy ilmi, että näiden kahden tekijän osalta olisi tapahtunut merkittävää ajallista muutosta. Eri iskujen kuvat ovat kuvan kohteiden ja kuvakokojen osalta keskenään pääasiassa melko samanlaisia, lukuunottamatta muutamia poikkeuksia.

Syyskuun 2001 WTC-iskun uutisoinnissa hylättiin tavanomaiset uutisoinnin tavat ja sen sijaan toimitukset keskittyivät välittämään yleisölle rauhoittavia ja lohduttavia viestejä, joiden tarkoitus on voimistaa solidaarisuuden tunnetta (Carey 2002; Rosen 2002; Waisbord 2002; Schudson 2002). Samanlaista irtiottoa konventioista ei ole näkyvissä tässä aineistossa. Etenkin toimittajien ja auktoriteettien korostunut rooli uutisissa vahvistaa kehystä, jossa televisiouutisen pääasiallinen tehtävä on välittää informaatiota. Eroa aikaisempaan tutkimukseen selittänevät valokuvan ja videokuvan erilaiset funktiot ja totutut käyttötavat.

Eniten kuvan kohteina esiintyvät toimittajat ja auktoriteetit, jotka yhdessä muodostavat noin 42 prosenttia koko aineiston kuvien kohteista. Seuraavaksi eniten aineistossa on kuvaa, jonka kohteena ei ole ihminen vaan esimerkiksi autot ja rakennukset. Seuraavaksi eniten kuvassa näkyy ihmisjoukkoja ja sivullisia, ja loput arvot esiintyvät aineistossa harvemmin.

Aineiston yleisimmät kuvakoot ovat puolilähikuva ja puolikuva, mikä selittyy pitkälti sillä, että yleisimpiä kuvan kohteita eli toimittajia ja auktoriteetteja näytetään hyvin usein jommassakummassa kuvakoossa. Lähikuvaa ja erikoislähikuvaa esiintyy

aineistossa vähän, ja kaukaisemmat kuvakoot ovat jonkin verran yleisempiä kuin läheiset.

Auktoriteetit ja toimittajat representoidaan kuvassa faktan ja oleellisen tiedon välittäjinä, mikä ilmenee muun muassa siitä, että heidät esitetään yleensä pitkissä leikkauksissa. Toisaalta heitä ei kuvakokoalinnoissa tuoda aivan lähelle katsojaa, mikä vähentää läheisyyden tunnetta ja kuvan intiimiyttä.

Iskun uhrit ja tekijät esiintyvät uutiskuvassa vähän, ja heidät representoidaan yleensä passiivisina ja etäisinä toimijoina: heitä ei päästetä ääneen, eivätkä he näy yleensä lähikuvassa. Uhreista tosin esitetään aineistossa myös toisenlaista, toiminnallisempaa ja katsojaa lähemmäs asettuvaa representaatiota.

Sen sijaan sivulliset saavat uutiskuvassa enemmän toimijuutta, ja heidät representoidaan uhreja intiimimmin ja läheisemmin. Tämä johtunee pitkälti journalistisen työn arjesta sekä eettisistä ohjeista: loukkaantunutta tai juuri paikalta paennutta uhria ei pidetä eettisenä haastatella, eikä se ole välttämättä edes mahdollista, jos uhrin vammat vaativat vielä jutun tekohetkellä hoitoa. Sen sijaan sivulliset ihmiset ovat olleet tapahtumista tarpeeksi etäällä. Toisaalta tämä ratkaisu representoi sivulliset kaikkein lähimmäksi katsojaa, siksi kuvan kohteeksi, jonka osoitetaan samaistuvan katsojaan eniten.

Väkivaltaa esiintyy aineiston kuvassa melko vähän. Yleensä väkivalta aineistossa on jonkinlaista kuvaa vammoista, kuten verta. Myös kuolleita ihmisiä näytetään kuvassa jonkin verran, mutta kuolleita ei näytetä lähietäisyydeltä eikä pitkiä aikoja. Poikkeus on Moskovan iskun 2002 uutisointi, jossa näytetään useissa lähetyksissä lähikuvaa kuolleista terroristeista, jotka ovat selkeästi tunnistettavissa ja joissa kuva viipyy pitkään. Se on räikeä poikkeus muuten konservatiivisesta ja varovaisesta linjasta.

Terrori-iskujen uutiskuvan tyypillinen elementti on myös lohduttava kuva, joka esiintyy usein katsojalle tuttuina kuvina, jotka katsoja todennäköisesti osaa tulkita lohdun ja toipumisen symboleiksi. Näistä yleisimmät ovat kuvat kukista ja kynttilöistä. Myös kansallista yhtenäisyyttä korostavaa kuvaa, kuten maiden lippuja, on aineistossa jonkin verran.

Tutkimuksen perusteella television uutislähetyksistä ei juuri välity terrorismin luonne mediatapahtumana, sillä niissä on lopulta melko vähän esimerkiksi Weimannin (1987) mainitsemia mediatapahtuman piirteitä, kuten draamaa tai personifikaatiota. Jonkin verran tällaisia piirteitä toki löytyy, kuten silminnäkijöiden esittäminen lähikuvassa ja erilaiset lohtua ja kollektiivista surua esittävät kuvat. Suurimmaksi osaksi televisiokuva kuitenkin nojaa verrattain kaukaisiin kuvakokoihin sekä tapahtumista etäällä olevien auktoriteettien ja toimittajien kuviin. Päätelmää tukee myös havainto, että aineistosta ei löytynyt selkeästi "hirmuteon ikoneiksi" määriteltävää kuvaa - vaikuttaa siltä, että ikoniset, pysäyttävät kuvat löytyvät usein pääasiassa printtimedian ja valokuvajournalismin piiristä. On

mahdollista, että television puolella nämä mediatapahtuman piirteet näkyvät selkeämmin muissa ohjelmissa, kuten erikoislähetyksissä.

Aineiston perusteella katsoja samaistetaan televisiuutisissa lähimmäksi terrori-iskun sivustakatsojaa: sivulliset esiintyvät uutisissa useammin kuin vaikkapa uhrit tai pelastustyöntekijät, ja heidät esitetään myös keskimäärin lähemmäksi rajatussa kuvassa. Vaikka toimittajat ja auktoriteetit esiintyvät aineistossa selvästi sivullisia useammin, heitä ei juurikaan näytetä lähikuvassa, mikä vähentää samaistumisen astetta. Tämä lähestymistapa on perusteltavissa ja luontevakin – onhan katsoja ikään kuin silminnäkiä, joka todistaa tapahtunutta median välityksellä. Tekijä näkyy kuvassa usein hyvin vähän, mikä on ymmärrettävää ottaen huomioon sen, että terrorismiuutisoinnissa media tasapainottelee tiedonvälityksen ja iskun tekijän agendan välittämisen välillä – yleisöllä on oikeus tietää tapahtumista, mutta samalla terrori-isku on viestintäteko, jolle on tarkoitus saada mahdollisimman paljon huomiota. Myös esimerkiksi koulusurmatapauksissa mediaa on kritisoitu tekijöiden nimien ja kuvien julkaisusta sillä perusteella, että jos tekijä saa itselleen huomiota, se voi johtaa uusiin vastaavanlaisiin tekoihin.

Se, että tekijä näkyy Ylen uutisissa harvoin, viittaa siihen, että terroristien agendan levityksen ehkäisemisessä on ainakin osittain onnistuttu. Oikeastaan vain Norjan vuoden 2011 iskujen kohdalla tekijän nimi ja kuva ovat painuneet vankasti suomalaisten mieliin, eikä se aineistosta päätellen johdu ainakaan yksinomaan televisiuutisoinnista.

Yksi tutkimuksen tuloksista on, että aineistosta löytyi vain vähän väkivaltaa sisältävää kuvaa, eikä sen määrän voida sanoa ainakaan kasvaneen 2000-luvun aikana. Tämä havainto on linjassa muun muassa Yleisradion ohjelmatoiminnan eettisten ohjeiden kanssa, joissa kerrotaan Ylen noudattavan ”erityistä varovaisuutta julkaistaessa aineistoa onnettomuuksien ja rikosten uhreista” (Yleisradion ohjelmatoiminnan eettiset ohjeet 2020). Myös aikaisempi tutkimus tukee havaintoa.

Konservatiiviselle suhtautumiselle väkivaltaa sisältävään kuvaan on monia hyviä syitä: usein yleisö suhtautuu väkivaltaa sisältävään kuvaan torjuvasti, ja joidenkin tutkimuksien mukaan väkivaltaa sisältävä kuva saattaa olla yhteydessä antisosiaaliseen käytökseen. Monet uutislähetyksistä on myös lähetetty aamulla ja päiväsaikaan, jolloin televisioruutujen ääressä saattaa olla myös lapsia, mikä on huomioitu myös Ylen ohjelmatoiminnan eettisissä ohjeissa (2020), joissa Yle kertoo noudattavansa lapsille sopimattomien ohjelmien osalta lähetysaikojen porrastusta ja ennakkoinformointia niin, ettei se estä tiedonvälitystä uutis- ja ajankohtaistoiminnassa.

Monissa tapauksissa väkivaltaa sisältävää kuvaa ei myöskään välttämättä yksinkertaisesti ole, sillä Yleisradio on ulkomaan uutisoinnin osalta pitkälti toisen käden lähteiden varassa ja televisiokamerat harvoin sattuvat olemaan paikalla juuri siellä, missä tapahtuu. Tämä tilanne voi kuitenkin muuttua ajan myötä, sillä uutisissa

voidaan hyödyntää yhä enemmän yleisön kuvaamaa videota, kun lähes jokaisen taskusta löytyy älypuhelin, jonka kamera voi teknologian edistymisen ansiosta tuottaa laadukkaampaa kuvaa kuin monet muutaman vuoden takaiset ammattilaiskamerat. Esimerkiksi Christchurchin terrori-iskun uutisoinnissa näytettiin jonkin verran videokuvaa, jonka pystyi tunnistamaan älypuhelimella kuvatuksi sen pystysuuntaisesta rajauksesta.

On aiheellista pohtia sitä, olisiko esimerkiksi myöhäisillan uutislähetyksissä jopa aiheellista näyttää enemmän väkivaltaa ja sen seurauksia sisältävää kuvaa. Nykytutkimuksessa on siirrytty televisioväkivaltaa tiukasti tuomitsevista käsityksestä lähemmäs ajatusta, että väkivallan näkemisellä voi olla myös hyviä seurauksia: se voi synnyttää voimakkaita tunnereaktioita, mikä taas nostaa motivaatiota toimia väkivallan aiheuttajaa vastaan. Nämä tunnereaktiot jäävät syntymättä, kun televisiokuva on siistiä, väkivallatonta ja katsojasta etäällä. Toisaalta tutkimuskentällä ei ole asiasta sellaista konsensusta, josta voisi vetää ehdottomia johtopäätöksiä. Tämä tutkimus ei anna vastausta siihen, kuinka paljon tai vähän väkivaltaa televisiouutisten ”pitäisi” sisältää, mutta eettisiä ohjeistuksia laadittaessa ja päivittäessä olisi varmastikin hyvä tarkastella linjauksia myös tutkimuksen näkökulmasta.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen ja aineiston rajaus luovat tutkimustulosten tulkintaan erinäisiä rajoitteita. Utiskuvassa olisi useita muitakin kiinnostavia ja tutkimuksen arvoisia seikkoja, joiden tutkiminen olisi merkityksellistä.

Esimerkiksi kuvan kohteiden sukupuoli on jätetty aineiston erittelystä ja tulosten tulkinnasta pois, mutta kuvan kohteen sukupuoli saattaisi vaikuttaa siihen, millaisia representaatioita kuva tuottaa. Myös kuvan kohteena olevien ihmisten etnisyyksien analysointi saattaisi vaikuttaa representaatioihin, etenkin, kun aineistossa on useita islamistiterroristien tekemiä iskuja maissa, joiden väestö on pääasiassa valkoista.

Rajaus vain länsimaissa tapahtuneisiin iskuihin jättää pois vertailun mahdollisuuden muualla maailmassa tapahtuviin iskuihin. Tutkimuksen perusteella länsimaissa tapahtuvien iskujen utiskuva noudattaa pääasiassa keskenään samanlaista linjaa, mutta jos aineistoon olisi otettu myös muissa maissa tapahtuneita iskuja, tilanne olisi voinut olla toinen.

Aineiston rajaaminen kymmeneen, paljon kuolonuhreja vaatineeseen iskuun tuottaa myös erilaisen aineiston kuin esimerkiksi sellainen aineisto, jossa olisi mukana

useampia iskuja, mutta kustakin olisi otettu mukaan vähemmän aineistoa. Kymmenen iskun analysointi tuottaa rajoituksia esimerkiksi ajallisten muutosten arviointiin, sillä pienehkö tutkimuksessa mukana olleiden iskujen määrä ei välttämättä tuo eroja tehokkaasti esille. Toisaalta isompi aineisto saattaisi esimerkiksi nostaa esille eroja muissa länsimaissa ja Venäjällä tapahtuvien iskujen uutiskuvassa, mutta tämän aineiston perusteella mahdollisista eroista ei voi vetää johtopäätöksiä.

Olen pyrkinyt vahvistamaan tutkimuksen tulosten luotettavuutta esimerkiksi selkeästi määriteltyjen muuttujien ja arvojen avulla. Visuaalisen aineiston arviointiin liittyy aina kuitenkin myös subjektiivisuutta, jolloin tulos saattaisi jonkun toisen tutkijan tekemänä olla hiukan erilainen. Tulosten luotettavuutta lisää jonkin verran se, että aineistonkeruuvaiheessa keräsin uudelleen jo aiemmin kandidaatintutkielmassa käyttämäni aineistoa Pariisin vuoden 2015 terrori-iskusta, ja aineiston laajuus ja eri arvojen esiintyvyys vastasi paljon kandidaatintutkielmaa.

6.3 Jatkotutkimusaiheita

Koska liikkuvaa journalistista kuvaa on tutkittu varsin vähän, sen parista löytyy monta potentiaalista jatkotutkimusaihetta.

Uutiskuvaa, kuten mediaa yleensäkin, kulutetaan yhä enemmän internetissä, jolloin mielekäs jatkotutkimussuunta olisi esimerkiksi medioiden nettisivuilla esiintyvän videokuvan tai sosiaalisessa mediassa esiintyvän terrori-iskuihin liittyvän kuvan analysointi. Esimerkiksi Suomalaisen uutismedian vuosiseurannan (Suikkanen, Holma & Raittila 2012) mukaan väkivaltaa sisältävän uutisoinnin määrä on suurempi medioiden nettisivuilla kuin televisiossa, ja ero näkyy myös sekä televisiouutisia että verkkouutisia tuottavien medioiden eri formaattien välillä. Jos väkivaltaa sisältävää kuva-aineistoa löytyisi jonkin jatkotutkimusaiheen tiimoilta enemmän kuin tässä tutkimuksessa, se avaisi mahdollisuuksia myös väkivaltaisen kuvan tarkempaan analyysiin.

Lisäksi Suomalaisen uutismedian vuosiseuranta on tehty viimeksi vuonna 2012, minkä jälkeen vastaavaa tutkimusta televisiouutisista ei ole, vaan väkivaltaisen uutiskuvan tutkimus painottaa nykyisin aineiston laadullisia ominaisuuksia määrällisen volyymin sijaan. Näin kahdeksan vuoden jälkeen tilanpäivitys voisi olla kuitenkin paikallaan myös määrällisen tutkimuksen osalta.

Jatkotutkimuksessa aihetta voisi laajentaa koskemaan esimerkiksi myös muissa maissa tapahtuvia terrori-iskuja. Toisaalta laajentamisen sijaan olisi myös perusteltua keskittyä tarkastelemaan kaikkien kuvan kohteiden sijaan vain yhtä tai muutamaa laadullisilla menetelmillä, jolloin esimerkiksi sukupuolen, etnisyyden tai muiden

tässä tutkimuksessa poisjätettyjen seikkojen tuottamia representaatioita voitaisiin tarkastella.

Lisäksi laadullisen tutkimuksen keinoin voitaisiin tarkastella mahdollisia eroavaisuuksia Venäjällä ja muissa länsimaissa tapahtuneiden terrori-iskujen uutisoinnin välillä.

KIRJALLISUUS

- Aisbord, S. 2002. Journalism, Risk and Patriotism, Teoksessa B. Zelizer & S. Allan (toim.) Journalism After September 11. New York: Routledge, 201–219.
- Anderson, J. 2007. Moving Image Theory: Ecological Considerations. Southern Illinois University Press, 2007.
- Aretoulakis, E. 2008. Aesthetic Appreciation, Ethics, and 9/11. Contemporary Aesthetics, 6.
- Banks, M. 2001. Reading Pictures. Teoksessa: Banks, M. 2001. Visual methods in social research. London: Sage.
- Barry, A. M. 1997. Visual intelligence: Perception, image, and manipulation in visual communication. Albany: State University of New York Press.
- Barthes, R. & Heath, S. 1977. Image - music - text. New York: Hill and Wang.
- Bazin, A. & Gray, H. 1960. The Ontology of the Photographic Image. Film Quarterly, 13(4), 4–9.
- Bell, P. 2004. Content analysis of visual images. Teoksessa Van Leeuwen, T. & Jewitt, C. The handbook of visual analysis. London: SAGE Publications Ltd, 10–34.
- Berelson, B. 1952. Content analysis in communication research. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Berger, J. 1972. Ways of seeing: Based on the BBC television series with John Berger. London: British Broadcasting Corporation and Penguin.
- Berkowitz, D. 2017. Solidarity Through the Visual: Healing Images in the Brussels Terrorism Attacks. Mass Communication & Society, 20(6), 740–762.
- Boorstin, D. 1961. The image: A guide to pseudo-events in America. New York: Harper & Row.
- Borland, R., Wilson, N., Fong, G.T., Hammond, D., Cummings, K. M., Yong, H. H., & McNeill, A. 2009. Impact of graphic and text warnings on cigarette packs: Findings from four countries over five years. Tobacco Control, 18, 358–364.
- Briggs, A. & Burke, P. 2009. A social history of the media: From Gutenberg to the Internet. 3. painos. Cambridge: Polity.

- Carey, J. 2002. 'American Journalism, On, Before, and After September 11. Teoksessa: Zelizer, B. & Allan, S. (toim.), *Journalism After September 11*, New York: Routledge.
- Chermak, S.M. & Gruenewald, J. 2006. The media's coverage of domestic terrorism. *Justice Quarterly*, 23(4), 428–461.
- Chudson, M. 2002. 'What's Unusual About Covering Politics as Usual. Teoksessa: Zelizer, B. & Allanm S. (toim.), *Journalism After September 11*. New York: Routledge
- Cohen, A. Heimprecht, C. & Wilke, J. .2012. The Geography of Foreign News on Television: A comparative study of 17 countries. *International Communication Gazette* 74(4), 301–322.
- Coleman, R. 2006. The effect of visuals on ethical reasoning: What's a photograph worth to journalists making moraldecisions? *Jounalism & Mass Communication Quarterly*, 83(4), 835–850.
- Coleman, R. 2011. Color blind: Race and the ethical reasoning of African Americans on journalism dilemmas. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 88, 337–351.
- Cook, B. 2001. Over my dead body: The ideological use of dead bodies in network news coverage of Vietnam. *Quarterly Review of Film & Video*, 18, 203–216.
- Cook, T. E. 2005. *Governing with the news: The news media as a political institution*. Chicago: University of Chicago Press.
- Currie, G. 1999. Visible Traces: Documentary and the Contents of Photographs. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 57(3), 285–297.
- Cushion, S. 2012. Introduction. *Teoksessa Journalism Studies: Key Texts: Television journalism*. London: SAGE Publications Ltd, 1–12.
- Dalal, N. 2017. How media fuels our fear of terrorism. *Priceconomics*. Saatavana: <https://priceconomics.com/our-fixation-on-terrorism> [Viitattu 7.10.2020]
- Das, E., Bushman, B.J., Bezemer, M.D., Kerkhof, P. & Vermeulen, I. E. 2009. How terrorism news reports increase prejudice against outgroups: A terror management account. *Journal of Experimental Social Psychology*, 45(3), 453–459.
- Dayan, D. & Katz, E. 1992. *Media events: The live broadcasting of history*. Cambridge.: Harvard University Press.

- Dayan, Daniel. 2006. *La terreur spectacle: Terrorisme et television*. Paris: INA and De Boeck.
- der Molen, J. H. W. 2004. Violence and suffering in television news: Toward a broader conception of harmful television content for children. *Pediatrics*, 113, 1771-1775.
- Elson, M. & Ferguson, C. J. 2014. Twenty-five years of research on violence in digital games and aggression: Empirical evidence, perspectives, and a debate gone astray. *European Psychologist*, 19, 33-46.
- Enache, 2012. Terrorism as a Media Event. *Communicatio*, Vol 6(1), 61-76.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fahmy, S. 2005. Photojournalists' and photo editors' attitudes and perceptions: The visual coverage of 9/11 and the Afghan War. *Visual Communication Quarterly*, 12, 146-163.
- Fahmy, S. 2017. Media, Terrorism, and Society: Perspectives and Trends in the Digital Age. *Mass Communication and Society*, 20(6), 735-739.
- Fatah, N. 2015. After the Paris Attacks: Reflections on the Media. Teoksessa Toope, S. & Iacobucci, E. *After the Paris attacks: Responses in Canada, Europe, and around the globe*. Toronto: University of Toronto Press. 121-130.
- Federman, J. (toim.) 1997. *National Television Violence Study*. Thousand Oaks: Sage.
- Ferguson, C. J. 2010. Blazing angels or resident evil? Can violent video games be a force for good? *Review of General Psychology*, 14, 68-81.
- Ferguson, C. J. 2015. Does media violence predict societal violence? It depends on what you look at and when. *Journal of Communication*, 65, E1-E22.
- Fiske, J. 2011. *Television culture*. 2. painos. London: Routledge.
- Frosh, P. & Pinchevski, A. 2009. *Media Witnessing: Testimony in the Age of Mass Communication*.
- Fyfe, G. & Law, J. 1987. Introduction: On the Invisibility of the Visual. *The Sociological Review*, 35, 1-14.
- Galtung, J., & Ruge, M. H. 1965. The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64-90.

- Gans, H. J. 1979. *Deciding what's news: A study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek, and Time*. New York, NY: Pantheon.
- Gerhards, J. & Schäfer, M. S. 2014. International terrorism, domestic coverage? How terrorist attacks are presented in the news of CNN, Al Jazeera, the BBC, and ARD. *International Communication Gazette*, 76(1), 3–26.
- Gibson, J.J. 1979. *The ecological approach to visual perception*. Boston: Houghton Mifflin.
- Global Terrorism Database. 2020. Saatavilla:
<https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?search=&sa.x=54&sa.y=3> [Viitattu 6.10.2020]
- Global Terrorism Database. 2017. *Data Collection Methodology*. Saatavilla:
<https://web.archive.org/web/20190806051512/https://www.start.umd.edu/gtd/using-gtd/> [Viitattu 15.11.2020]
- Griffin, M. 2004. Picturing America's "War on terrorism" in Afghanistan and Iraq. *Journalism: Theory, Practice & Criticism*, 5(4), 381–402.
- Grimes T., Anderson, J. & Bergen, L. 2008. *Media Violence and Aggression. Science and Ideology*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Grizzard, M., Huang, J., Weiss, J. K., Novotny, E. R., Fitzgerald, K. S., Ahn, C., Ngho, Z., Plante, A., & Chu, H. 2017. Graphic Violence as Moral Motivator: The Effects of Graphically Violent Content in News. *Mass Communication & Society*, 20(6), 763–783.
- Grizzard, Matthew. (2016). The psychology behind ISIL's media usage. *HDIAC Journal* 3. 24–29.
- Haidt, J., & Joseph, C. 2008. The moral mind: How 5 sets of innate intuitions guide the development of many culture-specific virtues, and perhaps even modules. Teoksessa P. Carruthers, S. Laurence, & S. Stich (toim.) *The innate mind*. New York: Oxford University Press. 367–391.
- Hakala, S. 2009. *Koulusurmat verkostoyhteiskunnassa. Analyysi Jokelan ja Kauhajoen kriisien viestinnästä*. Helsingin yliopiston Viestinnän tutkimuskeskus CRC.
http://www.valt.helsinki.fi/blogs/crc/Koulusurmat_Raportti_stilisoitu.pdf
 [Viitattu 25.10.2020]
- Hall S. 1997. *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage.

- Hall, E. 1969. *The hidden dimension*. New York: Doubleday.
- Hamilton, J. 2000. *Television Violence and Public Policy*. Ann Arbor: University of Michigan Press
- Hart, R. 1994. *Seducing America: How American Television Charms the Modern Voter*. New York: Oxford University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. *Tutki ja kirjoita (10. laitos)*. Helsinki: Tammi.
- Hoffman B. 2013. *Inside terrorism*. New York: Columbia University Press.
- Hoffner, C., Buchanan, M., Anderson, J. D., Hubbs, L. A., Kamigaki, S. K., Kowalczyk, L. & Silberg, K. J. 1999. Support for censorship of television violence: The role of the third-person effect and news exposure. *Communication Research*, 26, 726–742.
- Hutcherson, C., & Gross, J. 2011. The moral emotions: A social–functionalist account of anger, disgust, and contempt. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100, 719–737.
- Huovila, T. 2002. *Lööppi iskee aikamme julkisuuteen*. Teoksessa: Perko T., Salokangas R., Luostarinen H. (toim.) *Median varjossa*. University of Jyväskylä: Mediainstituutti.
- Ivakhiv, A. 2013. *Ecologies of the Moving Image : Cinema, Affect, Nature*. Waterloo, Ontario, Canada: Wilfrid Laurier University Press.
- Jay, M. 1993. *Downcast eyes: The denigration of vision in twentieth-century French thought*. Berkeley: University of California Press.
- Jenks, C. 1995. *Visual culture*. London: Routledge.
- Kangas, L. 2016. *Miten terrorismi näytetään? Vertaileva tutkimus kahden terroristiskun tv-uutisoinnista Yle TV1:n uutislähetyksissä*. Viestintätieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto. Kandidaatintutkielma.
- Katz, E. & Dayan, D. 1986. *Contests, Conquests, Coronations: On Media Events and Their Heroes*. Teoksessa: Graumann, C.F., & Moscovici, S. (toim.) *Changing Conceptions of Leadership*. Springer Series in Social Psychology. Springer, New York.
- Katz, E. & Liebes, T. 2007. 'No More Peace!': How Disaster, Terror and War Have Upstaged Media Events. *International Journal of Communication*, 1., 157–166.

- Keith, S., Schwalbe, C. B. & Silcock, B. W. 2006. Images in ethics codes in an era of violence and tragedy. *Journal of Mass Media Ethics*, 21, 245–264.
- Kemppi, S. and Kivivuori, J. 2004. Rikosuutisoinnin määrä Yleisradion pääuutislähetyksessä 1985–2003. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 61.
- Kim, Y.S. 2012. News Images of the Terrorist Attacks: Framing September 11th and Its Aftermath in the Pictures of the Year International Competition. *Atlantic Journal of Communication*, 20(3), 158–184.
- Kircher, M. 2016. French fries are becoming an unlikely symbol of the attacks in Brussels. Saatavana: <http://www.businessinsider.com/brussels-terrorist-attacks-french-fries-instagram-2016-3> [Viitattu 7.10.2020]
- Kivioja, P. (2008). Iltapäivälehdet mediakentän ja yhteiskunnan muutoksessa. Tampereen yliopisto, Journalismin tutkimusyksikkö: Tampere.
- Knuuttila, T., Lehtinen, A. P., Veivo, H., Katajamäki, S. & Kaitaro, T. 2010. Representaatio: Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Koivisto, H. 2008. Perinteiset uutiskriteerit pysyvät tiukassa. Suomen Tietotoimiston ulkomaan uutisten sisällön erittelyä. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Maisterintutkielma.
- Kratzer, R. M. & Kratzer, B. 2003. How newspapers decided to run disturbing 9/11 photos. *Newspaper Research Journal*, 24, 34–47.
- Kress, G. & von Leeuwen, T. 1996. *Reading images: The grammar of visual design*. London: Routledge.
- Krippendorff, K. 2013. *Content analysis: An introduction to its methodology*. 3. painos. Los Angeles: London: SAGE.
- Kunelius, R. 2003. *Viestinnän vallassa: Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin*. 5. painos. Helsinki: WSOY.
- Kunkel, D. L., Wilson, B., Donnerstein, E. I., Linz, D., Smith, S., Gray, T., Blumenthal, E., & Potter, W. J. 1995. Measuring Television Violence: The Importance of Context. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 39(2), 284–291.
- Kuutti, H. 2001. Vain yksi uutinen. Teoksessa Uskali T. (toim.) *Mediatesti: Syyskuun yhdestoista*. Jyväskylä: Mediainstituutti, Jyväskylän yliopisto, 13–26.

- Lerner, J. S., Gonzalez, R. M., Small, D. A., & Fischhoff, B. 2003. Effects of fear and anger on perceived risks of terrorism a national field experiment. *Psychological Science*, 14, 144–150.
- Levin, B. & Grisham, K. 2016. Special status report: Hate crime in the United States. Center for the Study of Hate and Extremism. California State University. Raportti.
- Lewis, J. 1985. Decoding television news. University of Sheffield. Väitöstutkimus.
- Lutz, C., & Collins, J. L. 1993. Reading National Geographic. Chicago: University of Chicago Press.
- Markey, P. M., Males, M. A., French, J. E., & Markey, C. N. 2015. Lessons from Markey et al. (2015) and Bushman et al. (2015): Sensationalism and integrity in media research. *Human Communication Research*, 41, 184–203.
- Matthews, J. 2016. Media performance in the aftermath of terror: Reporting templates, political ritual and the UK press coverage of the London Bombings, 2005. *Journalism*, 17(2), 173–189.
- McKinley, C. J., & Fahmy, S. 2011. Passing the “breakfast test”: Exploring the effects of varying degrees of graphicness of war photography in the new media environment. *Visual Communication Quarterly*, 18, 70–83.
- Meador, A., Knight, L., Coleman, R. & Wilkins, L. 2015. Ethics in the Digital Age: A Comparison of the Effects of Moving Images and Photographs on Moral Judgment. *Journal of Media Ethics*. 30. 234–251.
- Mirzoeff, Nicholas. 2006. On Visuality. *Journal of Visual Culture*. 5, 53–79.
- Mitu, B. & Poulakidakos, S. 2016. Media events: A critical contemporary approach. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Nacos, B. 2016. Mass-mediated terrorism: Mainstream and digital media in terrorism and counter-terrorism. 3. painos. Lanham: Roman & Littlefield.
- Norris, P., Kern, M. & Just, M. R. 2003. Framing terrorism: The news media, the government, and the public. New York: Routledge.
- Nossek, H., & Berkowitz, D. 2006. Telling “our” story through news of terrorism: Mythical newswork as journalistic practice in crisis. *Journalism Studies*, 7(5), 691–707.
- Nurmio, S. 2004. Latinalainen Amerikka Yleisradion televisiouutisissa. Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Maisterintutkielma.

- Pakkasvirta, J. & Teivainen, T. (toim.) 1992. Kenen Amerikka? 500 vuotta Latinalaisen Amerikan valloitusta. Tampere, Gaudeamus.
- Perlmutter D. 1998. Photojournalism and Foreign Policy. Icons of Outrage in International Crises. London: Praeger.
- Pietilä, V. 1976. Sisällön erittely. 2. painos. Hki.
- Pietiläinen, J. 2005. Miksi madridilainen on läheisempi kuin moskovalainen? Kaksi terroriuutista suomalaisessa lehdistössä. *Kosmopolis*, 35(2), 50–58.
- Pirilä, K., Peltomaa, H. & Kivi, E. 1983. Elokuvailmaisun perusteet. Helsinki: Insinööritieto.
- Prinz, J. & Nichols, S. 2010. Moral emotions. Teoksessa J. M. Doris (toim.) *The moral psychology handbook*. New York, NY: Oxford University Press, Inc, 111–146.
- Randall, M. 2011. *9/11 and the Literature of Terror*. Edinburgh University Press.
- Rose, G. 2016. *Visual methodologies: An introduction to researching with visual materials*. 4. painos. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Rosen, J. 2002. September 11 in the mind of American Journalism Teoksessa: B. Zelizer & S. Allan (toim.) *Journalism after September 11*. New York: Routledge.
- Rossi, L. 2010. Esityksiä, edustamista ja eroja – Representaatio on politiikkaa. Teoksessa T. Knuuttila, A.P. Lehtinen, H. Veivo, S. Katajamäki, S. & T. Kaitaro. 2010. *Representaatio: Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Salomäki, A. 2014. *Ikuisen tulevaisuuden maailma: Latinalaisen Amerikan vallanneet diskurssit Helsingin Sanomissa*. Tampereen yliopisto, viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Maisterintutkielma.
- Schmid, A., Jongman, A. J., Stohl, M. & Horowitz, I. L. 2005. *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories, & literature*. Uudistettu laitos. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers.
- Seppänen, J. 2001. *Katseen voima: Kohti visuaalista lukutaitoa*. Tampere: Vastapaino.
- Seppänen, J. 2005. *Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvan tulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.

- Signorielli, N. & Gerbner, G. 1988. *Violence and terror in the mass media: An annotated bibliography*. New York: Greenwood Press.
- Signorielli, N., Gerbner, G. & Morgan, M. 1995. Standpoint: Violence on television: The cultural indicators project. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 39(2), 278–283.
- Silverstone, R. 1994. *Television and everyday life*. London: Routledge.
- Smolej, M. 2011. *News Media, Crime and Fear of Violence*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsingin yliopisto. Väitöstutkimus.
- Society of Professional Journalists. 2014. *SPJ Code of Ethics*. Saatavana: <https://www.spj.org/ethicscode.asp> [Viitattu 7.10.2020]
- Sontag, S. 2008. *On photography*. London: Penguin.
- Soroka, S. N. 2014. *Negativity in Democratic politics: Causes and consequences*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Stubblefield, T. 2014. *9/11 and the Visual Culture of Disaster*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Suikkanen, R., Holma, A. & Raittila, P. 2012. *Suomalaisen uutismedian vuosiseuranta 2007–2012 loppuraportti*. Tampere, Journalismien, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET. Saatavana: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66386/muuttumaton_uutinen_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y [Viitattu 25.10.2020]
- Tangney, J. P., Stuewig, J. & Mashek, D. J. 2007. Moral emotions and moral behavior. *Annual Review of Psychology*, 58, 345–372.
- The National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism. 2020. Saatavana: https://www.start.umd.edu/gtd/search/Results.aspx?chart=overtime&casualties_type=&casualties_max= [Viitattu 7.10.2020]
- Thompson, W & Hickey, J. 2005. *Society in Focus*. Boston, MA: Pearson.
- Tuman, J.S. 2009. *Communicating Terror. The Rhetorical Dimensions of Terrorism*. London: Sage.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Uskali, T. (toim.) 2001. Mediatesti: Syyskuun yhdestoista. Jyväskylä: Mediainstituutti, Jyväskylän yliopisto.
- Uskali, T. 2007. Ulkomaan uutisten uusi maailma. Tampere: Vastapaino.
- van Leeuwen, T. 2005. *Introducing social semiotics*. London: Taylor & Francis Group.
- Vettehen, P. H., Nuijten, K., & Beentjes, J. 2005. News in an age of competition: The case of sensationalism in Dutch television news, 1995-2001. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 49, 282-295.
- Ward, P. 2003. *Picture composition for film and television*. 2. painos. Boston: Focal Press.
- Weimann, G. 1987. Media events: The case of international terrorism. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 31, 21-39.
- Wheeler, T. 2002. *Phototruth Or Photofiction? : Ethics and Media Imagery in the Digital Age*. Mahwah, N.J.: Routledge.
- Williams, T. M., Zabrack, M. L., & Joy, L. A. 1982. The portrayal of aggression on North American television. *Journal of Applied Social Psychology*, 12(5), 360-380.
- Yle. 2017. Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettiset ohjeet. Saatavana: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2017/11/20/ylen-ohjelmatoiminnan-ja-sisaltojen-eettiset-ohjeet-ots> [Viitattu 7.10.2020]
- Zelizer, B. 2002. Photography, journalism, and trauma. In B. Zelizer & S. Allan (toim.) *Journalism after September 11*. New York, NY: Routledge, 48-68.
- Zillmann, D. & Gan, S. 1996. Effects of threatening images in news programs on the perception of risk to others and self. *Medienpsychologie*. 8. 317-318.

LIITTEET

LIITE 1: LUOKITTELURUNKO

Muuttuja: Kuvan kohde

Arvot:

1. Ihmisjoukko
2. Tekijä
3. Uhri
4. Pelastustyöntekijä
5. Poliisi
6. Sotilas
7. Auktoriteetti
8. Sivullinen
9. Toimittaja
10. Muu

Muuttuja: Kuvan koko

Arvot:

1. Erikoislähikuva
2. Lähikuva
3. Puolilähikuva
4. Puolikuva
5. Laaja puolikuva
6. Kokokuva
7. Laaja kokokuva
8. Yleiskuva
9. Muu

Muuttuja: Kuvassa näkyvä väkivalta

Arvot:

1. Loukkaantuneiden kuvaukset kaukaa ja niin, etteivät vammat näy
2. Kuolleiden kuvaukset niin, että kuollutta ei voi tunnistaa ja etteivät vammat näy, veri

3. Graafinen väkivalta, haavoittuneiden kuvaukset niin, että vammat ovat selvästi näkyvissä, ihmisen kuoleman näyttäminen, kuolleen ihmisen näyttäminen niin, että kuollut on tunnistettavissa